

SUD BOSNE I HERCEGOVINE

СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Predmet br.: X-KR-07/336

Datum: 13. april 2010. godine
16 juli 2010.godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Davorin Jukić, predsjednik vijeća
sudija Darko Samardžić
sudija Patricia Whalen

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv

SULJO KARAJIĆ

PRVOSTEPENA PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine:

Vesna Ilić

Branilac optuženog:

Hasan Veladžić
Alaga Bajramović

SADRŽAJ

PRESUDA	4
I. UVOD	12
A. PROVEDENI DOKAZI.....	12
1. Tužilaštvo.....	12
2. Odbrana.....	13
B. ZAVRŠNE RIJEČI.....	13
1. Tužilaštvo.....	13
2. Odbrana.....	16
II. PROCESNE ODLUKE	19
A. ODLUKE O ZAŠTITI SVJEDOKA	19
B. ODLUKA O ISKLJUČENJU JAVNOSTI	20
C. PROTEK ROKA OD 30 (TRIDESET) DANA	20
III. PRIMJENJIVI ZAKON	22
A. ZAKONSKE ODREDBE.....	22
B. PRAVILO NAČELA ZAKONITOSTI	22
C. PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA Ljudska PRAVA	24
IV. OPĆA OCJENA DOKAZA	26
A. KREDIBILITET SVJEDOKA.....	26
B. POSREDNI DOKAZI	28
V. RELEVANTNO PRAVO	29
A. RATNI ZLOČIN PROTIV RATNIH ZAROBLJENIKA IZ ČLANA 175. KZ BiH.....	29
B. RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA IZ ČLANA 173. KZ BiH	31
C. OPĆI UVJETI: ČLAN 173. I ČLAN 175. KZ BIH	33
VI. OPĆI PREGLED	38
VII. ZAKLJUČCI O OPTUŽENOM SULJI KARAJIĆU	40
VIII. ZAKLJUČCI O STATUSU CIVILA	44
IX. ZAKLJUČCI O STATUSU RATNIH ZAROBLJENIKA	48
X. ČINJENIČNA UTVRĐENJA	50
A. UVOD	50
B. POJEDINAČNA KRIVIČNA DJELA	51
1. Ubistvo.....	51
2. Okrutno postupanje.....	61
C. ZAKLJUČAK.....	71
XI. INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST OPTUŽENOG KARAJIĆ SULJE	73
A. URAČUNLJIVOST KARAJIĆ SULJE	74
XII. OSLOBAĐAJUĆI DIO	76
XIII. KAŽNJAVANJE	80

A. KAŽNJAVANJE KOJE JE NEOPHODNO I SRAZMJERNO TEŽINI KRIVIČNOG DJELA.....	80
1. Izrečena kazna mora biti neophodna i srazmjerna jačini opasnosti za zaštićena lica i vrijednosti (član 2. KZ BiH)	80
2. Kazna mora biti srazmjerna stepenu patnje, te mora biti dostatna kako bi uticala na druge da ne čine slična krivična djela u budućnosti (član 6. i 39. KZ BiH).....	80
3. Krivičnopravna sankcija mora odražavati društvenu osudu ponašanja optuženog (član 39. KZ BiH).....	81
4. Kazna mora biti neophodna i srazmjerna vaspitnoj svrsi Zakona, a to je da lica budu upoznata sa pogibeljnošću zločina, te sa pravednošću kažnjavanja učinitelja (član 39. KZ BiH).....	81
B. KAZNA ILI KRIVIČNOPRAVNA SANKCIJA MORA BITI NEOPHODNA I SRAZMJERNA INDIVIDUALNOM POČINIOCU	81
C. OPTUŽENI	82
1. Stepen odgovornosti.....	82
2. Držanje i lične prilike optuženog.....	82
3. Motiv.....	83
4. Ličnost optuženog	83
5. Ublažavanje kazne u skladu sa Zakonom	84
6. Odvratanje i društvena rehabilitacija.....	84
D. ZAKLJUČAK.....	84
XIV. ODLUKA O TROŠKOVIMA I IMOVINSKO PRAVNIM ZAHTJEVIMA	85
XV. PRILOG 1 I PRILOG 2.....	86

U IME BOSNE I HERCEGOVINE !

Sud Bosne i Hercegovine u vijeću sastavljenom od sudija Davorina Jukića, kao predsjednika vijeća, sudija Samardžić Darke i Patricia-e Whalen kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravne saradnice Elme Karović, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Karajić Sulje zbog krivičnog djela ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačka a) i b) i ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e), u vezi sa članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), a sve u vezi sa članom 29. KZ BiH, povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj KT-RZ 130/07 od 25.12.2007. godine, potvrđene dana 04.01.2008.godine, izmjenjene dana 23.09.2009. godine, nakon održanog glavnog pretresa, u prisutnosti optuženog Karajić Sulje i njegovih branioca, advokata Veladžić Hasana i advokata Bajramović Alage, te tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Vesne Ilić, dana 13.04.2010. godine donio je i objavio slijedeću:

P R E S U D U

OPTUŽENI:

KARAJIĆ SULJO zv. "HODŽA", sin Ćamila i majke Hate rodene Šakanović, rođen 20.07.1968. godine u mjestu Trnovi, opština Velika Kladuša, nastanjen u ..., po narodnosti ..., državljanin ..., po zanimanju pedagoški radnik, bavi se privrednom djelatnošću i to pčelarstvom, pismen, završio Višu pedagošku školu, oženjen, otac dvoje djece, neosudivan.

Na osnovu odredbe člana 285. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu ZKP BiH),

KRIV JE

Što je:

Za vrijeme oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini između pripadnika 5. korpusa Armije BiH i pripadnika Narodne odbrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna, u periodu od avgusta mjeseca 1994. godine do februara mjeseca 1995. godine, na području Okruga Bihać, kršenjem odredbi

člana 3. tačke a) i c) Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12. avgusta 1949. godine, kao pripadnik 506. brigade, a potom u svojstvu komandira 2. voda vojne policije 505. viteške motorizovane brigade 5. korpusa Armije BiH sa sjedištem u Bužimu, učinio, a podređenim mu vojnim policajcima naredio lišenje života, nanošenje snažnog tjelesnog i duševnog bola, nečovječno postupanje i nanošenje velikih patnji i ozlijeđa prema ratnim zarobljenicima, a kršenjem odredbi člana 3. tačke a) i c), člana 27. stav 1. i člana 147. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine, komandira 2. voda vojne policije 505. viteške motorizovane brigade 5. korpusa Armije BiH sa sjedištem u Bužimu, učinio, a podređenim mu vojnim policajcima naredio, podstrekavao i pomagao u lišenju života, namjernom nanošenju snažnog tjelesnog i duševnog bola i patnje, nečovječnom postupanju i nanošenju povreda tjelesnog integriteta i zdravlja i protuzakonitom zatvaranju prema civilnim osobama, na način što je:

1. Dana 4. avgusta 1994. godine ispred podrumskih prostorija motela "Radoč" u Bužimu u kojem su bili zatvoreni zarobljeni pripadnici Narodne odbrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna, prozvao lice po nadimku "Kolač", pa kad se Karajić Amir zv. "Kolač", zarobljeni pripadnik Narodne odbrane, popeo na krevet napravljen od paleta kako bi mu se odazvao, u istog u predio grudnog koša iz puške marke "SAR" kalibra 5,65 mm ispalio kratki rafal od kojih hitaca je Karajić Amir zv. "Kolač" odmah podlegao.
2. Dana 6. decembra 1994. godine u mjestu Vrnograč, opština Velika Kladuša, zajedno sa podređenim mu pripadnicima voda vojne policije, iz pritvorske jedinice Odjeljenja Stanice policije Vrnograč na ulicu izveo Pehlić Muju, zarobljenog pripadnika Narodne odbrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna, te nakon kraćeg ispitivanja u istog ispalio više hitaca, od kojih je Pehlić Mujo odmah podlegao;
3. U decembru mjesecu 1994. godine u selu Todorovska Slapnica, opština Velika Kladuša, u Osnovnu školu neosnovano privodio, te naredio da i podređeni mu pripadnici voda vojne policije u prostorije škole privode civile za koje je pretpostavljao da podržavaju ideju Autonomije Zapadna Bosna, da bi ih potom lišio života i podvrgao nečovječnom postupanju i psihičkoj torturi na način što je:
 - a. udarao puškom Ponjević Derviša po glavi i tijelu, gumenom palicom i nogama udarao "B", da bi mu potom glavom udarao od zid, a Džebić Bećira udarao palicom

po glavi, te naredio podređenim mu pripadnicima voda vojne policije da navedene civile udaraju rukama i nogama obuvenim u čizme po svim dijelovima tijela,

b. naredio Abdić Mahmutu, Džebić Bećiru i Mahmutović Hasanu kojeg je prethodno dva puta nogom udario u predio slijepočnice, da se skinu nagi, da izađu vani na snijeg, i da stoje dva sata na snijegu, a da ih Džaferović Husein zv. "Zvizda", komandant Civilne zaštite u Todorovskoj Slapnici, polijeva vodom, što je ovaj i učinio,

f. naredio podređenom mu pripadniku voda vojne policije da ne dozvoli da dva sata u školu uđu Osmankić Rasim, Ponjević Derviš, Abdić Šefik i Džebić Muhamed kojima je prethodno podređeni mu pripadnik voda vojne policije naredio da se skinu nagi, izađu vani na snijeg i međusobno se polijevaju vodom iz kanti, da bi potom u njegovom prisustvu podređeni mu pripadnik voda vojne policije Durmić Šemsudin zv. "Šucko", nakon što su Ponjević Derviš, Džebić Muhamed, Abdić Šefik i Osmankić Rasim uvedeni u školu, pri ispitivanju Osmankić Rasima istom rekao da ispruži ruke udarajući ga desetak puta gumenom palicom po rukama, svaki put sve jače i jače,

h. policijskom palicom u više navrata udarao po glavi i tijelu Čturić Mirsada, a potom ga sa Ponjević Dervišom i Džebić Bećinom odvezao u Vrnograč, rekavši im u vožnji da je on ubio Abdić Šefika jer je isti pokušao bježati,

4. Dana 25. decembra 1994. godine, nakon što su u neposrednoj blizini mjesta Latića Glavica, opština Velika Kladuša, od strane pripadnika 5. korpusa Armije BiH zarobljeni pripadnici Narodne odbrane: "L", "J", "K", "F", Hušidić Fikret, Pilipović Hajrudin i Ogršević Džumur, iste sproveo do mjesta Todorovska Slapnica, postrojio ih, a potom prišao Pilipović Hajrudinu i ispalio mu hitac u predio stomaka, a onda ispalio hitac u predio stomaka i Hušidić Fikreta, od kojih hitaca su i Pilipović Hajrudin i Hušidić Fikret pali na zemlju, da bi im uniformisani vojnik prišao i ispalio im po metak u glavu, a preostale zarobljene pripadnike Narodne odbrane sproveo u ugostiteljski objekat "Stop" u mjestu Hajrat;

5. U periodu od 25. decembra 1994. do februara 1995. godine, nakon što je u ugostiteljskom objektu "Stop" u mjestu Hajrat fizički maltretirao zarobljene pripadnike

Narodne odbrane : “L”, “J”, “K”, “F”, Ogršević Džumura i Kajtezović Sabahudina, na način što ih je zajedno sa pripadnicima 5. korpusa Armije BiH udarao rukama i kundakom puške po svim dijelovima tijela i naredio da se Ogršević Džumur i “F” streljaju u čemu je onemogućen dolaskom pripadnika Komande 5. korpusa, navedene zarobljene pripadnike Narodne odbrane je zajedno sa grupom od dvadeset i sedam ranije zarobljenih pripadnika Narodne odbrane sproveo u podrum motela “Radoč” u Bužimu, u koji je dolazio u više navrata, udarao ih po svim dijelovima tijela, a Kajtezović Sabahudina udario kundakom puške po ledima i glavi, naredio mu da se ledima osloni na zid, razmakne noge, te ga udarao nogama po polnim organima sve dok Kajtezović Sabahudin nije pao u nesvijest, naređivao im, a među njima i “F”, da se zaletu i popnu na konja nacrtanog na zidu, što su “F” i ostali morali učiniti udarajući od zid i padajući na pod, a zarobljene pripadnike Narodne odbrane fizički su maltretirali i njemu podređeni pripadnici voda vojne policije na način što su ih rukama i nogama udarali po svim dijelovima tijela;

6. Krajem decembra 1994. godine u jutarnjim satima, u selu Todorovu, po ulasku u improvizovanu ambulantu, bez povoda i razloga ošamario “D”, da bi je potom udarao rukama i gumenom palicom po glavi i rukama, od kojih udaraca je ista zadobila povrede u vidu razderano-nagnječenih rana u predjelu tjemenog dijela glave i desne šake, pri tome prijeteći joj, a onda je odveo do kuće brata i sestre, u kojoj je ista boravila, gdje je sa još dvojicom vojnika pretresao kuću, pa kada nisu pronašli radio-stanicu, svjedokinju D nekoliko puta udario nožem koji je držao u ruci i to pljoštice, tako da je svjedokinji nanio povrede glave koje su krvarile.
7. Dana 27. decembra 1994. godine u naselju Donja Lučka, opština Velika Kladuša, zajedno sa podređenim mu pripadnicima voda vojne policije iz kuće izveo Torić Hasiba zv. “Zilkin”, prethodno ga udarivši desnom nogom u predio lica, naredio da mu vežu ruke na leđa, te istog odveli na nepoznatu lokaciju.
8. Krajem novembra ili početkom decembra mjeseca 1994. godine u mjestu Podzvizd, opština Velika Kladuša, ušao u kuću u kojoj je boravio Dizdarević Jusuf, istog verbalno napao zahtjevajući da preda oružje i radio-stanicu, pa kad je ovaj odgovorio da ne posjeduje ni jedno ni drugo, obratio mu se riječima: “Juso, govori, mi smo jednog takvog juče ubili u Bužimu”, izveo ga iz kuće i u garaži vlasništvo Ćerimović Ibre

fizički ga napao udarajući ga puškom zv. "Pumparica" po glavi, a potom ga odveo u zatvor u Bužim, u kom zatvoru je nakon izvjesnog vremena Dizdarević Jusuf i podlegao.

Dakle,

kršeći pravila međunarodnog prava prema ratnim zarobljenicima, učinio i naredio lišenje života, nanošenje snažnog tjelesnog i duševnog bola, nečovječno postupanje i nanošenje velikih patnji i ozlijeda, te kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba učinio, naredio, podstrekavao i pomagao u lišenju života, namjernom nanošenju snažnog tjelesnog i duševnog bola i patnje, nečovječnom postupanju i nanošenju povreda tjelesnog integriteta i zdravlja i protuzakonitom zatvaranju prema civilnim osobama.

Čime je počinio krivična djela i to:

po tačkama 1., 2., 5. i 6. optužnice krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačka a) i b) KZ BiH

a,

po tačkama 3. (c, d, f, h), 7., 8., 9 počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e) KZ BiH,

a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 29. KZ BiH.

Stoga ga Vijeće Suda BiH na osnovu odredbe člana 285. stav 1. ZKP-a BiH, uz primjenu članova 39., 40., 42., KZBiH,

- **Za krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175, stav 1. tačka a) i b) KZ BiH utvrđuje kaznu zatvora u trajanju od 14 (četrnaest) godina.**
- **Za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e) KZ BiH utvrđuje kaznu zatvora u trajanju od 11 (jedanaest) godina.**

Te ga primjenom člana 53. KZ BiH,

OSUĐUJE

NA JEDINSTVENU KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD

18 (OSAMNAEST) GODINA

Optuženom se u skladu sa članom 56. stav 1. KZ BiH u izrečenu kaznu zatvora uračunava i vrijeme koje je proveo u pritvoru po rješenju ovog Suda, počevši od dana lišenja slobode **17.10.2007. godine**, pa sve dok pritvor bude trajao.

Na osnovu člana 188. stav 2. i 4. ZKP BiH, optuženi se oslobađa plaćanja troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

Na osnovu člana 198. stav 2. ZKP BiH, svi oštećeni sa eventualnim imovinsko pravnim zahtjevom upućuju se na parnicu.

II

U pogledu ostalih optužbi, optuženi se u skladu sa članom 284. stav 1. tačka c. ZKP BiH

OSLOBAĐA OD OPTUŽBE

Da je:

1. U decembru mjesecu 1994. godine u selu Todorovska Slapnica, opština Velika Kladuša, u Osnovnu školu neosnovano privodio, te naredio da i podređeni mu pripadnici voda vojne policije u prostorije škole privode civile za koje je pretpostavljao da podržavaju ideju Autonomije Zapadna Bosna, da bi ih potom lišio života i podvrgao nečovječnom postupanju i psihičkoj torturi na način što je:
 - a. ušao u kuću "C" i naredio podređenom mu pripadniku voda vojne policije da istog udara palicom, govoreći pri tom: "Udaraj ga i čuvaj mu facu, on će u hangar", potom prislonio oštricu noža ispod vrata njegovoj supruzi govoreći joj da spremi bijeli čaršaf jer njenom mužu ništa drugo neće ni trebati, a onda nogom u predio leđa udario "C" gurnuvši ga niz stepenice, izveo ga iz kuće i kad

su na putu susreli "B" istom naredio da krene s njima, te ih s uperenom puškom u leđa doveo do navedene škole u kojoj su već bili dovedeni Abdić Mahmut, Čuturić Mirsad, Ponjević Derviš, Džebić Bećir, Džebić Muhamed i Abdić Šefik, da bi potom gumenom palicom više puta po glavi udario "C",

- b. udario nogom Abdić Mahmuta, a potom ga više puta udario palicom po glavi i tjemenu, od kojih udaraca je isti zadobio povrede u predjelu mekih dijelova tkiva poglavine sa odumiranjem dijelova tkiva poglavine, pitajući ga za njegovog sina Abdić Šefika, prijeteci mu da će ubiti obojicu, naredio mu da otvori usta, te mu u usta stavio cijev puške "Pumparica" govoreći mu da će umirati polako.
- c. udarao Džebić Abida po glavi pitajući ga gdje mu je puška, naredio mu da se skine nag i izađe na snijeg, što je ovaj i učinio stojeći na snijegu dvadesetak minuta, a onda mu naredio da se obuče i čuva stražu oko navedene škole,
- d. nakon što je u navedenu školu sa borbene linije doveo i razoružao Abdić Šefika, pripadnika 506. brigade 5. korpusa Armije BiH, pod sumnjom da saraduje sa pripadnicima Narodne odbrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna, zajedno sa podređenim mu pripadnikom voda vojne policije Osmanom zv. "Šekinov" i pripadnikom 505. viteške motorizovane brigade Hama Durmićem zv. "Pišta" istog fizički maltretirao udarajući ga po svim dijelovima tijela, da bi ga nakon dva do tri dana zajedno sa Džaferović Huseinom zv. "Zvizda", komandantom Civilne zaštite u Todorovskoj Slapnici, te pripadnicima podređenog mu voda vojne policije Jusom Bužimkićem i Čaušević Šemsudinom zv. "Šucko" izveo iz navedene škole, a potom su zajedno u istog ispalili oko petnaestak hitaca od kojih je Abdić Šefik odmah podlegao,
- e. fizički zlostavljao Džebić Muhameda zajedno sa podređenim mu pripadnicima voda vojne policije Jusom Bužimkićem, Osmanom zv. "Šekinov", Durmić Šemsudinom zv. "Šucko" i pripadnikom 505. viteške motorizovane brigade Durmić Hamom zv. "Pišta", na način što su ga udarali gumenim palicama po svim dijelovima tijela, od kojih udaraca je isti bio krvav i nije mogao hodati, da bi od zadobijenih povreda Džebić Muhamed i podlegao u školi.

2. Krajem decembra 1994. godine u selu Trnovi, na Džaferagić brdu, opština Velika

Kladuša, nakon što se Dizdarević Rasim, ranjeni pripadnik Narodne odbrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna, predao i odložio oružje, istog udario nogom, od kog udarca je ovaj pao licem okrenutim prema zemlji, kleknuo pored njega i ručnom žagom mu počeo sjeći glavu, a potom istu odvojio od tijela udarcem sjekire, te glavu Dizdarević Rasima stavio na štap i zabio ga u zemlju;

3. U februaru mjesecu 1995. godine u naselju Murtići, opština Velika Kladuša, u kući u kojoj je bio smješten Opštinski štab Civilne zaštite Velika Kladuša, nakon što je verbalno napao Čehajić Ejuba, komandanta Opštinskog štaba Civilne zaštite Velika Kladuša, istjerao ga iz kuće, vozilom "Golf" ga odvezao do mjesta Donja Slapnica, te ga u prostoriji koju je koristio zajedno sa podređenim mu pripadnicima voda vojne policije fizički napao udarajući ga gumenom palicom po glavi i drugim dijelovima tijela, kojom prilikom je Čehajić Ejub zadobio povrede u vidu razderano-nagnječene rane u predjelu kože glave, krvnih podlijeva u predjelu kože tijela, ruku i nogu, da bi ga potom u njegovoj prisutnosti nastavili tući pripadnici njegovog voda Suljanović Hasica i lice po nadimku "Šekinov", te mu naredio da ide pješice u mjesto Vrnograč, udaljeno oko tri kilometra od mjesta gdje ga je fizički zlostavljao, te da se javi Isturenom odjeljenju Ministarstva odbrane da mu daju poziv i da ide na liniju, što je Čehajić Ejub iz straha i učinio, te se uputio pješke u mjesto Vrnograč.

O b r a z l o ž e n j e

I. UVOD

A. PROVEDENI DOKAZI

1. Tužilaštvo

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj KT-RZ 130/07 od dana 25.12.2007. godine optuženi Karajić Suljo optužen je zbog krivičnog djela ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačka a) i b) i krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e) u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 29. KZ BiH. Sudija za prethodno saslušanje je dana 04.01.2008. godine potvrdio predmetnu optužnicu, nakon čega se dana 11.01.2008.godine optuženi izjasnio da nije kriv za krivična djela koja mu se stavljaju na teret. Glavni pretres u ovom predmetu je počeo 13.03.2008.godine, a u toku glavnog pretresa Tužilaštvo BiH je dana 23.09.2009.godine dostavilo izmjenjenu optužnicu. U izmjenjenoj optužnici u uvodnom dijelu Tužilaštvo je dopunilo činjenični opis tako što se umjesto teksta „...**u svojstvu komandira 2. voda vojne policije 505. viteške motorizovane brigade 5. korpusa Armije BiH...**“, dodaje novi tekst koji glasi „...**kao pripadnik 506. brigade, a potom u svojstvu komandira 2. voda vojne policije 505. viteške motorizovane brigade 5. korpusa Armije BiH...**“. Sud je omogućio odbrani da se izjasni u pogledu izmjenjene optužnice, ali odbrana nije imala posebnih primjedbi.

2. U toku dokaznog postupka, Tužilac je saslušao slijedeće svjedoke: Čović Esada, Osmanagić Sulejmana, Gračanin Mirsada, Karajić Asiju, Karajić Fikreta, Mešić - Pašalić Semiru, Budić Alagu, Majetić Ismeta, Veladžić Hamdiju, Nanić Zijada, Agić Malića, Makić Namira, Čerimović Huseina, Šahinović Sulejmana, Čerimović Mehu, Pehlić Mehmeda, Pehlić Sulejmana, Šabić Sladu, Abdić Mahmuta, Abdić Muharema, Džebić Abida, Džebić Adila, Mahmutović Hasana, Osmankić Rasima, Pajezetović Husu, Sadiković Fadilu, Pilipović Refiku, Rizvić Bajru, Čehajić Ejuba, Dervišević Vesnu, Dizdarević Ekrema, Dizdarević Fikreta, Čuturović Mirsada, te zaštićene svjedoke pod pseudonimom A, E, G, B, C, N, O, R, J, P, F, M, D, L, H, te vještaka dr. Hamzu Žujo – vještak sudske medicine, dr. Rakočević Miroslava – specijalistu sudske medicine i dr. Kučukalić Abdulaha – vještaka specijalistu neuropsihijatra. Spisak materijalnih dokaza koje je tužilac prezentirao i uveo

kao dokaz dati su u prilogu broj 1. presude.

2. Odbrana

3. Tokom dokazanog postupka odbrana optuženog Karajić Sulje je u svojstvu svjedoka saslušala Jusić Seada, Selmanović Mirsada, Nuhanović Memagu, Keserović Ejuba, Rizvić Redžu, Čaušević Mehu, Miljković Nijaza, Ičanović Remziju, Vatreš Šefika, Duraković Aliju, Latić Zijada, Muratović Fatmira, Šabanagić Samira, Velić Sulejmana, Ćerimović Zuhdiju, Velagić Omera, Sefić Hasiba, Alibašić Zarifa, Avdić Amira, Suljanović Hasicu, Čelenka Akifa, prof. dr. Bilalbegović Zaim - vještak, optuženog Karajić Sulju koji je svjedočio u svojstvu svjedoka, te su izvedeni materijalni dokazi pobrojani u prilogu broj 2. presude.

B. ZAVRŠNE RIJEČI

1. Tužilaštvo

4. U završnoj riječi, Tužilaštvo je detaljno obrazložilo prirodu krivičnih djela za koja se optuženi Karajić Suljo tereti i to krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačka a) i b) i krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e), u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 29. KZ BiH. Također, Tužilaštvo se posebno osvrnulo na Ženevsku konvenciju o zaštiti civilnih lica za vrijeme rata iz 1949. godine, i to na Član 3., stav 1., posebno elaborirajući pojam civila u svjetlu navedene konvencije. U ovom konkretnom postupku oni su bili primarne žrtve, oštećene nedopuštenim ponašanjem optuženog, a kako je opisano u tačkama 3. sa podtačkama i tačkama 7.,8.,9., i 10. niko od ovih osoba nije imao oružje, nisu bili u mogućnosti da se bore, a djelo za koje se optuženi tereti bilo je usmjereno upravo protiv civila za koje je optuženi smatrao da podržavaju ideju formiranja APZB i da podržavaju pripadnike vojske Narodne odbrane. Ova kategorija civila je posebno zaštićena međunarodnim pravom, a povrede koje se nanose životu i tjelesnom integritetu posebno su zabranjene prema ovoj kategoriji. Stoga je očigledno da su krivično-pravne radnje koje je optuženi počinio bile u suprotnosti sa pravilima međunarodnog prava tj. sa članom 3. stav 1. tačka a.) i c.) Ženevskih konvencija.

5. Tužilaštvo napominje da je oružani sukob započeo nakon formiranja APZB od strane Fikreta Abdića dana 27.9.1993. godine u prilog čemu idu dokazi tužilaštva T 1 a, b, c, d, i f, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 131, 132, 133, 179 koji se odnose na izvještaje o oružanom sukobu između pripadnika V korpusa Armije BiH i pripadnika vojske APZB na području okruga

Bihać. O tome da je na ovom području postojao oružani sukob svjedočili su i svjedoci Tužilaštva, Čović Esad i Osmanagić Sulejman ali i svjedoci odbrane, prevashodno Selmanović Mirsad, Jusić Sead, Keserović Ejub i Nuhanović Memaga. Bitno je napomenuti da se područje na kojem su se konkretno odvijale borbe ne poklapa nužno sa geografskom zonom na koju se primjenjuje ratno pravo. No, ono se primjenjuje na čitavoj teritoriji zaraćenih država, tj. u slučaju internih oružanih sukoba, na čitavoj teritoriji pod kontrolom jedne od strana, nezavisno od toga da li se na nekom dijelu teritorije ne vode borbe. Kršenje zakona i običaja ratovanja se mogu počinuti i u vrijeme i na mjestu gdje se ne vode nikakve borbe.

6. Iz iskaza svjedoka direktnih žrtava zabranjenog ponašanja optuženog, tužilaštvo zaključuje da je optuženi počinio, naredio, podstrekavao i pomagao u radnjama koje predstavljaju obilježje predmetnih krivičnih djela, a što je u suprotnosti sa međunarodnim pravom i nedopustivo prema nenaoružanim osobama, u smislu da se optuženi Karajić Suljo tereti da je po tačkama 3., 7., 8., 9. i 10. počinio krivično djelo **ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e), u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH**. Posebno se to odnosi na preduzete krivično-pravne radnje, i to lišavanje života, nečovječno postupanje, teške povrede i zatvaranje odnosno lišavanje slobode pojedinca bez redovnog sudskog postupka.

7. Sve naprijed navedene preduzete krivično-pravne radnje i krivično djelo opisani su u tačkama 3. sa podtačkama, te tačkama 7., 8., 9., i 10. optužnice, a u obrazac navedenog do u detalje se uklapa postupanje optuženog. Tužilaštvo navodi da su o tome svjedočili oni koji su sve to preživjeli, ali i oni koji su govorili u ime onih koji su preminuli. Tužilaštvo je posebno naglasilo da su žrtve – oštećeni u vrijeme počinjenja krivično-pravnih radnji bili pripadnici civilne zaštite. Jedinice civilne zaštite nisu se smatrale dijelom oružanih snaga.

8. Nadalje, krivično-pravne radnje opisane pod tačkama 1., 2., 4., 5., i 6. Tužilaštvo je okvalifikovalo kao počinjenje krivičnog djela **ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačka a.) i b.) KZBiH** tj. da je optuženi kršenjem pravila međunarodnog prava lišio života zarobljene pripadnike narodne odbrane, nanosio im velike patnje i povrede tjelesnog integriteta, nečovječno postupao prema njima, neke krivično-pravne radnje počinio je sam, a neke sa pripadnicima svoga voda, i na taj način povrijedio odredbu člana 3. stav 1. tačke a.) i c.) Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima.

9. Svjedoci žrtve su već prilikom prvog kontakta sa optuženim uživali zaštitu po članu 3. Ženevske konvencije, i to je odlučna činjenica koju je optuženi znao. Imajući u vidu iskaze svjedoka – žrtava, tužilaštvo napominje da se radilo o kategoriji zarobljenih lica koja su „lišena slobode“, što je optuženom, imajući u vidu sveukupne okolnosti, moralo biti poznato, kao što mu je

moralo biti poznato da ta lica uživaju odgovarajuću zaštitu. Iz iskaza preživjelih svjedoka – zarobljenih pripadnika Narodne odbrane nedvojbeno slijedi kako se prema njima ponašao optuženi, a o tome kako se trebao ponašati prema zarobljenim pripadnicima Narodne odbrane decidno su svjedočili i svjedoci odbrane Selmanović Mirsad i Jusić Sead. Tužilaštvo posebno naglašava da je optuženi znao kako se trebalo i moralo postupati sa zarobljenim vojnicima, no očito je da je u vrijeme preduzimanja krivično-pravnih radnji prema njima postupao sasvim suprotno.

10. Tužilaštvo ističe da Optuženi snosi individualnu krivičnu odgovornost da je ne samo počinio predmetna krivična djela koja obuhvataju fizičko izvršenje, već da je isti predmetna krivična djela i naredio i podstrekavao i pomagao. U vezi s tim, tužilaštvo naglašava činjenicu, da nakon što bi optuženi završio sa maltretiranjem, gledao šta rade pripadnici njegovog voda, te na taj način ohrabrivao iste, stvarajući osnovne konture ponašanja, u čemu su ga oni i slijedili.

11. Tužilaštvo za počinjenje krivično-pravnih radnji tvrdi da ih je optuženi Karajić Suljo zv. „Hodža“ počinio i to u odnosu na tačku 1. optužnice kao pripadnik 506.-e brigade, a ostale krivično-pravne radnje u svojstvu komandira 2. voda vojne policije 505.viteške motorizovane brigade 5. korpusa Armije BiH, što je i dokazano van razumne sumnje.. O vojnom svojstvu optuženog znali su ne samo zarobljeni pripadnici Narodne odbrane, zarobljeni i fizički maltretirani civili, već i pripadnici njegovog voda, pripadnici civilne policije, civilne zaštite kao i pripadnici radnog voda 5.korpusa Armije BiH. Također, sve te činjenice prozilaze i iskaza saslušanih svjedoka, kako odbrane tužilaštva, i to svjedoka A, G, E, M, Ćerimović Huseina, Pajzetović Huse, Rizvić Bajre, Keserović Ejuba, Čaušević Mehe, Čelenka Akifa, Jusić Seada, Nijaza Miljkovića, Karajić Fikreta, Ičanović Remzije, Nanić Zijada i Muratović Fatmira.

12. Posebnu pažnju, tužilaštvo je obratilo na medicinsku dokumentaciju za optuženog, i iskaz koji je dao Sudski vještak doktor Hamza Žujo, iz kojeg slijedi da je optuženi zadobio povrede 18.6.1994. godine, zbog čega je nosio fiksator na lijevoj ruci, po kojem su ga prepoznali svjedoci, a ni sam optuženi to ne spori. Svjedoci Tužilaštva, sem ove karakteristike, istog su prepoznali i u sudnici, neki su mu se i lično obratili, a u vrijeme počinjenja krivično-pravnih radnji opisali su ga svi na identičan način, kao visokog suvonjavog čovjeka sa malom bradom, koji je u premlaćivanju koristio palicu, te karakterističnu kratku pušku.

13. Bitno je napomenuti da za neke krivično-pravne radnje nije bilo neposrednih očevidaca događaja, no tužilaštvo smatra da dokazi „iz druge ruke“ tj. posredni dokazi predstavljaju dokaze o činjenicama, o događaju i krivičnom djelu iz kojih logično proizilazi predmetna činjenica, a isto se odnosi na krivično pravne radnje koje je počinio optuženi, a koje su navedene na tačke: 2., 3g., 4. i 8.

14. Na kraju završnih riječi, tužilaštvo napominje da je optuženi Karajić Suljo priznao počinjenje krivično-pravne radnje pod tačkom 1. koju je počinio na dan 4.8.1994.godine., počinjenje krivično-pravne radnje pod tačkom 7., kao i počinjenje krivično-pravne radnje pod tačkom 10. koju je počinio u februaru mjesecu 1995.godine. Sve ostale tačke optužnice, optuženi je negirao navodeći da je u to vrijeme, a radi se o krivično-pravnim radnjama počinjenim u decembru mjesecu 1994.godine, bio na Alatuši, na Trnovima i na Džaferagić brdu. Tužilaštvo je u toku dokaznog postupka van razumne sumnje dokazalo da je optuženi počinio i krivično-pravne radnje koje on ne priznaje i da nema sumnje u pogledu njegovog svojstva i identiteta. Svi svjedoci ga saglasno opisuju kao visokog muškarca sa malo brade, sa fiksatorom na lijevoj ruci.

15. Tužilaštvo smatra da na strani optuženog nema olakšavajućih okolnosti, te da sudsko vijeće prilikom utvrđivanja vrste i visine kazne mora uzeti u obzir čitav niz otežavajućih okolnosti u smislu da je u vrijeme poduzimanja krivično-pravnih radnji Karajić Suljo bio pripadnik 506.-e brigade, a potom komandir II voda vojne policije 505.-e viteške brigade, gdje je trebao i morao služiti za primjer saborcima, što i jeste ali u borbi, no prema zarobljenim vojnicima i prema civilima nije imao milosti. Od otežavajućih okolnosti sudeće vijeće mora imati u vidu način i broj izvršenih krivično-pravnih radnji, broj žrtava koje je ubio i broj žrtava koje je brutalno fizički maltretirao.

16. U vezi sa svim izloženim, Tužilaštvo predlaže da se, uzimajući u obzir način počinjenja djela i teške posljedice proizašle iz činjenja djela, kao i svrhu opšte i specijalne prevencije, optuženom izrekne kaznu dugotrajnog zatvora.

2. Odbrana

17. Na samom početku, odbrana se osvrnula na načelo zakonitosti, te s tim u vezi i na primjenu jednog od osnovnih principa koji je sadržan u odredbi člana 4. KZ BiH, a koji se odnosi na vremensko važenje krivičnog zakona. Odbrana smatra da se van svake sumnje ima primijeniti krivični zakon koji je važio u vrijeme izvršenja radnji, a to je Krivični zakon bivše SFRJ. Odbrana napominje da u takvoj krivično – pravnoj situaciji nema mjesta primjeni odredbe člana 4. tačka a) KZ BiH, odnosno da se u ovoj konkrentoj situaciji ima primijeniti zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnih djela ili zakon koji je blaži za učinioca, što je u ovom slučaju preuzeti KZ SFRJ.

18. Odbrana napominje da se Sud mogao uvjeriti da na strani optuženog nema niti jedne otežavajuće okolnosti, koja bi uticala na izricanje strožije, odnosno veće kazne. Odbrana dalje navodi da je nesporna činjenica postojanja oružanog sukoba, te da je Sud bio dužan cijeniti posebne okolnosti istog u smislu da je tadašnji Okrug Bihać, bio u totalnom okruženju preko tri i po godine,

gdje je naređena i opća mobilizacija svih ljudi i sredstava. Ovaj sukob je posebno teškim činila i činjenica da je dio stanovništva bio priklonjen ideji Autonomne pokrajine koju je zagovarao Fikret Abdić, što je devastirajuće djelovalo na stanovništvo, podjelivši porodice unutar Bihaćkog Okruga.

19. Dalje, odbrana se osvrnula na zaštićene osobe, posebno navodeći da je za optužbu u ovom predmetu bila bitna činjenica da je nad civilima izvršena zločin za vrijeme trajanja oružanog sukoba. Odbrana smatra da je takav stav Tužilaštva suprotan odredbama Ženevskih konvencija, a posebno člana 4. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata, jer da bi civilne osobe uživale propisanu zaštitu Ženevskim Konvencijama, nužno je da budu u vlasti suprotne strane, da nad njima pripadnik suprotne strane izvrši zločin u vrijeme trajanja sukoba. Odbrana napominje da se optuženom Karajić Sulji, u tačkama 3., 7., 8., 9., i 10. optužnice stavlja na teret da je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Odbrana je utvrdila da su sve oštećene osobe u navedenim tačkama optužnice, bile lojalne strani u oružanom sukobu kojoj je pripadao i optuženi Karajić Suljo, te da u tom smislu ne uživaju zaštitu temeljem odredbi Ženevskih konvencija III i IV, odnosno da nemaju status zaštićenih osoba.

20. Odbrana je mnogobrojnim dokazima dokazivala da optuženi u vrijeme kad su izvršena predmetna krivična djela, nije imao nikakav položaj, status ili neko drugo svojstvo u Armiji BiH, odnosno da je Karajić Suljo bio običan borac, kojeg su zbog njegove hrabrosti, svi poštovali. Odbrana je tvrdila da optuženi nije dobijao nikakve naredbe od komande 506. brigade, niti je bio u podređenom ili nadređenom položaju sa pripadnicima iste.

21. Odbrana optuženog je nesumnjivog uvjerenja da je kod optuženog u inkriminisano vrijeme postojala bitno smanjena uračunljivost, što potvrđuje nalaz i mišljenje vještaka Bilalbegović Zaima iz Sarajeva, te pri tome podsjeća Sud da KZ BiH u takvim situacijama propisuje mogućnost blažeg kažnjavanja učinioca krivičnih djela. Odbrana smatra, da su se u toku saslušanja svjedoka optužbe mogle uočiti činjenice koje jasno ukazuju da se svjedocima optužbe ne može u punom smislu vjerovati. Većina svjedoka svjedoče po čuvenju, odnosno, ni jedan od njih nije bio očevidac događaja, a i ako je bio, nije siguran o činjenicama o kojima svjedoči. Posebno se to odnosi na svjedoka optužbe, Čović Esada, za kojeg je odbrana dubokog uvjerenja, da je pribavljanjem svojih svjedoka i dokaza, odveo tužilaštvo u potpuno pogrešnom pravcu, a ne u pravcu utvrđivanja istine. Odbrana napominje da je tužilaštvo dužno doprinijeti utvrđivanju istine, a ne samo utvrđivanju svojih tvrdnji iz optužnice.

22. Drugi dio završne riječi se sastoji od izjašnjenja optuženog Karajić Sulje, u kojem se navodi da je ovaj krivični postupak usmjeren u pogrešnom smjeru, obzirom da su stranka Demokratske Narodne Zajednice i njeni vodeći ljudi, iskoristili greške optuženog, koje je i sam priznao, radi

dokazivanja zločina koje je prema njima počinila Armija BiH. Optuženi je posebno apelovao da Sud ne uzme u obzir iskaze svjedoka Rizvić Bajre i zaštićenog svjedoka "A", obzirom da su isti neistiniti.

23. U trećem, ujedno i posljednjem dijelu završne riječi, odbrana optuženog je dala analizu i ocjenu svih izvedenih dokaza u toku glavnog pretresa, vezanih za sve tačke optužnice. Najprije se odbrana optuženog osvrnula na činjenicu da na osnovu izvedenih materijalnih dokaza i svjedoka, kako onih na strani tužilaštva, tako i odbrane, tužilaštvo nije dokazalo krivičnu odgovornost optuženog na okolnosti koje mu se stavljaju na teret u slijedećim tačkama optužnice: 2., 3., sa svim podtačkama, i to a., b., c., d., e., f., g., h., i., te 4., 5., 6., 7., 8., i 9. S tim u vezi, odbrana optuženog predlaže da se optuženi oslobodi od gore spomenutih tačaka optužnice, shodno odredbi 284. stav 1. tačka c.) ZKP BiH.

24. Odbrana napominje, da je optuženi Karajić Suljo priznao okolnosti koje mu se stavljaju na teret u tačkama 1. i 10. optužnice, te apeluje Sudu da, u nedostatku otežavajućih okolnosti, sve nabrojane olakšavajuće okolnosti, koje stoje na strani optuženog u konkretnom slučaju poprimaju osobito olakšavajućih, te se kao takve trebaju cijeniti u slučaju odmjeravanja kazne, obzirom da predstavljaju osnov za izricanje kazne ispod zakonskog minimuma.

II. PROCESNE ODLUKE

A. ODLUKE O ZAŠTITI SVJEDOKA

25. Rješenjima (2 rješenja) broj X-KRN-07/336 od 19.10.2007. godine i 20.12.2007.godine, Sud je odredio mjere zaštite za ukupno (17) sedamnaest svjedoka u ovom postupku. Ovim odlukama su svi lični podaci zaštićenih svjedoka, imena i prezimena i ostali lični podaci svjedoka proglašeni tajnim, a svjedocima je omogućeno da u toku postupka svjedoče putem elektronskih uređaja za promjenu glasa ili slike ili i slike i glasa, upotrebom tehničkih uređaja za prijenos slike i zvuka, uz mjeru zabrane objavljivanja fotografije u sredstvima javnog informisanja.

26. U toku postupka zaštićenim svjedocima A, L, M i J je omogućeno svjedočenje iz druge prostorije, uz korištenje elektronskog uređaja za promjenu glasa i slike. Svjedoci pod pseudonimima D, F, B svjedočili su u sudnici, pod pseudonimom uz mjeru zabrane objavljivanja fotografije u sredstvima javnog informisanja. Ostali zaštićeni svjedoci (P, R, O, N, C) svjedočili su u sudnici, bez korištenja elektronskog uređaja za promjenu glasa i slike, na način da su ih prisutni u sudnici mogli direktno vidjeti i čuti. Sud je donio takvu odluku, uz saglasnost svjedoka.

27. Sud je vodio računa o zaštiti identiteta zaštićenih svjedoka u toku cijelog postupka, vodeći računa da se niti jedan identifikacijski podatak ne pomene, pa se tako ni u presudi ti svjedoci ne spominju pod punim imenom i prezimenom, nego pod dodijeljenim pseudonimima. Svi podaci o zaštićenim svjedocima se nalaze u spisu, koji je također pod posebnom zaštitom.

28. U ovom predmetu Sud je napravio izuzetak od pravila da se na javnim ročištima svjedoci koji uživaju zaštitu od strane drugih svjedoka oslovljavaju i pod pseudonimom. To je bio neophodan korak preduzet nakon davanja iskaza na zapisnik, jer se radi o maloj sredini, ljudi koji su pripadali različitim stranama u toku rata danas žive i rade na istom prostoru. I dalje vladaju poremećeni odnosi, čak i između porodica, zbog specifičnosti konflikta (Armija BiH i pripadnici Autonomije), te bi otkrivanje pseudonima svjedocima odbrane bilo suprotno razlozima iz kojih je zaštita određena zbog toga što bi njihova lokalna zajednica znala da su svjedočili u ovom postupku.

29. Na ročištima održanim na dane 23.04./24.04./06.05./21.05.2009.godine pozvani su svi zaštićeni svjedoci da pristupe pred Sud kako bi im se prijedlog tužiteljice neposredno saopćio, te da se izjasne o istom. Dana 23.04.2009.godine pristupili su svjedoci D, M, B, C, dana 24.04.2009.godine svjedoci A, P, F; dana 06.05.2009.godine saslušani su svjedoci N, O, R, E, G.

Svi su prihvatili prijedlog. Za svjedoke koji nisu bili u mogućnosti neposredno pristupiti pred Sud zato što žive u inozemstvu, svjedoci H, J i L, nadležna tužiteljica je pribavila njihova izjašnjenja. Tužiteljica je odustala od saslušanja svjedoka K i I, te nije ni traženo njihovo izjašnjenje.

B. ODLUKA O ISKLJUČENJU JAVNOSTI

30. Vijeće je isključilo javnost sa nekih dijelova glavnog pretresa u skladu sa članom 235. ZKP BiH i to kako slijedi: **10.04.2008.godine** raspravljalo se o dodatnim mjerama zaštite za svjedoka A (svjedočenje iz video link sobe uz distorziju glasa i slike), **08.05.2008.godine** kako bi se raspravilo o mjerama zaštite za svjedoka E (ne objavljivanje slike u medijima), **10.07.2008.godine** raspravljalo se o opravdanosti određivanja dodatnih mjera zaštite za svjedoka O (ne objavljivanje slike u medijima), **21.08.2008.godine** raspravljalo se o određivanju dodatnih zaštitnih mjera za svjedoka J (distorzija slike) i **20.08.2009.godine**, kako bi se raspravljalo o pismu koje je jedan zaštićeni svjedok uputio vijeću u kojem moli da se što prije okonča postupak u ovom predmetu.

31. Na ročištima održanim na dane 23.04./24.04./06.05./21.05.2009.godine ista su bila zatvorena za javnost cijelo vrijeme trajanja. Na navedenim ročištima zaštićeni svjedoci su se izjašnjavali da li su saglasni sa prijedlogom Tužilaštva da se svjedoci odbrane ne obavještavaju o činjenici da su oni svjedočili pod zaštitom, te su saglasni da u slučaju da ih svjedoci odbrane pomenu u svojim iskazima, njihov identiteti pominju javno.

32. U svim gore navedenim primjerima isključenja javnosti, vijeće je, nakon razmatranja sudske prakse koja ukazuje da nije uvijek moguće predvidjeti i potpuno kontrolisati dinamiku izjašnjenja o pravnim i činjeničnim pitanjima, odlučilo da isključi javnost sa dijelova glavnog pretresa prilikom rasprave o određivanju određenih zaštitnih mjera svjedocima u skladu sa datim okolnostima. Svaki put nakon što bi se javnost uključila, vijeće bi upoznalo javnost sa razlozima zbog kojih je isključena i eventualno donesenim odlukama.

C. PROTEK ROKA OD 30 (TRIDESET) DANA

33. Stranke u postupku su se saglasile da pauza između dva ročišta bude duža od 30 dana, te nisu isticali prigovor na nastavak pretresa, odnosno nisu zahtijevali da pretres počne iznova. Nakon pauze koja je trajala duže od 30 dana, ročišta su održana 21.08.2008.godine, 05.11.2009.godine i 14.01.2010.godine. Imajući u vidu odredbe člana 251. stav 2. ZKP BiH koje propisuju da: „Glavni pretres koji je odgođen mora ponovo početi ako se izmjeni sastav vijeća ili ako je odgađanje trajalo duže do 30 dana, ali uz saglasnost stranaka i branioca vijeće može odlučiti da se u ovakvom slučaju

svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uviđaj, nego da se koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranijem glavnom pretresu, odnosno da se koristi zapisnik o uviđaju“. U skladu sa ovim članom, Vijeće je o ovome unaprijed obavijestilo sve stranke u postupku, te su se svi složili da nije neophodno počinjati pretres iznova.

34. Vijeće je u toku cijelog glavnog pretresa zakazivalo ročišta u ovom predmetu u zakonu naznačenim rokovima, posebno pazeći na pravo optuženog na suđenju u razumnom roku.

III. PRIMJENJIVI ZAKON

A. ZAKONSKE ODREDBE

35. U vrijeme kada je krivično djelo počinjeno na snazi je bio Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ). Skupština SFRJ je taj zakon usvojila na sjednici Saveznog vijeća održanoj dana 28.09.1976. godine i objavila ga u Službenom listu SFRJ br. 44 od 08.10.1976. godine. Nakon proglašenja nezavisnosti, Krivični zakon SFRJ je na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom od 22.05.1992. godine preuzet kao zakon Republike Bosne i Hercegovine (uz manje izmjene), a stupio je na snagu danom objavljivanja. KZ SFRJ je na teritoriji Federacije BiH bio na snazi do 20.11.1998. godine, na teritoriji Republike Srpske do 31.07.2000. godine, a na teritoriji Distrikta Brčko do 2001. godine. Novi Krivični zakon Bosne i Hercegovine (KZ BiH) stupio je na snagu dana 01.03.2003. godine, dok je novi Krivični zakon Federacije BiH stupio na snagu dana 01.08.2003. godine, a novi Krivični zakon Republike Srpske dana 01.07.2001. godine.

36. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva je bio regulisan u članu 142. KZ SFRJ te je zapriječena kazna bila najmanje 5 godina zatvora ili smrtna kazna. KZ BiH reguliše ratne zločine protiv civilnog stanovništva u članu 173. a za koje je zapriječena kazna zatvora od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Isto tako, KZ BiH reguliše zločin protiv ratnih zarobljenika u članu 175. za koji je zapriječena kazna zatvora od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Zločin protiv ratnih zarobljenika je bio regulisan u članu 143. KZ SFRJ, koji također predviđa najmanje 5 godina ili smrtnu kaznu.

37. Poređenjem različitih zakonskih odredbi, mora se zaključiti: ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika je regulisan i u KZ SFRJ i KZ BiH, ali je kazna koju predviđa KZ BiH blaža.

38. S obzirom na vrijeme navodnog izvršenja krivičnih djela (1994 - 1995. godina) i materijalni zakon koji je tada bio na snazi, Sud smatra da je važno obratiti pažnju na načelo zakonitosti (na obje strane: *nullum crimen sine lege* i *nulla poena sine lege*) i načelo vremenskog važenja krivičnog zakona:

B. PRAVILO NAČELA ZAKONITOSTI

39. Član 3. Krivičnog zakona BiH propisuje načelo zakonitosti, prema kojem nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije

bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna.

40. Član 4. Krivičnog zakona BiH (vremensko važenje krivičnog zakona) propisuje da se na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, a ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primjenit će se zakon koji je blaži za učinioca.

41. Načelo zakonitosti propisano je također članom 7. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (u daljem tekstu: EKLJP) koja ima prioritet nad svim ostalim zakonima u BiH.¹ Prema navedenom članu EKLJP “Nitko ne može biti proglašen krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom koji, u času počinjenja, po domaćem ili po međunarodnom pravu nisu bili predviđeni kao krivično djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je kazneno djelo počinjeno.”

42. Član 15. stav 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (u daljem tekstu: MPGPP) propisuje: “Niko se neće smatrati krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom, koji, u vrijeme počinjenja, nisu predstavljali krivično delo prema domaćem ili međunarodnom pravu. Isto tako, neće se izreći teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kada je krivično delo bilo izvršeno. Ako se, nakon što je djelo počinjeno, zakonskom odredbom predvidi izricanje blaže kazne, to će ići u korist počinioca”.

43. Dakle, zabranjeno je izricanje teže kazne od one koja je bila primjenjiva u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Ovo je pravilo načela zakonitosti, ali postoji jedan izuzetak od načela zakonitosti. Član 4a) KZ BiH je preuzeo odredbe člana 7. stava 2. EKLJP i člana 15. stav 2. MPGPP čime je eksplicitno omogućeno izuzetno odstupanje od principa iz člana 4. KZBiH, kao i odstupanje od obavezne primjene blažeg zakona u postupcima koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu, a u vezi sa inkriminacijom koja uključuje kršenje pravila međunarodnog prava. Ovakav stav zauzet je u dosadašnjoj praksi Suda BiH, a koja slijedi međunarodnu sudsku praksu.²

44. Krivična djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika su u kritičnom periodu bio propisan članom 142. odnosno članom 143. Krivičnog

¹ Član 2.2. Ustava BiH

² Vidi odluku Ustavnog suda BiH o prihvatljivosti i meritumu u predmetu Abduladhim Maktouf, broj AP1785/06, od 30.03.2007. godine, a takođe i odluku ESLJP o prihvatljivosti u predmetu Karmo protiv Bugarske od 09.02.2006.godine.

zakona SFRJ koji je tada bio na snazi u Bosni i Hercegovini. Član 173. KZ BiH, takođe propisuje ratni zločin protiv civilnog stanovništva, a član 175. ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, stoga, krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva i krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika su bila propisana zakonom i načelo *nullum crimen sine lege* je ispoštovano.

C. PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

45. Član 7. stav 1. EKLJP i član 4. KZ BiH određuju da se primjenjuje zakon koji je bio na snazi u tom periodu ako je blaži za počinioca. U praksi, Evropski sud povredu člana 7. nalazi kada je osuđenoj osobi, retroaktivnom primjenom novog zakona koji direktno ili indirektno (na primjer odredbe o povratništvu) utiče na određivanje kazne, izrečena teža kazna od kazne sa kojom bi ta osoba bila suočena u vrijeme izvršenja krivičnog djela.³

46. Ukidanje smrtne kazne u BiH⁴ pokrenulo je nova pitanja u ovom pogledu, odnosno tamo gdje je domaći zakon smrtnu kaznu (član 142. KZ SFRJ) zamijenio kaznom dugotrajnog zatvora (član 173. KZ BiH). Evropski sud shvata pravilo i izuzetak od načela zakonitosti kao jednako priznate koji čine dio istog načela. Evropski sud je razmatrao ovo pitanje u najmanje dva predmeta.⁵

47. U predmetu *Karmo* podnosilac žalbe je osuđen za teško ubistvo koje je počinio 1993. godine. Vrste krivičnih sankcija koje je predviđao Krivični zakon Bugarske koji je tada bio na snazi bile su petnaest do dvadeset godina zatvora (maksimalno) ili smrtna kazna. Izmjenom zakona iz 1995. godine uvedena je kazna doživotnog zatvora, a smrtna kazna je ukinuta 1998. godine. Podnosilac žalbe je 1996. godine proglašen krivim i osuđen na smrtnu kaznu. Vrhovni sud Bugarske je po izjavljenoj žalbi donio presudu dana 17.04. 1998. godine kojom se prvostepena presuda ukida, a kazna preinačava u kaznu doživotnog zatvora.

48. Podnosilac je izjavio žalbu po članu 7. Konvencije jer mu je izrečena kazna doživotnog zatvora, koja nije bila propisana domaćim zakonom u vrijeme kada je krivično djelo počinjeno. Smatrao je da je trebao biti osuđen na kaznu zatvora od najviše dvadeset godina. Evropski sud je žalbu odbio kao „očigledno neosnovanu“.⁶

³ Vidi npr. ESLJP, Jamil protiv Francuske, presuda od 08.06.1995.g.; ESLJP, Achour protiv Francuske, presuda od 10.11.2004.g.; ESLJP, Achour protiv Francuske, Veliko vijeće, presuda od 29.03.2006.godine.

⁴ U skladu sa Protokolima br. 6 i br. 13 Evropske konvencije

⁵ Predmet *Karmo* protiv Bugarske, Odluka o prihvatljivosti od 09.02.2006.godine. Takođe vidi predmet *Ivanov* protiv Bugarske, Odluka o prihvatljivosti od 05.01.2006.godine.

⁶ Iz sljedećih razloga: “Sud podsjećá da prema praksi Suda, član 7. stav 1. Konvencije općenito obuhvata princip da se samo zakonom može definisati zločin i propisati kazna, te posebno zabraniti retroaktivna primjena krivičnog zakona koji je na štetu optuženog. Sud zapaža da su u konkretnom predmetu domaći sudovi, tvrdeći da optuženi treba biti osuđen na smrt, izrekli jedinstvenu kaznu “doživotni zatvor”, za koju su utvrdili da je blaža od smrtne kazne. Prema tome, izmjena oblika kazne koju

49. U skladu sa jurisprudencijom Evropskog suda, ne može se pozivati na povredu člana 7. Konvencije u slučaju kada je podnosiocu žalbe izrečena doživotna kazna zatvora odnosno kazna dugotrajnog zatvora za krivično djelo za koje je u vrijeme izvršenja bila propisana smrtna kazna, iako doživotna kazna zatvora, odnosno kazna dugotrajnog zatvora nisu bile propisane zakonom koji je tada bio na snazi, zato što je doživotna kazna očigledno blaža od smrtne kazne.

50. Stoga, kako je već rečeno, primjena članova 175. stav 1. tačka a) i b) i 173. stav 1. tačke c) i e) KZ BiH ne predstavlja povredu ni načela *nulla poena sine lege* niti prava optuženog na izricanje blaže kazne prema njemu. Upravo suprotno, to je potpuno u skladu sa „zakonom i međunarodnim pravom“ odnosno „opštim načelima međunarodnog prava“, odnosno članovima 3. i 4.a KZ BiH.

Krivični zakon predviđa za najteže krivično djelo za koje je podnosilac žalbe bio optužen bila je u korist podnosioca žalbe, tako da mu je izrečena blaža kazna od one koja je za isto krivično djelo bila predviđena u vrijeme izvršenja krivičnog djela (ESLJP, predmet Karmo protiv Bugarske, odluka od 09.02.2006.godine).

IV. OPĆA OCJENA DOKAZA

51. Član 15. ZKP-a BiH propisuje princip slobodne ocjene dokaza kao jedan od osnovnih principa. Prema odredbama ovog člana, ocjena postojanja ili nepostojanja činjenica "nije vezana ni ograničena posebnim formalnim dokaznim pravilima". Stoga, vrijednost dokaza nije unaprijed određena, ni kvalitativno ni kvantitativno. Sud je dužan ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima, i na osnovu rezultata takve ocjene izvesti zaključak o tome da li je neka činjenica dokazana ili ne. Ocjena dokaza obuhvata njihovu logičku i psihološku ocjenu. Međutim, slobodna ocjena dokaza je ograničena principom zakonitosti dokaza (član 10. ZKP BiH). Tokom glavnog pretresa razmatrani su prigovori u pogledu relevantnosti i autentičnosti dokaza. O prigovorima u pogledu dokazne vrijednosti odlučeno je na kraju postupka.

52. Član 10. ZKP-a BiH (Zakonitost dokaza) predviđa da „Sud ne može zasnovati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, niti na dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona“.

53. Na ročištu održanom dana 06.11.2008.godine, Tužilaštvo je uložilo materijalne dokaze u skladu sa članom 274. stav 4. ZKP BiH. Odbrana i Tužilaštvo su se dogovorili da se bez čitanja ulože dokazi od T-1 do T-175, jer ih odbrana ne osporava, uz izuzetak dokaz T-39 (prigovor autentičnosti) i T-33 (prigovor zakonitosti). Odbrana je uložila prigovore i na dokaz T-176 (prigovor nevjerodostojnosti) i na dokaze od T-178 do T-181 (prigovor procesne relevantnosti).

54. Sud je prihvatio dokaze Tužilaštva T-33 , T-39, T-176, T-178 do T-181, te odbio prigovore odbrane kao neosnovane. Obrazloženje o prihvatljivosti ovih dokaza navedeno je u dijelu presude koja se odnosi na tačku 2. optužnice.

A. KREDIBILITET SVJEDOKA

55. Procjenjujući iskaze svjedoka koji su svjedočili pred Sudom, Sud je u najvećoj mogućoj mjeri razmotrio njihovo držanje, ponašanje i karakter.

56. Svjedoci koji su svjedočili u ovom predmetu mogu se podijeliti u tri kategorije.

- pristrasni svjedoci;

- očevici;
- oni koji pričaju ono što su čuli;

57. U ovom predmetu, svjedoci koji pričaju ono što su čuli su najčešće bila lica čiji su članovi porodice bili očevici događaja ili direktne žrtve. S obzirom da je od predmetnog događaja proteklo 14 godina, neki svjedoci su preminuli, pa njihovi bliži članovi porodice pričaju što su čuli ili što su im rekli. To su lica koja su direktno zainteresovane strane, a kako su to bliski rodaci očevidaca njihovi iskazi su uzeti u obzir i data im je težina.

58. Prilikom ocjene iskaza svjedoka ovo Vijeće je vodilo računa i o karakteru sukoba koji se desio na području Zapadne Bosne. Tokom ovog sukoba stalno je dolazilo do osvajanja, gubljenja i ponovnog osvajanja teritorije, što je značilo da su na teritoriji Armije BiH ostajali pripadnici vojske NO i njihovi simpatizeri, i obratno. Oni koji bi ostali su i dalje podržavali ideju o Autonomnoj pokrajini Zapadna Bosna ili su nastavili podržavati Armiju BiH. U istoj porodici, otac je mogao biti pripadnik Armije BiH, a sinovi pripadnici NO, ili obratno. Ovaj sukob se pretvorio u sukob između oca i sina, između braće, između prijatelja i susjeda. Za razliku od drugih sukoba u tom periodu, to je bio sukob između pripadnika iste nacionalnosti što je izazivalo posebno ogorčenje. Stoga je vladalo veliko nepovjerenje u simpatizere NO na slobodnoj teritoriji 5. Korpusa Armije BiH koji su smatrani izdajnicima i špijunima. Na osnovu ponašanja i iskaza zaštićenih svjedoka bilo je očigledno da su ovi stavovi prisutni i dan danas.

59. Svjedoci koji su dali iskaz pred sudskim vijećem ostavili su dojam kod Vijeća da strane u sukobu još uvijek nisu razriješile uzroke i posljedice gore navedenog sukoba. Mnogi sa ovog područja su i dalje ogorčeni, ljuti, uplašeni i istinski zbunjeni zbog ovog sukoba.

60. Prilikom analize kategorije svjedoka očevidaca ovo Vijeće je imalo u vidu da je od predmetnog događaja prošlo već 14 godina, da su isti preživjeli veliku traumu, jer su bili prisutni ili prilikom streljanja ili fizičkog maltretiranja drugih ljudi, te da su bili u strahu za vlastiti život ili i sami bili žrtve maltretiranja. Stoga je manja odstupanja i nedosljednost u iskazima ove kategorije svjedoka Sud cijenio kroz prizmu ove analize.

61. Vijeće je imalo priliku da posmatra sve žive svjedoke, njihovo ponašanje, glas, stav, tjelesne i emocionalne reakcije na pitanja, neverbalno ponašanje prema stranama u postupku i advokatima, te atmosferu u kojoj su svjedočili. Utvrđivanje kredibiliteta je zasnovano na ovim zaključcima kao i na potkrepljujućim i dosljednim dokazima.

B. POSREDNI DOKAZI

62. Što se tiče posrednih dokaza, Sud naglašava da je u postupanju i sudskoj praksi ovog Suda dobro utvrđeno da su posredni dokazi prihvatljivi. Sud je u svakom pojedinačnom slučaju cijenio takve iskaze, te ih dovodio u vezu sa iskazima drugih svjedoka, očevidaca.

63. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je zauzeo stav da utvrđivanje činjenica na osnovu posrednih dokaza nije u suprotnosti sa principima pravičnog suđenja iz člana 6(1) Evropske konvencije. U pogledu korištenja posrednih dokaza od strane Vijeća, navodi se da je u radnjama preduzetim pred ovim Vijećem kao i u praksi Suda utvrđeno da je korištenje posrednih dokaza prihvatljivo.

V. RELEVANTNO PRAVO

64. Tužilaštvo navodi da je optuženi Suljo Karajić počinio krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) i b) KZ BiH pod tačkama 1., 2., 4., 5. i 6, te krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e) KZ BiH pod tačkama 3, 7, 8, 9. i 10.

65. Definicija zločina iz članova 173. i 175. obuhvata nekoliko općih uslova koji će biti detaljno obrazloženi u nastavku. Pored toga, u tačkama c) i e) člana 173. i tačkama a) i b) člana 175. data je definicija predmetnih krivičnih djela. Obilježja ovih krivičnih djela će također biti detaljno opisana u nastavku.

A. RATNI ZLOČIN PROTIV RATNIH ZAROBLJENIKA IZ ČLANA 175. KZ BIH

66. Pravni okvir krivičnih djela navedenih u optužnici je kako slijedi:

67. U članu 175. tačka a) i b) KZ BIH, navodi se:

Ko kršeći pravila međunarodnog prava, prema ratnim zarobljenicima naredi ili učini koje od ovih djela:

- a) lišenje drugih osoba života (ubistva), namjerna nanošenja osobama snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenje), nečovječno postupanje, biološke, medicinske ili druge znanstvene eksperimentne, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije;
- b) nanošenje velikih patnji ili ozljeda tijela ili povreda zdravlja;

...

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

68. Tužilaštvo navodi da je optuženi počinio krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) i b) KZ BiH zato što je postupao suprotno članu 3. stav 1. tačke a) i c) Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima ("Treća Ženevska konvencija"). Član 3. koji je zajednički za sve Ženevske konvencije od 12.08.1949. godine se naziva "zajednički član 3."

69. Zajednički član 3. stav 1. tačke a) i c) određuje:

U slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba i koji izbije na teritoriji jedne od Visokih strana ugovornica, svaka od Strana u sukobu bit će dužna da primjenjuje bar sljedeće odredbe:

1) Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rane, lišenja slobode, ili iz bilo kojeg drugog uzroka, postupaće se, u svakoj prilici, čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili ubjedenju, polu, rođenju ili imovnom stanju, ili bilo kome drugom sličnom mjerilu.

U tom cilju, zabranjeni su i u buduće se zabranjuju, u svako doba i na svakom mjestu, prema gore navedenim licima, između ostalih i sljedeći postupci:

(a) povrede koje se nanose životu i tjelesnom integritetu, naročito sve vrste ubistva, osakaćenja, svireposti i mučenja;

...

(c) povrede ličnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci;

...

Svaka nepristrasna humanitarna organizacija kao što je Međunarodni komitet Crvenog križa može da ponudi svoje usluge stranama u sukobu.

Strane u sukobu će se truditi, s druge strane, da stave na snagu putem posebnih sporazuma jedan dio ili sve ostale odredbe ove Konvencije.

70. Zajednički član 3. sadrži “fundamentalna humanitarna načela koja su u osnovi cjelokupnog međunarodnog humanitarnog prava”.⁷ Zajednički član 3. opšte je prihvaćen i kao osnova međunarodnog običajnog humanitarnog prava.⁸ Ova fundamentalna pravila predstavljaju minimum koji se primjenjuje u svim sukobima, bez obzira da li su oni međunarodni ili nemeđunarodni.⁹

71. Kada su krivična djela kažnjiva po članu 175. na osnovu zajedničkog člana 3. žrtve navodne povrede pravila međunarodnog prava nisu smjele neposredno učestvovati u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za

⁷ *Tužilac protiv Delalića*, IT-96-21-A, Presuda od 20.02.2001. (Delalić Žalbena presuda), stav. 143.

⁸ *Nikaragva protiv Sjedinjenih Američkih Država*, Međunarodni sud pravde, Predmet koji se odnosi na aktivnosti vojnih i paravojnih snaga u Nikaragvi i protiv ove države. Presuda od 27.06.1986, Izvještaji MSP, stav. 218; *Tužilac protiv Tadića*, IT-94-1, Odluka Žalbenog vijeća o Podnesku odbrane kojim se traži podnošenje interlokutorne žalbe na nadležnost, (Tadić, Odluka o nadležnosti), stavovi 98 i 129; *Tužilac protiv Akayesu*, MKSR -96-4-T, Presuda od 2.09.1998. (Presuda Akayesu), stavovi 603-605; vidi US Odluku u predmetu Kadić protiv Karadžića, 70 F 3d 232 (2.Cir.1995)

⁹ *Tužilac protiv Delalića*, IT-96-21-A, Žalbena presuda, stav 143.

borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga. U ovom predmetu prema članu 175. ratni zarobljenici se definišu kao pripadnici oružanih snaga koji su bili izvan stroja usljed bolesti, ranjavanja, lišenja slobode ili nekog drugog razloga. Pored toga "počinilac krivičnog djela u smislu zajedničkog člana 3. je znao ili je trebao znati da žrtva nije neposredno učestvovala u neprijateljstvima u vrijeme počinjenja krivičnog djela".¹⁰

B. RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA IZ ČLANA 173. KZ BiH

72. Prema ranije navedenom Tužilaštvo navodi da je optuženi Suljo Karajić počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) KZ BiH.

73. U odredbi člana 173. stav 1. tačka c) i e) navodi se sljedeće:

(1) Ko kršćei pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini koje od ovih djela

...

c) ubijanja, namjerno nanošenje osobi snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenje), nečovječno postupanje, biološke, medicinske ili druge znanstvene eksperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja.

...

e) prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njeje bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje), prisiljavanje na prostituciju, primjenjvanje mjera zastrašivanja i terora, uzimanje talaca, kolektivno kažnjavanje, protupravno odvođenje u koncentracione logore i druga protuzakonita zatvaranja, oduzimanje prava na pravično i nepristrano suđenje, prisiljavanje na službu u neprijateljskim oružanim snagama ili u neprijateljskoj obavještajnoj službi ili upravi;

74. Tužilac navodi da je optuženi počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. zato što je postupao suprotno članu 3. stav 1. tačka a) i c), članu 27. stav 1.¹¹ i članu 147.¹² Ženevske konvencije (IV) o zaštiti civila za vrijeme rata od 12.08.1949. (Četvrta Ženevska konvencija).

¹⁰ Tužilac protiv Boškosi i Tarčulovski, IT-04-82-A, Presuda od 19.05.2010. godine (Boškosi i Tarčulovski, Presuda po žalbi), tačka 66.

¹¹ U prvom stavu člana 27. Četvrte Ženevske konvencije se navodi: Zaštićena lica imaju pravo u svakoj prilici na poštovanje svoje ličnosti, svoje časti, svojih porodičnih prava, svojih vjerskih uvjerenja i obreda, svojih navika i svojih običaja. S njima će se u svako doba postupati čovječno i ona će naročito biti zaštićena od svakog čina nasilja ili zastrašivanja, od uvreda i javne radoznalosti.

75. Slično članu 175. KZ BiH, povrede člana 173. zasnivaju se na zajedničkom članu 3. koji propisuje da žrtve navodne povrede pravila međunarodnog prava ne smiju neposredno učestvovati u neprijateljstvima, uključujući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga. Pored toga "počinilac krivičnog djela u smislu zajedničkog člana 3. je znao ili je trebao znati da žrtva nije neposredno učestvovala u neprijateljstvima u vrijeme počinjenja krivičnog djela"¹³

76. Vijeće je ispitalo optužnicu u cjelosti a posebno navode o povredama članova 173. i 175. KZ BiH analizirajući optužbe protiv optuženih. Nakon analize Vijeće smatra da stav 1. tačke a) i c) zajedničkog člana 3. ima prioritet u ovom predmetu.

77. U pogledu člana 27. i člana 147. Četvrtе ženevske konvencije javlja se pitanje da li se ove konkretne odredbe primjenjuju na unutrašnji oružani sukob. U Trećoj ženevskoj konvenciji o postupanju sa ratnim zarobljenicima, sa izuzetkom člana 3. koji je zajednički za četiri konvencije, izričito se navodi da se ove odredbe primjenjuju na međunarodni oružani sukob. U žalbenoj presudi protiv Tadića, žalbeno vijeće MKSJ je zaključilo:

Stupanje na scenu gore pomenutih opštih pravila o unutrašnjem oružanom sukobu ne znači da se svi aspekti unutrašnje borbe regulišu kroz opšte međunarodno pravo. Mogu se primetiti naročito dva ograničavajuća faktora: (I) samo je određen broj pravila i principa kojima se regulišu međunarodni oružani sukobi vremenom proširen postavši primenljiv na unutrašnje sukobe; i (II) ovo proširenje nije izvršeno putem potpunog i mehaničkog prenošenja ovih pravila na unutrašnje konflikte, već je opšta suština ovih pravila, a ne njihova detaljna regulativa, postala primenljiva na unutrašnje sukobe.¹⁴

78. U Pravilima i studiji o međunarodnom običajnom humanitarnom pravu MKCK-a (Međunarodni komitet Crvenog križa) iz 2005. godine zaključuje se da su neki članovi ove Konvencije, pored zajedničkog člana 3., dobili status običajnog prava te da se sada primjenjuju i na unutrašnji i na međunarodni oružani sukob. Član 27. Četvrtе ženevske konvencije određuje opći pravni okvir koji zabranjuje ugrožavanje civilnog stanovništva. U Pravilima i studiji o običajnom međunarodnom humanitarnom pravu MKCK iz 2005. godine navodi se da su pravila iz člana 27.

¹² Član 147. Četvrtе Ženevske konvencije glasi: Teške povrede koje se imaju u vidu u prethodnom članu jesu povrede koje obuhvaćaju jedno od sljedećih djela, ako su ona izvršena protiv lica ili dobara koje štiti Konvencija: hotimično ubistvo, mučenje ili nečovječno postupanje, podrazumjevajući tu biološke opite, namjerno prouzrokovanje velikih patnji ili nanošenje ozbiljnih povreda tijelu ili zdravlju, nezakonita progonstva i preseljenja, protivzakonita zatvaranja, prisiljavanje zaštićenog lica da služi u oružanim snagama neprijateljske sile, ili njegova lišavanja prava da mu se propisno i nepristrasno sudi prema odredbama ove Konvencije, uzimanje talaca, uništavanje i prisvajanje imovine koje nije opravdano vojnim potrebama i koje se vrši u velikom obimu na nedopušten i samovoljan način.

¹³ Bošković i Tarčulovski, Žalbena presuda, stav 66.

¹⁴ Tadić, Odluka o nadležnosti, tačka 126.

standardi običajnog međunarodnog prava koji su primjenjivi na unutrašnje oružane sukobe.¹⁵ Pored toga, dijelovi Dopunskog protokola II koji se odnose na zaštitu žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba sadrže odredbe slične članu 27.¹⁶ Komentari MKCK također objašnjavaju da član 27. "...proglašava princip poštovanja čovjeka i nepovrediv karakter osnovnih prava muškaraca i žena pojedinaca".¹⁷ Da je član 27. standard međunarodnog običajnog prava i da je primjenjiv na unutrašnji oružani sukob dalje potvrđuje i Specijalni sporazum od 22.05.1992. godine, postignut posredstvom MKCK u Ženevi i potpisan od strane sukobljenih strana u Bosni i Hercegovini. Autonomija nije bila strana potpisnica ovog Specijalnog sporazuma, ali je Republika BiH (Armija BiH, čiji je pripadnik bio optuženi) bila potpisnica ovog Sporazuma. Klauzula 2.3 određuje: "Civil i civilno stanovništvo su zaštićeni članovima 13-34. Četvrtе ženevske konvencije od 12.08.1949."

79. Član 147, iako se primjenjuje samo na međunarodni oružani sukob, sporazum od 1.10.1992. godine koji su potpisale sukobljene strane u Bosni i Hercegovini, član 3. ovog Sporazuma implicitno podrazumijeva krivično gonjenje i kažnjavanje u slučaju povrede člana 147.¹⁸ Međutim, član 147. Četvrtе ženevske konvencije se u ovom predmetu koristi u svrhu davanja definicije.

C. OPĆI UVJETI: ČLAN 173. I ČLAN 175. KZ BiH

80. Kako je već navedeno, član 173. i član 175. KZ BiH propisuju da određeni elementi moraju biti zadovoljeni kako bi ponašanje optuženog predstavljalo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika i Ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Vijeće podsjeća da je u svojoj Prvostepenoj presudi u predmetu Novak Đukić, X-KR-07/394 od 12.06.2009. godine zauzelo stav da svi ratni zločini moraju ispunjavati sljedeće kriterije. Ti elementi su:

1. Djelo mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije
2. Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije
3. Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom
4. Optuženi mora narediti ili počiniti djelo.

¹⁵ Pravila i studija o običajnom međunarodnom humanitarnom pravu MKCK iz 2005. godine, Tom 1: Pravila, Pravilo 93. Silovanje i drugi oblici spolnog nasilja su zabranjeni: Pravilo 104. Uvjerenja i religijski obredi civila i osoba hors de combat moraju se poštivati, str.375-376; Pravilo 105. Porodični život mora se poštivati u najvećoj mogućoj mjeri, str.379;Pravilo 134. Specifična zaštita žena pogođenih oružanim sukobom, te njihove zdravstvene potrebe i potrebe za pružanjem pomoći moraju se poštovati, str.475.

¹⁶ Vidi član 4. Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama od 12.08.1949. godine koji se odnosi na zaštitu žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba (Protokol II) od 8.06.1977.

¹⁷ Komentari MKCK na Četvrtu Ženevsku konvenciju, član 27.- Opće napomene. Istorijski pregled.

¹⁸ Vidi Tadić, Odluka o nadležnosti, tačke 83. i 136.

81. Isti opći uvjeti ili *chapeau* elementi navedeni u članu 175. se također primjenjuju na član 173. zato što se oba člana odnose na ratne zločine. Iako član 175. KZ BiH izričito ne traži postojanje oružanog sukoba isti se podrazumjeva zato što se radi o ratnom zločinu.

1. Djelo mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije

82. Pravni izvor Suda BiH je domaći zakon i Vijeće donosi svoje presude na osnovu članova 173. i 175. KZ BiH. Međutim član 173. stav 1. i član 175. propisuju da optuženi mora postupati protivno “pravilima međunarodnog prava”. Član 2. tačka b) Dopunskog protokola I uz Ženevske konvencije od 12.08.1949. godine definiše pravila međunarodnog prava kao “pravila koja se primjenjuju u oružanim sukobima podrazumijevaju pravila sadržana u međunarodnim sporazumima u kojima učestvuju strane u sukobu, kao i principe i pravila međunarodnog prava koja su opće priznata”.

83. Stoga, Vijeće mora također svoju odluku bazirati na posebnim pravilima međunarodnog prava, bilo konvencionalne ili običajne prirode, koja su primjenjivana u periodu definisanom u optužnici. Član 173. stav 1. KZ BiH i član 175. KZ BiH propisuju povrede ovih pravila od strane svakoga ko naredi ili počinji ova djela. Zbog toga povreda ovih pravila ne mora sama po sebi biti propisana međunarodnim pravom u periodu definisanom u optužnici. Propisano ponašanje mora biti primjenjivo u domaćem odnosno međunarodnom pravu u vrijeme počinjenja krivičnog djela. Pozivajući se na optužnicu Vijeće zaključuje da su takve povrede pravila međunarodnog humanitarnog prava sadržane u zajedničkom članu 3. i odredbama člana 27. Četvrte ženevske konvencije te da su stoga ove odredbe međunarodnog humanitarnog prava primjenjive na ovaj predmet u mjeri u kojoj zadovoljavaju uvjete iz člana 173 stav 1. i člana 175. KZ BiH i pravila međunarodnog prava.

84. Prema Žalbenom vijeću MKSJ, “međunarodno humanitarno pravo primjenjuje se od početka takvih oružanih sukoba sve do poslije prestanka neprijateljstava”¹⁹ Kao što će biti objašnjeno u daljem tekstu, Vijeće zaključuje da je oružani sukob postojao na području Okruga Bihać u periodu obuhvaćenom optužnicom. Vijeće podsjeća da su pravila međunarodnog humanitarnog prava, tj. zajednički član 3. i član 27. Četvrte ženevske konvencije, bila primjenjiva na teritoriji Bosne i Hercegovine 1994. i 1995. godine. Država Bosna i Hercegovina, kao nasljednica Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, je ratificirala Ženevske konvencije i

¹⁹ Tadić, Odluka o nadležnosti, tačka 70.

njihove Dopunske protokole.²⁰ Optuženi se tereti za ubistvo i okrutno postupanje. To su zabranjena ponašanja prema međunarodnom humanitarnom pravu jer su sadržana u relevantnim Ženevskim konvencijama i njihovim Dopunskim protokolima. Također su opće priznata kao dio običajnog međunarodnog prava i primjenjuju se na sukobe unutrašnjeg i međunarodnog karaktera. Ova pravila običajnog međunarodnog prava su bila primjenjiva u vrijeme počinjenja ovih krivičnih djela na teritoriji Bosne i Hercegovine te je prema tome optuženi bio obavezan da ih poštuje.

85. Na kraju, u pogledu psihičkog stanja Vijeće naglašava da nije potrebno da osoba posjeduje posebno znanje o postojanju ovih međunarodnih normi. Dovoljno je da je osoba povrijedila ove norme. Nikada nije neophodno da osoba ima sposobnost da definiše pravne kvalifikacije krivičnog djela koje je počinila nego samo da je svjesna da su njene radnje i namjere kriminalne. Na Vijeću je da utvrdi koji je zločin tada bio počinjen. Međutim, kod osobe mora postojati specifični *mens rea* koji je primjenjiv na krivično djelo za koje se tereti kako bi bila proglašena krivom, bilo da se proglasi krivom kao počinitelj ili kao naredbodavac.

86. Kako bi se utvrdilo da su u konkretnom predmetu povrijeđena pravila međunarodnog prava neophodno je utvrditi da je radnja bila usmjerena protiv zaštićene kategorije osoba koje su zaštićene svim navedenim članovima Ženevske konvencije.

87. Vijeće podsjeća da u slučajevima gdje su zločini kažnjivi po članu 173. i članu 175. na osnovu zajedničkog člana 3. žrtve navodne povrede pravila međunarodnog prava nisu neposredno učestvovali u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga. Žrtve navedene povrede također moraju zadovoljiti definiciju zaštićene osobe po Četvrtoj ženevskoj konvenciji o zaštiti civilnih osoba. **Ovaj uvjet zahtijeva posebnu analizu kako je detaljno obrazloženo u daljem tekstu zbog prirode ovog sukoba (vidjeti pod naslovom VII).** U ovom predmetu, ratni zarobljenici su prema članu 175. definisani kao pripadnici oružanih snaga koji su onesposobljeni za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga. Pored toga, “počinitelj krivičnog djela u smislu zajedničkog člana 3. je znao ili je trebao znati da žrtva nije neposredno učestvovala u neprijateljstvima u vrijeme počinjenja krivičnog djela”.²¹

88. U nastavku će biti riječi o statusu žrtava i o tome da li su one bile “zaštićene osobe” definisane zajedničkim članom 3. i članom 4. Četvrte ženevske konvencije ili nisu.

²⁰ Ratifikovana od strane SFRY dana 11.06.1989. Vidi Deklaraciju o otcjepljenju Bosne i Hercegovine od 31.12.1992., u kojoj se navodi da je postala strana potpisnica Ženevskih konvencija i Dopunskih protokola od dana proglašenja nezavisnosti, tj. 6.03.1992. godine.

²¹ Bošković i Tarčulovski, Žalbena presuda, tačka 66.

2. Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije

89. Vijeće smatra da:

Oružani sukob postoji svuda gdje se pritičjelo oružanoj sili između država ili produženom oružanom nasilju između vlasti i organizovanih naoružanih grupa, ili pak između takvih grupa unutar jedne države.²²

90. Vijeće je saslušalo iskaze o tome da je u Bosni i Hercegovini, u periodu od augusta 1994. do februara 1995. godine, na području Okruga Bihać postojao oružani sukob između pripadnika V korpusa Armije BiH i pripadnika Narodne odbrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna. U ovom predmetu ovaj element nije sporan jer su i Optužba i Odbrana saglasne da je postojao oružani sukob.

91. U toku dokaznog postupka utvrđeno je van razumne sumnje da je u Bosni i Hercegovini postojao oružani sukob između 5. korpusa Armije BiH i pripadnika vojnih formacija Autonomne pokrajine Zapadna Bosna, tj. pripadnika Narodne odbrane u relevantnom periodu.

92. Ovu činjenicu nije osporio nijedan svjedok saslušan pred Sudom u ovom predmetu bez obzira na njegovu pripadnost Narodnoj odbrani ili 5. korpusu Armije BiH. U toku postupka Odbrana također nije osporila činjenicu da je postojao oružani sukob. O tome dalje govore obimni materijalni dokazi Optužbe i Odbrane kao i veliki broj svjedoka. Ovo proizilazi iz izvještaja o oružanim sukobima između pripadnika 5. korpusa Armije BiH i APZB na području Okruga Bihać, materijalni dokazi Odbrane, posebno dokaz T-1, Proglas Fikreta Abdića stanovništvu Zapadne Bosne od 22.09.1993. godine.

93. Vijeće je zaključilo da je ovaj element dokazan isključujući svaku razumnu sumnju.

3. Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom

94. Treći uvjet člana 173. stav 1. i člana 175. KZ BiH je da mora postojati veza između djela optuženog i oružanog sukoba. Zapravo, "ne traži se uzročno-posljedična veza između oružanog sukoba i počinjenja zločina, ali se u najmanju ruku traži da je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri utjecalo na sposobnost počinioca da počinji zločin, njegovu odluku da ga počinji, način počinjenja zločina ili cilj s kojim je počinjen".²³ Ovaj uvjet je ispunjen ako je navodni zločin

²² Tadić, Odluka o nadležnosti, tačka 70. Vidi također Tužilac protiv Kordića i Čerkez, IT-95-14/2-A, Presuda od 17.12.2004, tačka 341. U ovom predmetu ovaj element nije sporen jer su se i optužba i odbrana složile da je postojao oružani sukob

²³ Tužilac protiv Kunarac, Kovača i Vokovića, IT-96-23 i IT-96-23/1-A, Presuda od 12.06.2002. (Kunarac i drugi: Žalbena presuda), tačka 58.

počinjen kao podrška ili barem pod izgovorom situacije koja je proistekla iz oružanog sukoba.²⁴ Sudeće vijeće MKSJ-a u predmetu, *Tužilac protiv Dragojuba Kunarca i drugih* navodi: "...Humanitarno pravo primjenjuje se i dalje na čitavoj teritoriji pod kontrolom jedne od strana, nezavisno od toga da li se konkretne borbe vode na mjestu na kojem su se odigrali dotični događaji. Stoga je dovoljno to što su zločini bili u tijesnoj vezi s neprijateljstvima koja su trajala na drugim dijelovima teritorije pod kontrolom strana u sukobu. Uslov da dato djelo bude u tijesnoj vezi sa oružanim sukobom zadovoljen je ukoliko su, kao u ovom slučaju, zločini počinjeni kao posljedica borbi, a prije prekida oružanih aktivnosti na određenom području, te ako su počinjeni radi postizanja nekog cilja ili iskorištavanja situacije nastale uslijed borbi..."²⁵

95. Na osnovu nekoliko faktora može se utvrditi veza između djela optuženog i oružanog sukoba, a to su položaj optuženog, priroda žrtve, cilj napada ili činjenica da je djelo izvršeno u kontekstu službenih dužnosti optuženog.²⁶

96. Na osnovu dokaza koje je saslušalo Vijeće, a kako je navedeno u daljem tekstu, Vijeće je zaključilo da su krivična djela iz optužnice usko povezana sa oružanim sukobom.

4. Optuženi mora narediti ili počiniti djelo.

97. Na kraju, član 173. stav 1. i član 175. KZ BiH propisuju da počinilac mora ili direktno izvršiti nezakonito djelo ili narediti drugima izvršenje istog. Vijeće naglašava da se to odnosi na vrstu odgovornosti optuženog te da ne predstavlja element krivičnog djela kao takvog. Optužba je navela da je optuženi počinio navodna krivična djela iz člana 180. stav 1. i člana 29. KZ BiH. **Ovo će biti detaljno razmotreno u dijelu presude pod naslovom Individualna krivična odgovornost.**

²⁴ Kunarac i drugi, Žalbena presuda, tačka 58-59.

²⁵ Tužilac v. Dragoljub Kunarac, Radomir Kovač i Zoran Vuković, predmet broj: IT-96-23-T/IT-96-23/IT od 22.02.2001.godine, para 568;

²⁶ Kunarac i drugi, Žalbena presuda, tačka 59.

VI. OPĆI PREGLED

98. Dana 21. oktobra 1992. godine formira se 5. Korpus oružanih snaga BiH, u čiju je nadležnost spadalo područje sjeverozapadnog dijela Bosne i Hercegovine.

99. Dana 03.10.1993. godine počeo je oružani sukob između jedinice 5. Korpusa i pripadnika NO (T-1 – ovjerena kopija rukopisa koji se nalazi u registratorskom materijalu Arhiva SsiObP PFMO). Iz dokumenata *Inicijativa za formiranje Autonomne pokrajine Zapadna Bosna* (u daljem tekstu: Inicijativa) i *Proglas demokratske inicijative građana Zapadne Bosne od 10. oktobra 1993. godine* (u daljem tekstu: Proglas) (T-1) vidljivi su razlozi za izbijanje sukoba na ovoj teritoriji. Navedeni sukob je počeo 27.09.1993. godine, odmah nakon formiranja prve APZB od strane Fikreta Abdića. Fikret Abdić je bio lokalni biznismen koji je prije rata posjedovao i rukovodio preduzećem Agrokomerc.

100. U *Inicijativi* se navodi sljedeće:

„Budući da je Okrug Bihać dokazao, kako u miru tako i u ratu, da hoće, može i zna živjeti, a da bi taj život bio moguć o da bi se obezbjedila sigurnost uz potpunu zaštitu interesa stanovništva ovog područja, a uvažavajući navedene specifičnosti i realnost situacije u koj se nalazi, potrebno je:

1. Formirati Autonomnu pokrajinu „Zapadna Bosna“ uključenu u sastav Republike Bosne i Unije Republike Bosne i Hercegovine kao zajednice u kojcj će se zakonima i drugim propisima urediti društveni odnosi, obezbjediti ustavnost i zakonitost, ravnopravnost naroda i organizirati vlast;
2. Prekinuti rat, uspostaviti mir i omogućiti povratak prognanika i izbjeglica.
3. uspostaviti korektne odnose sa konstitutivnim narodima i susjedima te cjelokupnim civilizacijskim svijetom;
4. izvršiti unutarnju teritorijalnu organizaciju po slobodnoj izraženoj volji stanovništva.
5. Otvoriti saobraćajnice i stvoriti uvjete za daljnji privredni razvoj, razvoj poduzetništva, vlasničke transformacije i tržišnog gospodarstva.
6. Otvoriti slobodnu zonu u Rijeci i pretvoriti čitavo ovo područje u bescarinsku zonu sa konvertibilnim sredstvima plaćanja.

101. Sami razlozi koji su opredijelili osnivača Fikreta Abdića da pokrene inicijativu jeste da su prema njegovoj ocjeni ukupna materijalna i kulturna dobra bila stvorena osloncem na vlastite snage, uz neizmjereno odricanje, te da se teritorija i stanovništvo trebaju braniti sopstvenim snagama.

102. Proglas je bio upućen svim građanima Zapadne Bosne, kojim se svim građanima poručuje da „Biti protiv Inicijative znači biti protiv Krajine i protiv sebe“ i „Neprihvatanje Inicijative o formiranju AP ZB znači život bez kruha i života, u krvi, izolaciji i tamnici, otok straha, bijede i najcrnjeg staljinizma.”
103. Dana 27.09.1993.godine održava se Ustavotvorni parlament od 400 potpisnika inicijative i uz prisustvo 10.000 građana. Donose se potrebni dokumenti i proglašava AP „Zapadna Bosna“.
104. Još u fazi izbora ustavno-pravnog oblika uređenja Zapadne Bosne septembra 1993.godine bilo je dilema da li odmah ići na proglašenje Republike ili preko Autonomije doći do Republike.
105. Svjedok Čović Esad je govorio o istoriji i formiranju APZB iz perspektive njenog pripadnika.
106. Prva Autonomija je trajala od 27.09.1993.godine do 21.08.1994.godine, a druga Autonomija od 16.11.1994.godine do augusta 1995.godine.
107. U oba slučaja su snage NO APZB zauzele Veliku Kladušu, te su se vodile teške bitke za povratak teritorije Velike Kladuše Armiji BiH.
108. U kontekstu postojanja oružanih sukoba između pripadnika NO i 5. Korpusa, i odbrana i Tužilaštvo su uložili vojne karte, na kojima su ucrtane borbe i vremenski period u kojem su se vodile određene bitne borbe.
109. Borbe su vodene na brdu „Alatuša“ u vremenskom periodu od 16.11. – 02.12.1994.godine, na brdu „Trnovi“ od 02.12. – 17.12.1994.godine i na Džaferagić brdu u vremenskom periodu od 17.12. - 13.01.1994.godine (O-1/0-2/0-3).
110. Vlasti Republike Bosne i Hercegovine su formiranje Autonomije proglasile secesijom i izdajom. Jasno je da i dalje preovladava ovakav stav.

VII. ZAKLJUČCI O OPTUŽENOM SULJI KARAJIĆU

111. Tužilaštvo je van razumne sumnje dokazalo tvrdnju da je optuženi Karajić Suljo u vrijeme počinjenja krivičnih djela bio pripadnik 5. korpusa Armije BiH, u prvom periodu kao „dobrovoljac 506. brigade“, a zatim u svojstvu komandira 2. voda vojne policije 505. viteške motorizovane brigade 5. korpusa Armije BiH.

112. Odbrana se složila da je on bio dobrovoljac od 16.11.1994.godine. Isto tako, odbrana nije osporila status Sulje Karajića kao komandira 2. voda vojne policije od 13.01.1995. godine.

113. Međutim, odbrana je osporavala njegovu pripadnost 506. brigadi i potčinjenost 505. brigadi.

114. Među dokazima koje je Tužilaštvo uložilo u sudski spis nalazi se i dopis Ministarstva odbrane BiH broj 08-04-1-995-1/07 od 12.03.2007. godine uz prilog Jedinični karton na ime Suljo Karajić, kao dokaz Tužilaštva broj **T -128**.

115. U jediničnom kartonu nije uvezan period od 31.08.1993.godine do 21.12.1994.godine, dok je u matičnom kartonu u kojem se naknadno upisuju podaci upisano da je u tom periodu optuženi Karajić Suljo bio pripadnik 506.brigade. – tačnije u periodu od 04.07.1994. godine - 21.12.1994.godine (dokaz broj **T-130**).

116. Nadalje nesporno je da je II vod vojne policije 505. brigade bio formalno-pravno formiran, i da je izvršeno postrojavanje 13.01.1995.godine i da postoji materijalni dokaz koji je uložila odbrana pod brojem (O-6) – Naredba broj 05/6-551 od 02.07.1995.godine, kojim se Karajić Suljo razrješava dužnosti na formacijskom mjestu komandira voda 2. voda vojne policije, četa vojne policije, 505. Viteške motorizovane brigade i da se ovom naredbom stavlja van snage naredba broj 05/6-19/95 od 13.01.1995.godine, koja se odnosi na postavljenje imenovanog.

117. Ova evidencija međutim ne sadrži čitavu priču. Na osnovu iskaza svjedoka koji su svjedočili neposredno pred Sudom utvđena je pripadnost optuženog Karajić Sulje vojnim jedinicama i brigadama u periodu od 1992.godine do 1995.godine. Prema navodima svjedoka najprije je optuženi bio pripadnik odreda „Hamzi“, nadalje početkom 1993.godine bio je u 501. brigadi Bihać (Protivdiverzantski vod), zatim početkom I Autonomije septembra 1993.godine, bio je pripadnik Hegine grupe, a zatim je prebačen u MUP Velike Kladuše od decembra 1993.godine do 04.07.1994.godine kada ga je samoinicijativno napustio, i onda nije bio vojno aktivan do početka II Autonomije. U tom periodu kada nije bio vojno aktivan bio je na bolovanju. U tom periodu bio je predsjednik organizacije Ratnih vojnih invalida. Od početka II Autonomije prema vlastitim

navodima samostalno se organizovao sa drugim istomišljenicima stanovnicima Velike Kladuše, jer se 506. brigada raspala pa je u tom periodu i napustio Veliku Kladušu.

118. Međutim svjedok odbrane Keserović Ejub u svom iskazu datom pred sudom jasno navodi da je on bio pomoćnik komandanta za moral u 506. brigadi i prisustvovao je referisanjima od strane komande 505. brigade na njihovom isturenom komandnom mjestu. Svjedok je bio prisutan tamo ispred komande 506. brigade. Navodi da je od 01.12.1994.godine na tim sastancima prisustvovao i optuženi Suljo Karajić i primao naredbe od komandanta 505.brigade, jer 506. brigada i njen komandant nad optuženim nisu imali nikakve ingerencije.

119. Iz ovog razloga je u tom periodu 506.brigada bila potčinjena 505.brigadi. Prema iskazu svjedoka to je bilo često i normalno u vrijeme rata. Izvještaj natporučnika Nuhanović Memage o stanju u 506.brigadi (T-174) također potkrepljuje navod Tužilaštva o potčinjenosti 506. brigade 505.brigadi. On navodi da se 28.08.1994.godine javio u 506.brigadu, da je bilo mnogo nestručnog kadra. Brigada je bila neorganizovana, a Miljković Nijaz kao komandant brigade nikada nije bio prisutan. Na kraju svog izvještaja navodi da je ogorčen na komandu 5. korpusa, jer je nijemo posmatrala dešavanja u jedinicama 506. brigade.

120. U Izvještaju sačinjenom od strane majora Agić Malića na okolnosti tačke 2. optužnice (T-39) navodi se da je Suljo Karajić zv. Hodža „dobrovoljac 506. brigade“. Nadalje, borbena izvještaj koji Nijaz Miljković šalje komandi 5. korpusa i 505. brigadi, iako u potpisu istog stoji (za Nijaza Miljkovića), navodi se „Zbog stalnih pomjeranja i promjena u zoni odgovornosti jedinica, te pretpočinjavanju jedinice drugim komandama i jedinicama, nije se imalo mogućnosti kvalitetno konstituisati i ustrojiti jedinica“.

121. Iz naprijed navedenog ovo Vijeće je zaključilo da je optuženi Karajić Suljo najprije bio dobrovoljac 506. brigade, a već od 01.12.1994.godine faktički počeo primati naređenja od komande 505.brigade, i obavljati dužnosti komandira voda vojne policije koji je formalno pravno ustrojen tek u kasnijem periodu, 13.01.1995.godine.

122. Kada je došlo do formiranja II Autonomije, 16.11.1994.godine, prema iskazima mnogih svjedoka i samog optuženog Karajića Sulje, 506.brigada je napustila grad Veliku Kladušu. Optuženi se sa drugim licima organizovao na dobrovoljnoj osnovi da brane svoje položaje. Organizovao je dobrovoljnu jedinicu u tom rejonu. Iako je njegova dobrovoljna jedinica bila u zoni odgovornosti 505. brigade, sve vrijeme u ovom periodu ona je bila u kontaktu sa komandantom Nanićem iz 505.brigade. Zbog toga je komanda u stvari bila u rukama komandanta 505. brigade, a 506.brigada

je postojala samo formalno. Zbog toga su se u ovom periodu pripadnici 506.brigade u dokumentima vodili kao pripadnici ove brigade.

123. U kontekstu analiziranja prisustva optuženog Karajić Sulje na mjestima i u vrijeme kako to navodi optužnica Tužilaštva BiH, Sud je analizirao i datume na koje je optuženi Karajić Suljo bio ranjen i u kojim vremenskim periodima je isti bio u bolnici. Optuženi Karajić Suljo je ranjavan u pet navrata (16.10.1993.godine /18.06.1994.godine /28.11.1994.godine /27.01.1995.godine i 06.03.1995.godine).

124. Prilikom prvog ranjavanja na Skokovima, optuženi Karajić je ranjen u predio glave odnosno usta, a odbrana je uložila i dokaz na navedene okolnosti Otpusno pismo (O-20) u kojem se navodi da je optuženi Karajić Suljo primljen na odjel bolnice 16.10.1993.godine, a na bolovanju je bio 8 (osam) mjeseci.

125. Prilikom drugog ranjavanja na području Golubovića zadobio je povredu lijeve nadlaktice. Zbog toga mu je bio potreban fiksator. Odbrana je uložila otpusno pismo O-21, u kojem se navodi da je isti primljen u bolnicu 18.06.1994.godine, a otpušten kući na liječenje 21.06.1994.godine (prema navodima optuženog Karajića od 18. do 21.-06.1994. godine bio je na bolovanju zajedno sa Nanićem).

126. Treće ranjavanje je bilo u periodu od 28.11.1994.godine na Alatuši i tada je optuženi zadobio povrede lijeve noge i dodatne povrede lijeve ruke na kojoj je već imao fiksator.

127. Četvrto ranjavanje je bilo 27.01.1995.godine na Prokresu, odbrana je uložila dokaz broj O-14, otpusno pismo za optuženog Karajića iz kojeg proizilazi da je isti primljen na odjel 26.01.1995.godine, a otpušten kući 30.01.1995.godine.

128. Posljednje ranjavanje je bilo na Dizdarević brdu, dokaz odbrane O-17, Otpusno pismo za Sulju Karajića, primljen na Odjel Bolnice 07.03.1995.godine, otpušten kući 10.03.1995.godine na kućno liječenje.

129. Iz nalaza vještaka odbrane dr. Zaima Bilalbegovića (**O-11**), proizilazi da je optuženi Karajić Suljo nosio vanjski fiksator na lijevoj nadlaktici u periodu od 18.06.1994.godine do 29.05.1995.godine, tj; 11 mjeseci i 11 dana. Navedeno također proizilazi i iz dokumenta o istoriji bolesti optuženog, koji je uložena kao dokaza odbrane pod rednim brojeve (**O-26**).

130. Tužilaštvo nije ni sporilo da je optuženi bio ranjavan na navedene datume, međutim iz naprijed navedenog, jasno je da je optuženi, što i on priznaje u svom iskazu, i pored činjenice da je

bio ranjen, učestvovao u borbama. Iako je trpio velike bolove, i od strane bolničkog osoblja upućen na kućno liječenje, odnosno prema jediničnim kartonima se vodio na bolovanju, isti je i pored toga učestvovao u borbama.

131. Međutim, što se tiče lokacija na kojima je optuženi boravio, kada su u pitanju preostale tačke optužnice (2., 3., 5., 6., 8., i 9), ovo Vijeće je ocjenom iskaza svjedoka očevidaca, posrednih svjedoka, čiji su se iskazi odlično nadopunjavali, te neposrednom ocjenom materijalnih dokaza utvrdilo da je optuženi Karajić Suljo bio prisutan 6. decembra u mjestu Vrnograč, u decembru mjesecu 1994. godine bio prisutan u Todorovskoj Slapnici, 25. decembra 1994. godine na Latića Glavici, 27. decembra 1994. godine u mjestu Donja Lučka, te krajem nov/početkom dec. 1994. godine u mjestu Podzvizd.

132. Odbrana je osporavala prisustvo Karajić Sulje decembra mjeseca u Vrnograču, Todorovskoj Slapnici, Latića Glavici i mjestu Donja Lučka, navodeći da je u tom periodu Suljo Karajić bio na liniji od 16.11.- 02.12.1994. godine na Alatuši, a od 02.12.-17.12.1994. godine na Trnovima, a od 17.12.1994. - 05.01.1995. godine na Džaferovića brdu.

133. Vijeće je prihvatilo da je optuženi Karajić bio učesnik u borbama na Alatuši, Trnovima i Džaferovića brdu, što je potvrdila i većina svjedoka, međutim ovo Vijeće je također cijeno i rastojanja između navednih mjesta, te činjenicu da nijedno nije veće od 9km. Navedeno rastojanje se automobilom, koji je optuženi imao na raspolaganju u pozadini linije za potrebe prevoza ranjenika, nabavku hrane ili hitnih slučajeva, moglo preći za vrlo kratko vrijeme. Ne postoje dokazi koji potkrijepili tvrdnju da je optuženi Suljo Karajić sve vrijeme tamo boravio, naročito imajući u vidu činjenicu da niko od svjedoka to nije tvrdio, pogotovo za radnje iz tačke 3 optužnice koje se odnose na Todorovsku Slapnicu.

134. Da bi optuženi mogao biti počinilac navedenog krivičnog djela potrebno je bilo prije svega dokazati prisustvo optuženog na mjestu i u vrijeme navedeno predmetnom optužnicom. U svome iskazu, koji je optuženi dao u svojstvu svjedoka, isti je priznao svoje prisustvo na mjestu i u vrijeme navedeno pod tačkom 1.,4, 7. i 10. optužnice.

135. Radnje koje je optuženi počinio učinjene su za vrijeme oružanog sukoba kojeg je optuženi bio svjestan i čiji je dio nesumnjivo bio.

VIII. ZAKLJUČCI O STATUSU CIVILA

136. Vijeće uzima u obzir odredbu člana 3. stav 1. IV Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba iz 1949. godine iz koje proizilazi da se pod pojmom civil smatra:

lice koje ne učestvuje neposredno u neprijateljstvima, podrazumevajući tu i pripadnike oružanih snaga kcji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu (...)

137. Član 4. IV Ženevske konvencije navodi:

“...Ova Konvencija štiti lica kcja se u bilo kom trenutku i na bilo koji način nađu, u slučaju sukoba ili okupacije, u vlasti jedne strane u sukobu ili jedne okupacione sile čiji nisu državljani.

138. Nadalje, neophodno je napomenuti da se Ženevske konvencije ne odnose na sva lica. Zbog toga postoje posebne kategorije i izuzeci iz tih kategorija. Na primjer:

“...Konvencija ne štiti državljane države koja nije vezana Konvencijom. Državljeni neutralne države koji se nalaze na teritoriji jedne zaraćene države i državljani države koja saućestvuje u ratu neće se smatrati kao zaštićena lica dokle god država čiji su oni državljani ima redovno diplomatsko predstavništvo kod države u čijcj se vlasti oni nalaze.

139. Na primjer vijeće Haškog tribunala u drugostepenoj presudi Tadić je zauzelo stanovište: “Umjesto formalnog pojma “državljanin” smatra faktička lojalnost strani u sukobu, čemu odgovara kontrola te strane nad licima na datoj teritoriji. Kriterijum faktičke lojalnosti, umjesto formalne veze državljanstva “štiti sva lica koja ne učestvuju u neprijateljstvima, a ne samo ona koja su povezana sa vladinim snagama”. Međutim, nakon utvrđivanja lojalnosti nekoj strani i dalje ostaje pitanje da li je to lice zaštićeno.

140. Kao u predmetu Tadić, vijeće mora dalje definisati prirodu zaštićenih osoba

141. Prema tome, imajući u vidu definiciju pojma „civil“, koja eksplicitno navodi da su civili sve osobe koje ne učestvuju u neprijateljstvima, **Vijeće smatra neophodnim da se zbog prirode ovog sukoba ukljući i test faktičke lojalnosti.** Vijeće je u ovom konkretnom slučaju našlo neophodnim jasno utvrditi da li žrtve navedene u činjeničnom opisu optužnice uživaju zaštitu prema IV Ženevskoj konvenciji, odnosno da li imaju status zaštićenih osoba.

142. U današnjim sukobima, kao u predmetu Tadić, razlikovanje pripadnosti je faktičke prirode,

uvjetovano lojalnošću.

143. Princip kojim se koristilo ovo Vijeće jeste da je krenulo od opće pretpostavke da sva lica uživaju zaštitu prema IV Ženevskoj konvenciji, osim ukoliko ima dokaza da je osoba bila pripadnik 5. korpusa, odnosno jedinice Armije Bosne i Hercegovine, odnosno simpatizera Armije BiH. Ako se za osobu utvrdi da je pripadala istoj strani kao i optuženi Karajić Suljo, onda zbog prirode ovog sukoba navodni zločin počinjen protiv vlastitih snaga ne bi mogao biti suden kao ratni zločin.

144. Vijeće se slaže sa zaključkom u predmetu *Galić* "da li neki pojedinac ima status civila, mora se utvrditi na osnovu dokaza od slučaja do slučaja".²⁷ Dokazi koje je ovo Vijeće cijenilo u svakom pojedinačnom slučaju, jesu iskazi samih lica-žrtava, drugih svjedoka i materijalnih dokaza uloženi u sudski spis. Ukoliko postoje dokazi koji ukazuju na pripadnost te osobe Armiji BiH ili lojalnost Armiji RBiH u vidu iskaza svjedoka, materijalnih dokaza, a ne postoje dokazi koji ukazuju suprotno, onda se one ne smatraju zaštićenim osobama.

145. Objektivni test pripadnosti nije primjena kriterija nacionalnosti (ovdje su sve strane bili Muslimani), već lojalnosti, tj. da li je civil povezan odnosno da li je lojalan jednoj ili drugoj strani. Također je ovo vijeće zauzelo stav da lojalnost i odanost lica **I Autonomiji** ne podrazumijeva odanost **II Autonomiji**. Najbolji dokaz je bio ono što je osoba sama opisala kao svoju odanost. Stoga je Vijeće utvrdilo status svake pojedinačne osobe kako slijedi:

146. Prema optužnici, status civila imaju osobe iz činjeničnog opisa optužnice pod tačkama 3 (i svim osuđujućim podtačkama), 7, 8, 9. i 10.

147. Ovo vijeće je primjenom naprijed navednog kriterija utvrdilo da status zaštićenih lica prema Ženevskoj konvenciji nemaju: **svjedok B, C, Abdić Mahmut, Mahmutović Hasan, Džebić Abid.**

148. Iz tačke 3 a) - zaštićeni svjedoci pod pseudonimima **B i C**. Svjedok B je prema vlastitoj izjavi datoj pred Sudom bio pripadnik 506. brigade, Armije BiH mobilisan 1994.godine i nakon ovog događaja se opet vratio u 506. brigadu. On je u vrijeme navedeno u činjeničnom opisu optužnice i nakon toga bio pripadnik 506. brigade, odnosno borac Armije BiH, te bio na istoj strani kao i optuženi Karajić Suljo. Svjedok C bio pripadnik Civilne zaštite (CZ) u Todorovskoj Slapnici, a u sudski spis nije uloženi niti jedan dokaz koji ukazuje na povezanost ili lojalnost zaštićenog svjedoka C sa II Autonomijom, što ukazuje na pripadnost istoj strani kao i optuženi Karajić Suljo.

149. Iz tačke 3b) - lice **Abdić Mahmut**, prema njegovom iskazu datom pred Sudom i iskazima

²⁷ Tužilac protiv Stanislava Galića, broj predmeta IT-98-29-T od 5.12.2003.godine, para 47;

drugih svjedoka, za vrijeme II Autonije, tj; u vrijeme koji činjeničnim opisom tretira optužnica, on je bio pripadnik CZ Todorovska Slapnica. Također materijalni dokaz uložen od strane Tužilaštva BiH- Zahvalnica na ime Abdić Mahmuta (T-61), dodijeljena licu ispred 5. Korpusa za doprinos. Nema dokaza koji ukazuju na povezanost lica sa II Autonomijom Zapadna Bosna.

150. Iz tačke 3d) – lice **Mahmutović Hasan** – u svom iskazu je naveo da sebe smatra pripadnikom Armije BiH, njegova dva sina bila pripadnici Armije BiH. U vrijeme stradanja bio pripadnik CZ Todorovska Slapnica. U spis uložen materijalni dokaz. Uvjerenje da je lice Mahmutović Hasan u periodu od 17.06 – 18.04.1995.godine bio u Civilnoj zaštiti (O-34). Iz čega se izvodi zaključak da je Mahmutović Hasan bio na istoj strani kao i optuženi Karajić Suljo.

151. Iz tačke 3e) - **Džebić Abid** - bio u CZ Todorovska Slapnica, nema materijalnih dokaza da je bio pripadnik II Autonije ili da je i na kakav način podržavao istu.

152. Iz tačke 10 - **Ejub Čehajić** - iz činjeničnog opisa optužnice nema status zaštićene osobe, u svom iskazu je naveo da se nalazio na strani Armije BiH, te iz uloženog materijalnog dokaza u sudski spis jasno proizilazi da je isti bio komandant opštinskog štaba civilne zaštite Velika Kladuša u periodu od 09.09.1994. godine do 30.01.1996. godine (O-32), te je isti bio na strani sa optuženim Karajić Suljom.

153. A nasuprot navedenom, lica iz tačke 3. Ponjević Derviš, Džebić Bećir, Džebić Muhamed, Čuturać Mirsad, Abdić Šefik i Osmankić Rasim uživaju zaštitu prema IV Ženevskoj konvenciji. Kao i zaštićeni svjedok D iz tačke 7, Torić Hasib zv. Zilkin iz tačke 8, lice Dizdarević Jusuf iz tačke 9. optužnice.

154. Za lica **Ponjević Derviš, Džebić Bećir, Džebić Muhameda**, ovo Vijeće nalazi da je Tužilaštvo dokazalo da uživaju zaštitu prema Ženevskoj konvenciji. Za sva navedena lica uložen je materijalni dokaz, Uvjerenje iz matične knjige umrlih, niti za jedno lice nije dostavljen podatak da li su u vrijeme radnja izvršenja bili u vojnoj, radnoj obavezi ili angažiranosti Civilnoj zaštiti, koji podatak je odbrana svojim dopisom tražila od Odsjeka za pitanje evidencije iz oblasti vojne obaveze za USK - Bihać. Imajući u vidu činjenicu da navedena lica nisu živa, da samim tim nisu svjedočila pred Sudom, te nisu mogla iznijeti svoj status o pripadnosti, da nije bilo dokaza koji ukazuju na pripadnost strani na kojoj se nalazio sam optuženi Karajić, ovo vijeće smatra da ista uživaju zaštitu Ženevske konvencije kao civili na teritoriji pod kontrolom Armije BiH.

155. Lica **Čuturać Mirsad, Abdić Šefik i Osmankić Rasim** također imaju status zaštićenih lica na osnovu sljedećeg:

156. Lice **Čuturić Mirsad** - je u vrijeme lišenja slobode bio pripadnik NO, što i sam navodi u svom iskazu, a što su potvrdili i drugi svjedoci.

157. Lice **Abdić Šefik** - iz materijalnih dokaza uloženi u spis proizilazi pripadnost lica Abdić Šefika 5. Korpusu, Armije BiH. Međutim iz iskaza mnogih svjedoka jasno je da je bio tretiran kao izdajnik i da u njega nisu imali povjerenja. Stoga je ovo vijeće poklonilo vjeru svjedocima i utvrdilo da navedeno lice ima status zaštićenog lica prema Konvenciji.

158. Lice **Osmankić Rasim** - je prema vlastitom iskazu bio pomoćni radnik u stacionaru, te pripadnik Civilne zaštite. Međutim iz njegovog iskaza jasno proizilazi da je na traženje optuženog Karajića, istom predao pušku "papovku" koju je dobio kao pripadnik I Autonomije, a koju je zadržao u toku II Autonomije, prilikom ispitivanja oslovljavali su ga "četnik" i ispitivali su ga oko okolnosti vezano za autonomaše. Sve navedene okolnosti ukazuju na lojalnost Autonomiji, te je ovo vijeće zauzelo stav da se radi o zaštićenom licu.

159. Lice **D** - ima status zaštićenog lica, kao pripadnica medicinskog osoblja i radnika u ambulantu.

160. Nije uloženi niti jedan dokaz koji ukazuje na pripadnost lica **Torić Hasiba** strani na kojoj je bio optuženi Karajić, stoga ima status zaštićenog lica.

161. Lice **Dizdarević Jusuf** - prema iskazu snahe lica Dizdarević Jusufa, on je podržavo ideju Autonomije, vratio se u Podzvizd, ali ne u svoju porodičnu kuću, jer je tamo živjela njegova kćerka koja je podržavala 5. Korpus, već je došao kod snahe i nije joj dao da kaže njegovj kćerki da se on vratio. Naprijed navedeno ukazuje da je lice Dizdarević Juso bio simpatizer Autonomije i da ju je podržavao, te nije bio na istoj strani kao i optuženi Karajić.

162. Stoga iz naprijed navedenog proizilazi da Tužilaštvo na kojem je teret dokazivanja, nije van razumne sumnje dokazalo da su lica - žrtve pod tačkama 3. (podtačke a, b, e, g, i) i lice pod tačkom 10. zaštićena lica prema Ženevskoj konvenciji IV.

163. Dok iz izvedenih dokaza, ovo vijeće smatra da je Tužilaštvo dokazalo da lica pod tačkama 3. (c, d, f, h), 7, 8. i 9. imaju status zaštićenih osoba. Činjenice u predmetu ukazuju sasvim jasno na kršenje navedenih članova i to je za Vijeće dovoljno da utvrdi postojanje ovog elementa bića krivičnog djela opisanog u članu 173. KZ-a BiH, za navedene tačke.

IX. ZAKLJUČCI O STATUSU RATNIH ZAROBLJENIKA

164. Za status lica pod tačkama optužnice 1, 2, 4, 5, 6 bilo je neophodno utvrditi da se radi o zaštićenim licima prema Ženevskoj konvenciji, odnosno da se radi o ratnim zarobljenicima.

165. Vijeće podsjeća da, kada su krivična djela kažnjiva po članu 175. na osnovu zajedničkog člana 3., žrtve navodne povrede pravila međunarodnog prava, nisu smjele neposredno učestvovati u neprijateljstvima, podrazumjevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga. U ovom predmetu prema članu 175. ratni zarobljenici se definišu kao pripadnici oružanih snaga koji su bili izvan stroja usljed bolesti, ranjavanja, lišenja slobode ili nekog drugog razloga.

166. Kada bi Tužilaštvo navelo da je optuženi prekršio neki drugi član Ženevske konvencije, a ne zajednički član 3, primijenila bi se definicija iz člana 4. Treće ženevske konvencije.

167. Iz dokaza Tužilaštva izvedenih na glavnom pretresu, jasno proizilazi da su lica Karajić Amir zv. Kolač, Pehlić Mujo, Dizdarević Rasim, Hušidić Fikret i Pilipović Hajrudin, nadalje zaštićeni svjedoci L, J, K, F, Ogršević Džumur i Kajtezović Sabahudin bili pripadnici vojske Narodne Odbrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna.

168. Za lice **Karajić Amira zv. Kolač**, navedeni status proizilazi iz iskaza svjedoka Gračanin Mirsada koji je i sam u svojstvu pripadnika NO bio zarobljen sa Kolačem, te svjedoka Nanić Zijada – pomoćnik za bezbjednost u Bužimu pri Okružnom štabu TO, te materijalnih dokaza koje je Tužilaštvo uložilo na okolnosti statusa ovog lica, naročito dokaza T-29, Zapisnik o uviđaju Okružnog vojnog Suda Bihać, od 05.08.1994.godine, u kojem se navodi da je Karajić Amir bio pripadnik NO.

169. Status lica **Dizdarević Rasima** proizilazi iz iskaza svjedoka odbrane Čović Esada, Sulejmana Osmanagića (pomoćnika komandanta za moral NO – prve brigade – koji je vodio evidenciju o poginulim i nestalim borcima na strani NO AP ZB, kao i zaštićenog svjedoka N koji ukazuje na pripadnost istog NO.

170. Status zaštićenih lica za osobe **Karajić Amira zv. Kolač, Pehlić Muju, Dizdarević Rasima, Hušidić Fikreta i Pilipović Hajrudina pored iskaza svjedoka proizilazi i iz** Uvjerenja Udruženja porodica poginulih pripadnika Narodne odbrane Autonomna pokrajina Zapadna Bosna –

Velika Kladuša izdata na ime navedenih lica, te uložena kao dokaz Tužilaštva u sudski spis pod brojevima T-143, T-146, T-162.

171. Svjedoci L, J, K, F, su dali svoje iskaze neposredno pred Sudom, te potvrdili svoju pripadnost vojsci NO, a navedeni svjedoci su potvrdili u svojim iskazima da su lica Ogršević Đumhur i Kajtezović Sabahudin bili njihovi suborci u redovima NO.

X. ČINJENIČNA UTVRĐENJA

A. UVOD

172. Ocjenom svih provedenih dokaza pojedinačno i u njihovoj međusobnoj povezanosti, prema ocjeni Suda, Tužilaštvo je van razumne sumnje dokazalo da je optuženi najprije u svojstvu pripadnika 506. brigade, a zatim u svojstvu komandira 2.voda vojne policije 505. viteške motorizovane brigade 5. Korpusa Armije Bosne i Hercegovine, za vrijeme oružanog sukoba između Armije BiH i pripadnika Autonomne pokrajine Zapadna Bosna, koji je trajao u vrijeme formiranja I Autonomije u vremenskom periodu od 27.09.1993. godine do 21.08.1994. godine i za vrijeme trajanja II Autonomije u vremenskom periodu od 16.11.1994. godine do augusta mjeseca 1995. godine, počinio krivično pravne radnje poblizje opisane u tačkama 1, 2, 3 (c, d, f,h), 5, 6, 7, 8, 9.

173. Tokom cijelog dokaznog postupka Sud je cijenio postojanje osnovnih elemenata navedenih krivičnih djela, a teret dokazivanja je bio na strani Tužilaštva BiH.

174. Krivična djela koja se optuženom stavljaju na teret su ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačka a) i b) i ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e).

175. Sud je nesporno utvrdio i utvrđenim smatra činjenicu da je u vrijeme inkriminiranih događaja na širem području Sjeverozapadne Bosne postojao oružani sukob, a koji proizilazi iz dostavljenih materijalnih dokaza (proglas Fikreta Abdića, borbeni izvještaji NO i 5. korpusa Armije BiH), a čije postojanje nije osporavala ni odbrana optuženog Karajić Sulje.

176. Optuženi Karajić Suljo priznao je radnju izvršenja kako je to prezentirano u tačkama 1, 7 i 10. optužnice.

177. Sud je nesporno utvrdio da je dana 4. augusta 1994. godine optuženi Karajić Suljo ubio pripadnika NO, Karajić Amira zv. Kolač, što je optuženi i priznao. Nadalje u pogledu radnje izvršenja iz tačke 2. ovo vijeće je poklonilo vjeru svjedocima E, G i Makić Namiru, koji nisu očevici ubistva Pehlić Muje, međutim iskazi navedenih svjedoka su saglasni u pogledu činjenice da je Pehlić Muju izveo Karajić Suljo, što potvrđuje i službena zabilješka koju je sačinio Makić Namir, te borbeni izvještaj koji je sačinio Agić Malić, a u kojem se navodi da je Pehlić Muju ubio dobrovoljac 506. brigade Karajić Suljo.

178. Nadalje, Sud je našao da su se radnje izvršenja u tačkama 3 c), d), f) i h) desile na način

opisan u činjeničnom dijelu optužnice, kao i tačke 5, 6 i 9. Ovo vijeće smatra da je Tužilaštvo van razumne sumnje dokazalo da su radnje izvršenja od strane optuženog izvršene na način opisan u optužnici.

179. Analizom iskaza svjedoka koji su svjedočili na okolnosti tačke 8. optužnice, ovo Vijeće je utvrdilo da je tužilaštvo dokazalo da je optuženi maltretirao civila Torić Hasiba zv. Zilkin, ali da nije van razumne sumnje dokazalo da je optuženi istog i ubio, te je u skladu sa tim izmijenio činjenični opis ove tačke.

180. Analizom iskaza svjedoka D, ovo Vijeće je utvrdilo da se događaj desio na način opisan u optužnici, ali je u skladu sa iskazom svjedoka D precizirao činjenični opis ove tačke.

181. Vijeće zaključuje da su ovi elementi van razumne sumnje dokazani.

B. POJEDINAČNA KRIVIČNA DJELA

1. Ubistvo

182. Sud BiH je već ranije utvrdio elemente krivičnog djela ubistva:

- 1) lišavanje života;
- 2) direktna namjera da se liši života; jer je počinilac bio svjestan svoga čina i želio je da se čin izvrši.²⁸

(a) Tačka 1. (ubistvo ratnog zarobljenika, pripadnika NO APZB Karajić Amira zv. Kolač)

183. Tačka 1. odnosi se na ubistvo zarobljenog pripadnika Narodne odbrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna, Karajić Amira zv. Kolač, u prostorijama motela „Radoč“ u Bužimu. Sud je do zaključka da je optuženi počinio inkriminisanu radnju došao prije svega na osnovu priznanja optuženog Karajić Sulje, te uvjerljivih i konzistentnih iskaza svjedok Tužilaštva BiH, svjedoka Karajić Fikreta, Nanić Zijada, Gračanin Mirsada, Mašić Pašalić Semire, Karajić Asije, Badić Alage, Majtić Ismeta, Veladžić Hamdije.

184. Prije svega, optuženi Karajić Suljo je pred Sudom izjavio da je osam mjeseci nakon njegovog ranjavanja dobio poziv na motorolu od Karajić Amira, zvanog Kolač, koji mu je te prilike

²⁸ Vidi Trbić, X-KR-07/386 (Sud BiH), Prvostepena presuda od 16.10.2009, tačka 177.

opisao tok njegovog ranjavanja. I zbog toga je on bio siguran da ga je on ranio i kada je čuo da se nalazi u pritvoru u Bužimu, nije imao namjeru da ga ubije, ali je želio da ga vidi poniženog i bespomoćnog. Optuženi opisuje da ga je po dolasku ispred vrata njegove ćelije, zovnuo po nadimku Kolač, a isti mu je odgovorio „Gdje si nakazo?!“. Nakon toga se Kolač ukazao iznad vrata na otvoru, gdje su bile rešetke, na tom prozoru. Optuženi navodi da se nakon toga više ničega ne sjeća, ni kako je podigao pušku, koja mu je visila na desnom ramenu, cijev od te puške i kako je opalio, samo se sjeća da se kraj njega odjednom stvorio komandir vojne policije Isaković i isti mu naredio da mu preda oružje. Sud nije prihvatio razloge koje je optuženi naveo u svom iskazu kao motiv za izvršenje krivičnog djela kao olakšavajuću okolnost. Za ovaj dio iskaza optuženog utvrđeno je da nije pouzdan. Nema sumnje da je bio uznemiren ali nema dokaza za razgovor koji je opisao. Nije ga potvrdio niko drugi, pa ni osoba koja je bila u ćeliji sa Kolačom.

185. Nesporno je da se ubistvo Karajić Amira zv. Kolač desilo i da je izvršilac istog Karajić Suljo. U spis je uložena Potvrda o smrti za lice Karajić Amir, potpisana i sačinjena od strane prim.dr. Mešić Pašalić Semire (T-20) u kojoj se navodi da je smrt nastupila uslijed povreda iz vatrenog oružja u predjelu grudi od kojih je Karajić Amir podlegao 4. augusta 1994. godine.

186. Svjedoci su saglasno izjavili da se ubistvo desilo u augustu 1994. godine, od kojih su se samo svjedoci Karajić Fikret i Mašić – Pašalić Semira izjasnili da se radi o 8. augustu 1994. godine.

187. Sud nije poklonio vjeru iskazu svjedoka A, smatrajući isti neobjektivnim i nepouzdanim jer u najvećem dijelu iskaz ovog svjedoka nije bio potkrijepljen drugim dokazima. Ustvari, razlikovao se od iskaza drugih svjedoka koji su konzistentni u pogledu načina izvršenja djela.

188. Svjedok Nanić Zijad (pomoćnik za bezbjednost) je u svom iskazu potvrdio da su podrumске prostorije hotela „Radoč“, koje su inače služile kao skladište, u ratu služile kao pritvor, također je potvrdio da su po njegovoj naredbi pripadnici NO, Karajić Amir zv. Kolač, Gračanin Mirsad i Čirić Husein zaključani u tu prostoriju. On nije bio prisutan kada se ubistvo desilo.

189. Svjedok Gračanin Mirsad je potvrdio da je kao pripadnik Narodne Odbrane bio u zatvoru u „Radoču“ zajedno sa Karajić Amirom zv. Kolač i Čirić Hasanom također pripadnikom NO. Svjedok Gračanin je jedini očevidac navedenog događaja i u svom iskazu je potvrdio da je došao Suljo Karajić zv. Hodža, kojeg je od ranije poznao, da je pozvao Kolača da ga vidi, da je na lijevoj ruci imao fiksator na desnoj ruci sarovku pušku i nakon razgovora između Karajić Amira zv. Kolača i Karajić Sulje zv. Hodža koji je trajao minutu, Karajić Suljo je opalio iz puške sarovke u prsa Kolaču. Ovaj svjedok također navodi da je prilikom ubistva Kolača na licu mjesta bio i Fiko Karajić (Fikret), te da se raspravljao sa Karajić Suljom. Vijeće napominje da je Karajić Fikret to

negirao prilikom saslušanja pred ovim Vijećem kada je izjavio da nikada nije vidio pritvor u Bužimu. Ovo vijeće nije poklonilo vjeru iskazu svjedoka Karajić Fikreta. Isti je u svom iskazu bio protuvriječan i nekonzistentan. Ubijeni Karajić Amir zv. Kolač mu je bio rodak, svjedok Karajić Fikret najprije je u svom iskazu isticao da je, čuvši da je Kolač u pritvoru u Bužimu, krenuo da ga spasi, a naknadno u svom iskazu negirao da uopće zna gdje je pritvor u Bužimu, te da je uopće na dan kada je došao do Bužima i vidio okupljene ljude ispred, saznao da je Kolač ubijen. Iskaz ovog svjedoka vijeće smatra nepouzdanim

190. Kao dokazi Tužilaštva uloženi su Crtež lica mjesta ubistva Karajić Amira broj 246/94 od 04.08.1994. godine (T-24), sačinjen od strane krim tehničara u vojnoj policiji 5. Korpusa Armije BiH, Badić Alage, koji je kritičnog dana bio na licu mjesta. Iz navedenog dokumenta i neposrednog svjedočenja Badić Alage, svjedoka Gračanin Mirsada i inspektora u Policijskoj upravi Cazin Majtić Ismeta, Sud je izvršio manje prilogađavanje činjeničnog opisa ove tačke optužnice, a koje je rezultat provedenog dokaznog postupka. Naime, Sud je utvrdio da se Karajić Amir zv. Kolač po pozivu optuženog nije popeo na krevet, već na krevet napravljen od palete, koje su bile prekrivene dekama, te imale funkciju kreveta. Valja napomenuti kako izmjena nije takve prirode da bi optuženog po bilo kom osnovu stavila u teži položaj (tj. proširila optužbe protiv njega) od onog kojeg je imao po samoj optužnici.

(b) Tačka 2. (ubistvo ratnog zarobljenika Pehlić Muje, pripadnika NO APZB)

191. Sud je utvrdio da je Tužilaštvo van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Karajić Suljo ubio Pehlić Muju iz vatrenog oružja. Da se ubistvo desilo potvrdili su saslušani svjedoci Tužilaštva BiH, Makić Namir, Svjedok E, svjedok G i Šahinović Sulejman. Na okolnosti ove tačke također su svjedočili Čerimović Husein, Čerimović Meho, Pehlić Sulejman, Pehlić Mehmed, Šabić Slada, te svjedoci odbrane Muratović Fatmir, Sefić Hasib, Memaga Nuhanović, Keserović Ejub.

192. Svjedok E, G i Makić Namir potvrdili su da se ubistvo Pehlić Muje, desilo u zimskom periodu, decembra 1994. godine.

193. Svjedok Makić Namir, je bio pripadnik policijske stanice, odjeljenje Bužim, Interventni vod i bili su smješteni u Vrnograču u jednoj kući. U svom iskazu svjedok Makić Namir opisuje da je na dan kada se desilo ubistvo Pehlić Mujo ušao u prostorije Odjeljenja policije Vrnograč, gdje je zatekao mladića, kojeg po imenu ne zna, a koji je bio pripadnik Odjeljenja policije Vrnograč. Sa tim mladim policajcem razgovarao je o pogibiji njegovog oca, koje se desilo na par dana ranije i njihov razgovor je prekinuo ulazak tri lica koji su tražili da vide pritvorenika pripadnika NO (Pehlić Muju). Primjetio je da ta trojica i pritvorenik izlaze na ploču ispred policijske stanice, nije ih više

mogao vidjeti, ali je čuo razgovor. Pritvorenika je ispitivalo jedno lice, gdje je bio, kojoj jedinici je pripadao, gdje je zarobljen, a pritvorenik je odgovorio, ali svjedok Makić prilikom svoga iskaza nije bio siguran da li je rekao tačno golubova, labudova, galebova, ali jedinica se zvala po nekoj ptici i nakon razgovora koji je trajao 10 minuta, čuo se kratki rafal. Svjedok Makić Namir je sa mladim policajcem istrčao van i otišao do svoje stanice policije koja se nalazila preko puta. U Stanici je sjedio svjedok E koji je tu noć bio dežurni sa svjedok G.

194. Makić Namir je u svom pisanom izvještaju naveo da je optuženi bio taj koji je pucao. Sud nije u cjelosti prihvatio navode Makić Namira da je službenu zabilješku napisao po instrukciji ovlaštenih lica MUP-a. Zakonitost Službene zabilješke sačinjene od strane Makić Namira dana 07.08.2000.godine (dokaz T-33) osporavala je odbrana, navodeći da Makić Namir u vrijeme sačinjavanja službene zabilješke nije imao status službene osobe, te se iz iste ne vidi po kom osnovu i po čijem je zahtjevu ista sačinjena. Pod rednim broje T-34, uložena je i izjava Makić Namira od 14.08.2000. godine sačinjena sedam dana poslije službene zabilješke, u kojoj isti vrši ispravku svoje službene zabilješke navodeći da je on samo čuo da je optuženi izvršilac, a Pehlića u vrijeme pogibije nije ni poznavao.

195. Odbrana je osporavala zakonitost dokaza T-33, službena zabilješka koju je sačinio svjedoka Makić Namir. Odbrana osporava da je lice Makić Namir u momentu sačinjavanja službene zabilješke postupao u svojstvu službene osobe, te da se iz iste ne vidi po kom osnovu i čijem zahtjevu je ista sačinjena. Naime, svjedok je prilikom svjedočenja potvrdio da *on jeste sačinio navedenu službenu zabilješku, te je također naveo da je službenu zabilješku potpisao u svojstvu službene osobe (Vođa sigurnosnog sektora) i da je istu sačinio u skladu sa obavezom propisanom ZKP BiH, tačnije obavezi svake službene osobe da pr.javi krivično djelo o kcjem su obavješteni ili za kcja saznanju na kcji drugi način, član 213. ZKP BiH.* Stoga prigovor odbrane ovo vijeće smatra neosnovanim.

196. Prema ocjeni ovog vijeća, prvobitna službena zabilješka je napisana iskreno, a svjedok Makić Namir je naknadno pod pritiscima pokušao promijeniti sadržaj svoje izjave. Vijeće nije poklonilo vjeru navodu svjedoka da je prilikom sačinjavanja službene zabilješke pogriješio u odlučnoj činjenici. Moguće je pogriješiti u navođenju nekih detalja, ali ne u navođenju izvršioca djela, a pogotovo ne pri opisivanju okolnosti vezanih za ličnost izvršioca krivično pravne radnje čiji detalji mogu biti poznati samo licu koje je bilo prisutno na licu mjesta i koje ih dobro poznaje.

197. Svjedok Makić Namir je također izjavio da je svjedok E je poslao po Bešu (Rizvić Bešir) koji je komandir Odjeljenja policije Vrnograč. Nakon toga Beša je razgovarao sa ta dva policajaca (svjedok E i G), pri čemu se mlađi policajac (svjedok G) uplašio. U razgovor se uključio i sam

svjedok Makić, pokušavajući objasniti da se sve brzo odigralo i da niko nije mogao pretpostaviti šta će se dogoditi.

198. Svjedok Makić Namir je čuo da je ubistvo počinio Karajić Suljo, a za ime poginulog je saznao tek 2000.godine, kada su dva inspektora kriminalističke policije Kantonalnog ministarstva unutrašnjih poslova Bihać, tražili od njega da sačini službenu zabilješku na okolnosti ubistva Pehlić Muje, Službenu zabilješku sačinio je 07.08.2000. godine, u kojoj je na detaljan način opisao da je Pehlić Muju ubio Karajić Suljo, navodeći u istoj i okolnosti koje ukazuju da je isti poznao osobu o kojoj je pisao „*tada sam navedenom Beši rekao da je Karajić sa kolegama, vjerovatno u kaficu "Galeb" gdje je po običaju navraćao*“, međutim u direktnom ispitivanju svjedok je bio izričit u navodu da ne poznaje optuženog Karajića, već da je samo čuo za njega.

199. Iako nije bilo očevidaca predmetnog ubistva za ovu tačku optužnice, saglasni iskazi svjedoka čiji iskazi posmatrani zajedno, tvore cijelovitu sliku događaja, opredjelili su ovo Vijeće da smatra utvrđenim navode iz ove tačke optužnice.

200. Naime, zaštićeni svjedok G je upotpunio priču prethodnog svjedoka, te otklonio nedoumice vijeća u pogledu činjenice da li je Karajić Suljo bio izvršilac predmetnog krivičnog djela. U svom iskazu isti je ponovio da je obezbjeđenje zgrade policije preuzeo zajedno sa svjedokom E i da im je policajac od kojeg su preuzeli dežuru rekao da je u pritvoru Pehlić Mujo i da ga je doveo Suljo. Svjedok G ističe da je Suljo Karajić inače hapsio i privodio ljude u pritvor, a da je Bešir njemu rekao da oni kao policija nemaju nikakve nadležnosti nad njim. Dalje navodi da je svjedok E bio s njim, ali kada je Karajić ušao do Pehlića u pritvor, da se svjedok E udaljio u nepoznatom smjeru. Svjedok G je potvrdio da mu je otac umro 16.11.1994. godine, ali je osporio navod svjedoka Makić Namira da je isti bio s njim u sobi za dežurnog. Kada se desilo ubistvo, svjedok G je otišao po svjedoka E koji je bio u susjednoj zgradi i ubistvo Pehlić Muje mu saopštio riječima „*Reko sam da je Suljo ubio Muja.*“

201. Sud je poklonio vjeru svjedoku G, jer je na uvjerljiv način opisao kako se predmetni događaj desio, ono u čemu se njegov iskaz razlikovao od iskaza svjedoka Makić Namira jeste da je isti osporio prisustvo Makića, ali nije izričito rekao da nije bio prisutan, već da se ne može sjetiti. Dok podatak iz privatnog života svjedoka G, da mu je otac umro 16.11.1994. godine, ukazuje na činjenicu da je svjedok Makić bio prisutan, ali da se svjedok G usljed šoka, ne može sjetiti, imajući u vidu činjenicu da su bili samo poznanici, a ne i prijatelji, te da se poslije tog događaja nisu više ni vidjeli.

202. Reakcija svjedoka G je bila spontana i iskrena.

203. Svjedok E je potvrdio da je pritvoreno lice bio Pehlić Mujo, pripadnik NO-a, da je oko 8 sati kritičnog dana došao Karajić Suljo, izveo Pehlića iz pritvora, rekao svjedoku E da izađe. Svjedok E je otišao u zgradu preko puta, a svjedok G je ostao na ulaznim vratima, ispred stanice. On je ostao sa drugim zatvorenicima u zgradi koja se nalazila preko puta i gledao televiziju, kada je u jednom momentu uletio svjedok G i rekao „Suljo ubio čovjeka“. Prvi put je rekao tako, a drugi put je rekao ubio je Muju Pehlića. I svjedok E i G su saglasni u pogledu činjenice da je i Rizvić Bešir kao komandir policiji bio prisutan, ne bi mogao spriječiti Sulju da izvede Pehlića, jer su Suljo i druga dvojica bili pripadnici vojne policije i imali su pravo da izvode ljude, i oko činjenice da je Rizvić Bešir sačinio službenu zabilješku na okolnosti navedenog događaja. Navedena službena zabilješka uložena je u sudski spis pod rednim brojem T – 176, u kojoj se navodi da je 06.12.1994. godine Sulejman Karajić u 19:45 časova naoružan sa automatskom puškom zajedno sa još dvojicom uniformisanih lica, poslije kraćeg razgovora sa Pehlić Mujom, imenovanog izveo napolje i sa tri hica iz automatske puške ubio pred ulazom u policijsku stanicu. Odbrana je prigovorila na vjerodostojnost ovog dokumenta u smislu odredbe člana 274. stav 2. i 3. ZKP BiH. Prema navodima odbrane radi se o fotokopiji koja nije ovjerena, odnosno potvrđena kao neizmjenjena u odnosu na original. Tužilaštvo je uvelo dokaze od broja T-178 – T-181 na okolnosti aktivnosti koje su poduzimali kako bi došli do originala dokumenta i nedostupnost lica Rizvić Bajre koji je sačinio dokument. Na navedene dokaze odbrana je uložila prigovor procesne irelevantnosti.

204. Uvidom u osporavani dokaz broj T-176, evidentno je da se radi o kopiji dokumenta, na šta se odnosi i prigovor odbrane. Međutim na istom nije uočljiva nikakva modifikacija ili redigovanje koja bi mogla ukazati na to da dokument nije fotokopija izvornog dokumenata. Također svjedoci E i G su potvrdili da je kritičnog dana na okolnosti ubistva Pehlić Muje zabilješku sačinio Rizvić Bešir. Tužilaštvo je poduzelo radnje u cilju pribavljanja originalnog dokumenta (službene zabilješke), te je na te okolnosti i uložilo dokaze broj T- 178 – T-181, zbog čega ovo vijeće konstatuje da je navedeni prigovor neosnovan.

205. Dokazi Tužilaštva od broj T-178/T-181, služe posrednom dokazivanju statusa dokumenta T-176, iako se ne odnose direktno na vremenski period koji je obuhvaćen optužnicom, to samo po sebi ne znači da nisu relevantni za razumjevanje ovog predmeta u sveukupnosti, te prigovor procesne nerelevantnosti ovo vijeće odbija kao neosnovan.

206. Čerimović Meho je pripadnik NO koji je također bio u pritvoru sa Pehlić Mujom, ali ga je svjedok E odveo u susjednu zgradu da sa drugim pritvorenicima gleda televiziju, te je bio prisutan u momentu kada je svjedok G ušao i rekao „Ubijen je Labud“. Svjedoci Pehlić Sulejman (sin od strica), Pehlić Mehmed (brat Pehlić Muje) i Šabić Slada (supruga Pehlić Muje) su potvrdili da je

Pehlić Mujo bio komandir desetine (Labudova) u NO-u, te da su posredno saznali da je Pehlića ubio Suljo Karajić zv. Hodža.

207. Sud nije poklonio vjeru svjedocima odbrane Muratović Fatmiru, Sefić Hasibu, Memagi Nuhanoviću i Keserović Ejubu. Koji su naveli da su čuli da je ubistvo Pehlić Muje počinio Veladžić Šerif (Šera Safin), pri čemu navodi ovih svjedoka nisu potkrepljeni izjavama drugih svjedoka, odnosno drugim materijalnim dokazima. Navedeni svjedoci svoja saznanja temelje na nečem što su čuli od nekog, pri čemu sami ne znaju od koga.

208. Kao dokaz u sudski spis Tužilaštvo je uložilo Izvod iz matične knjige umrlih na ime Pehlić Mujo broj 04/2-13-1-620/2007 od 01.10.2007. godine (T-145).

209. Svjedok Agić Malić je u kritičnom periodu bio načelnik, rukovodio je Odsjekom za kontraobavještajne poslove, a zadaci i poslovi Odsjeka su bili kontraobavještajna zaštita, komande i jedinica 5. Korpusa. Prilikom svoga svjedočenja, svjedok je naveo da je izvještaje na terenu sačinjavao u rukopisu, a zatim potpisivao isti i onda prosljeđivao operateru (vezisti) da ga prekuca i pošalje putem radio veze „paket radio“, te da nije bilo mogućnosti da se pošalje original.

210. Dnevni izvještaj načelnika Odsjeka za kontraobavještajne poslove komande 5. korpusa – majora Malić Agića (T-39) dostavljen načelniku Organa službe vojne bezbjednosti Komande 5. Korpusa od 07.12.1994. godine, uložen je kao dokaz Tužilaštva broj 39., u kojem se navodi *da je 04.12.1994.godine Pehlić Mujo bio lišen slobode u pretresu terena, a isti se kao pripadnik snaga NO krio u kući svojih roditelja, po upadu na slobodnu teritoriju okruga. U istoj se navodi da je 06.12.1994. godine oko 19:50 h Karajić Suljo zvani Hodža iz Trnova „dobrovoljac u 506. brigadi“, izvršio ubistvo nad Pehlić Mujom. Ubistvo je izvršeno ispred zgrade policijske stanice u Vrnograču, u prisustvu dežurnog policajca. Iz izvještaja proizilazi da je hapšenje Pehlić Muje bio dio operacije lociranja ubačenih grupa pripadnika NO na teritoriji pod kontrolom 5. Korpusa.*

211. Prilikom direktnog ispitivanja svjedok Agić Malić nije mogao potvrditi da je on sačinio izvještaj, ali isto tako nije mogao ni potvrditi da li je izvještaj po njegovim instrukcijama sačinio operativac, ali je bio izričit da navedeni izvještaj niko nije mogao sačiniti bez njegovog znanja, jer su podređeni bili vrlo povjerljivi momci.

212. Isti je Karajić Sulju označio kao BIO (bezbjednosno interesantna osoba) i prilikom svjedočenja pred Sudom potvrdio da davanje takvih ocjena spada u njegovu nadležnost.

213. Svjedok je u nekoliko navrata naveo da ne može potvrditi da je on sačinio izvještaj jer se radi o isuviše osjetljivoj stvari, ali ne može ni isključiti, iako navedeni izvještaj odskaače od fokusa

njegovog interesovanja.

214. Sud je cijenio iskaz svjedoka Agić Malića pred Sudom i navedeni dokument, čije sačivanje je svjedok osporavao u toku cijelog svjedočenja, te utvrdio da su prigovori autentičnosti i zakonitosti odbrane na navedene dokument neosnovani.

215. Iz predmetnog izvještaja jasno je da je ista upućena komandi 5.Korpusa, jer na prijemnom pečatu stoji da je ista primljena 07.12.1994. godine. Komanda 5. korpusa nije dovela u pitanje podatke iz depeše koje je poslao glavni bezbednjak. Prigovor odbrane je bio u pogledu zakonitosti i autentičnosti dokumenta, iz razloga što depeša nije potpisana, te da u sadržaju postoje neke stvari koje on ne bi tako napisao. Borbeni izvještaj je u formi depeše, ista se ne potpisuje, iz depeše se vrlo lako može saznati ko je pošiljalac iste, te ko je istu primio.

216. Sud je utvrdio da postoji dovoljno dokaza i okolnosti koje ukazuju da je svjedok Agić Malić sačinio navedeni dokument i bio upoznat sa radnjama Karajić Sulje u kritičnom periodu.

217. Svjedok Šahinović Sulejman za kojeg je i Makić Namir potvrdio da su bili zajedno u jedinici u interventnom vođu, navodi da je učestvovao u akciji koju je organizovao Agić Malić, a u kojoj je uhapšen Pehlić Mujo. On također navodi da ih je Agić Malić podijelio u grupe za pretres. To jutro Agić Malić je bio u kafiću Galeb, objasnio kako će se vršiti pretres, a cilj istog je bio pronalazak ubačenih pripadnika NO na slobodu teritoriju, a Izvještaj koji je sačinio Agić Malić proslijeden je 5. Korpusu.

(c) Tačka 5. (ubistvo ratnog zarobljenika Pilipović Hajrudina i Hušidić Fikreta)

218. Ovo Vijeće je na osnovu iskaza preživjelih svjedoka, očevidaca F, L, J našlo utvrđenim van razumne sumnje da je optuženi Karajić Suljo dana 25.12.1994.godine na Latića Glavici zarobio pripadnike NO - L, J, K, F, Hušidić Fikreta, Pilipović Hajrudina i OGREŠEVIĆ Džumhura, iste sproveo do Todorovske Slapnice, postrojio, ispalio hitac u Pilipovića i Hušidića u predio stomaka, nakon čega im je drugi vojnik pucao u glavu, a preostale zarobljenike F, L, J, odveo u ugostiteljski objekat „Stop“ na Hajratu, ostavljajući na zemlji tijela ubijenih.

219. Svjedoci su saglasni u pogledu identiteta lica koje ih je zarobilo, da se radi o visokom, mršavom muškarcu sa malo brade, sa fiksatorom na lijevoj ruci. Ovo se poklapa sa dosljednim iskazima ostalih svjedoka koji su ga vidjeli u ovom periodu.

220. Svjedok J je u svom iskazu naveo da se njihova grupa predala trojici naoružanih vojnika na Latića Glavici, zatim da su ih oni odveli do Sulje Hodže. Kao i drugi opisao je izgled Sulje Karajića

zv. Hodža. Onda je njih sedam Suljo uputio prema Todorovskoj Slapnici, a pratila su ih četvorica. Navedeni svjedok je bio očevidac ubistva Hušidića i Pilipovića, te navodi da je siguran da je u Hušidića pucao Suljo, a u Pilipovića Meho koji je imao šljem na glavi, te je još neko poslije pucao njemu u glavu.

221. Pajezetović Huso navodi da je bio pripadnik I brigade NO, a s njim su u brigadi bili svjedok P, I, K, L, H, F, Hušidić, Pilipović, OGREŠEVIĆ. Razdvojili su se u dvije grupe na Latića Glavici. Prva grupa je zarobljena od strane Gumenih, a Pajezetović, H i I su prvi odvedeni u kafić „Stop“.

222. **Svjedok F** u svom iskazu navodi da je on bio u grupi koja je zastala i da su naišla dva vojnika u maskirnoj uniformi, ali da je jedan preko maskirne uniforme imao bijelu presvlaku. Bio je visok, crn, imao je fiksator na lijevoj ruci i nosio je pumparicu u desnoj ruci. Fiksator je vidio jer je uniforma na toj strani bila razrezana, tako da je fiksator virio vani. Lice u bijeloj uniformi sa fiksatorom na ruci naredilo im je da u koloni krenu prema Todorovskoj Slapnici, a nakon 700-800 metara, kod kuće Latić Abdul Aziza, naredeno im je da stanu.

223. Ukupno ih je bilo sedam, sve stvari iz džepova bacili su na šatorsko krilo. Nadalje svjedok F vrlo detaljno opisuje kako se desilo ubistvo Hušidić Fikreta. Čovjek sa fiksatorom, tada mu ime nije znao (svjedok F će tek poslije saznati da je to Karajić Suljo zvani Hodža po dolasku u kafić Stop od Pajezetović Huse, a i ranije kada je Hušidić umirao) je pitao Hušidića zašto je otišao u Batinogu, a on je rekao da mu je ostala žena i jedno ili dvoje djece, onda mu je vojnik sa fiksatorom opsovao ženu i djecu, zatim je uzeo pumparicu u desnu ruku, ubacio metak u cijev i sebi naslonio na trbuh, uperio u Hušidić Fikreta i ispalio metak u stomak, nakon čega je Hušidić pao na snijeg, još uvijek je bio pri svijesti, još malo je dizao glavu i govorio „Nemoj Suljo“.

224. Tada je svjedok F po prvi put čuo za ime Suljo. Nakon toga je ovaj drugi u maskirnoj uniformi prišao i ispalio Hušidiću hitac ili dva u glavu. Nadalje opisuje ubistvo Pilipović Hajrudina, on je u stroju bio drugi po redu, lice u bijeloj uniformi mu je prišlo i opsovalo mater, rekao mu da ima brade, i da je četnik.

225. Isti je uzeo pumparicu u desnu ruku, stavio istu na stomak i ispalio metak u stomak Pilipoviću. Kada je Pilipović pao još je bio živ, a drugi vojnik u maskirnoj uniformi je prišao i iz automatske puške pucao mu u glavu.

226. Nakon toga je naišao kombi vojne policije V Korpusa, iz kojeg je izašao neki oficir, imao je neke činove po sebi, ušli su u taj kombi sa još dva tri vojnika i odveženi su u kafić Stop u kojem su zatekli pripadnike NO od kojih su se razdvojili na Latića Glavici (Pajezetović, H, I).

227. Svjedoci **L i J** su bili u grupi sa svjedokom **F** i također su bili očevici ubistva Pilipovića i Hušidića. U svojim iskazima datim neposredno pred Sudom svjedoci **L i J** također su potvrdili da su zarobljeni, da je neko u grupi prepoznao Sulju Karajića, da je na lijevoj ruci imao fiksator, da su odložili oružje, da ih je dalje vodio prema Todorovskoj Slapnici, pa ih opet zaustavio gdje su izvadili sve iz svojih džepova, nakon čega je neprestano ponavljao pitanje Hušidić Fikretu „Kud si otiš'o“, a ovaj je uzmicao i odgovarao da je otišao sa ženom i djecom, molio ga da ne puca, a onda ga je Suljo ubio. Svjedok **L** vjeruje da je optuženi Suljo imao pumparicu.

228. Svjedok **L** je potvrdio većinu navoda iz ovog iskaza, iako navodi da nije siguran ko je ubio Pilipovića, jer mu je glava bila pognuta i bio je pod velikim strahom, jer je očekivao da će ih Suljo sve pobiti. Samo je čuo hitac i pad Pilipovića, on je još krkljao, onda je čuo glasove i razgovor „Zašto baš njega“, „Zato što je imao ružnu facu“, dalje je jedan rekao drugom „preubij ga“...ali svjedok se nije mogao izjasniti koji glas je bio Suljin i da li je bio, jer ga nije znao od ranije. Na kraju direktnog ispitivanja kada je tužiteljica predočila svjedoku **L** njegov iskaz iz istrage u kojem je naveo da je prilikom ubistva Pilipovića prepoznao da je jedan glas bio Sulje Hodže, dok drugi glas nije poznao, svjedok **L** je potvrdio da je siguran da jedan glas jeste bio Suljin, ali ne zna koji. Nakon toga su im naredili da uđu u kombi koji ih je odvezao do kafića Stop u Hajratu.

229. Svjedok **J** je također u svom iskazu ponovio da ih je bilo sedam, da su ih dvojica zarobila i odvela do lica u bijeloj pelerini sa fiksatorom na ruci, da ih je on postrojio i pucao u Hušidića, zna da je ubijen i Pilipović Hajrudin i da ga je ubilo lice sa šljemom na glavi, po imenu Meho.

230. Sud je poklonio vjeru svjedoku **F** koji je opisao događaj na način kako je to opisano u optužnici. Postoji izvjesna nesaglasnost u iskazima svjedoka **F, L, J** koji su bili očevici, ali su ta neslaganja neznatna i nebitna, a tiču se samo čina zarobljavanja i momenta ubistva dvojice pripadnika NO, tako da je Sud u cjelosti poklonio vjeru svjedoku **F** koji je bio u neposrednoj blizini mjesta ubistva, a njegov iskaz se gotovo u cjelosti uklapa u iskaze ostalih očevidaca.

231. Sud je uzeo u obzir činjenicu da je od predmetnog događaja prošlo 14 godina do dana svjedočenja, da su svjedoci očevici bili prestrašeni, te da su strahovali za vlastiti život, te je potpuno razumljiva izjava svjedoka **L** koji navodi „nisam vidio ko je pucao u Pilipovića, gledao sam krajičkom oka, bila mi je glava spuštena, nisam je smio podići, mislio sam da će nas sve streljati“.

232. Svjedok **L** nije znao Sulju, ali njegov identitet proizilazi iz iskaza i opisa drugih svjedoka.

233. Sud je analizirao iskaze svjedoka **F, L, J, Pajezetović Huse** u sveukupnosti, te u uzajamnoj povezanosti, i utvrdio da su svjedoci istovjetno opisali lice u bijeloj pelerini, sa fiksatorom na

lijevoj ruci, sa pumparicom u desnoj ruci, mršavog visokog muškarca sa malo brade, da ga je Hušidić oslovljavao sa Suljo, te u pogledu identiteta osobe koja je fizički maltretirala zarobljenike iz sastava NO na Latića Glavici.

234. Svjedoci su saglasni da je Suljo bio taj koji je pucao u Hušidića, dok je svjedok J siguran da je pucao u Hušidića, a za Pilipovića navodi da je to uradilo lice sa šljemom na glavi, po imenu Meho. Dok je svjedok F izričit da je to uradio Suljo, svjedok L nije vidio jer mu je glava bila pognuta.

235. Međutim Sud polazi od činjenice da je svjedok F detaljno opisao događaj, svjedok L nije rekao da to nije uradio Suljo, zna da je učestvovao u razgovoru, ali ne zna je li on to učinio, dok svjedok J izričito tvrdi da je Meho ubio Pilipovića.

236. Ovom tačkom optužnice Sulji Karajiću se stavlja na teret da je pucao u stomak Hušidiću i Pilipoviću iz pumparice, ali se također navodi da je jedan od vojnika koji je bio u njegovoj pratnji pucao u glavu ranjenim zarobljenicima NO. Stoga izjava svjedoka J da je Meho ubio Pilipovića ne isključuje da je Karajić prije toga pucao u istog.

237. Sud je prihvatio iskaze svjedoka F i L, a razliku u pogledu navoda svjedoka J u pogledu identiteta osobe koja je pucala u Pilipovića sud pojašnjava visokim stepenom straha koji je vladao, jer su svi zarobljeni očekivali da će biti streljani, te imajući u vidu da su svi držali spuštene glave, samo oni u redovima koji su bili blizu osoba koje su ubijene (kao što je svjedok F koji je bio odmah pored) mogu biti sigurni šta su vidjeli, naročito imajući u vidu da je drugo lice, a ne Suljo, bio taj koji je pucao već ranjenim Hušidiću i Pilipoviću u glavu.

2. Okrutno postupanje

238. Žalbeno vijeće MKSJ je na slijedeći način definisalo elemente okrutnog postupanja kao kršenje zakona i običaja ratovanja, u vezi sa zajedničkim članom 3. stav 1. tačka (a) Ženevskih konvencija:

i. namjerna radnja ili propust ...koja nanosi tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu, ili predstavlja ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo,

ii. počinjena nad osobom koja ne učestvuje aktivno u neprijateljstvima.²⁹

²⁹ Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landžića, IT-96-21-A, Presuda od 20.02.2001. tačka 424 (Žalbena presuda u predmetu Delalić poznata i kao Žalbena presuda Čelebići).

(a) Tačka 3. c) (fizički maltretirao Ponjević Derviša, svjedoka B i Džebić Bećira)

239. U vezi sa inkriminiranim radnjama iz tačke 3 optužnice, Sud je prije razmatranja sporne okolnosti da li optuženi počinio inkriminirane radnje iz ove tačke optužnice, na način kako to prezentuje optužnica, utvrdio da li je optuženi Karajić Suljo bio prisutan u Todorovskoj Slapnici u kritično vrijeme, a što je i osporavala odbrana u toku postupka.

240. Sud smatra da je Tužilaštvo van razumne sumnje dokazalo da se optuženi Karajić Suljo nalazio u decembru 1994. godine na području Todorovske Slapnice.

241. Sud je na osnovu objektivnih izjava svjedoka B, Čuturić Mirsada, Abdić Mahmuta, Džebić Adila našao utvrđenim da je Karajić Suljo tukao Ponjević Derviša, svjedoka B i Džebić Bećira u Osnovnoj školi u Todorovskoj Slapnici, jer je za iste pretpostavljao da podržavaju ideju Autonomije Zapadne Bosne.

242. Svjedok B je potvrdio da je isti dan zajedno s njim optuženi Karajić Suljo u školu doveo i Ponjević Derviša, a u školi je već bio Džebić Bećir. Također je opisao način na koji ga je optuženi Karajić tukao, navodeći „*udarao me je ovčje sa čizmom vjčničkom i glava je tuknula od zid*“, Ponjević Derviša je optuženi Karajić natjerao da skine debelu vestu i bundu i onda ga je tukao sa kundakom po glavi i sa cijevi od puške, a Đebić Bećira je tukao samo po glavi. Svjedoci Čuturić Mirsad i svjedok C su potvrdili da su vidjeli kako „čovjek sa fiksatorom“ i drugi tuku Džebić Bećira, a svjedok C je detaljno opisao način na koji je Džebić tučen, da je natjeran da legne na sto i onda je bio tučen palicom po leđima. A svjedok Čuturić Mirsad je također u svom iskazu precizirao način na koji je optuženi Karajić ispitivao Džebić Bećira navodeći da mu je Suljo rekao da legne na sto i onda mu je rekao da će mu slomiti kičmu, a Đebić je rekao „stanite braćo, priznaću“, te je isti odvezen da nade oružije. Svjedok Abdić Mahmut navodi da je Suljo tukao Džebić Bećira tako jako da mu je koža otpala. Džebić Adil je sin Đebić Bećira koji u svom iskazu navodi da mu je otac pričao da ga je tukao Suljo Hodža, te navodi da se dvije godine nakon toga šlagirao i umro. Tužilaštvo je uložilo kao dokaz (T- 160), Izvod iz matične knjige umrlih za umrlag Džebić Bećira, 04/2-13-1-2820/02 od 30.11.2002. godine u kojem je navedeno da je isti preminuo 28. novembra 2002.godine, sedam godina poslije događaja u Todorovskoj Slapnici. U nalazu i mišljenju doktora Žujo Hamze (T-107) navodi se zaključak na osnovu pregledane medicinske dokumentacije da je Džebić Bećir imao izljev krvi u mozak.

Iz dokaza tužilaštva broj (T-159), Izvod iz matične knjige umrlih na ime Ponjević Derviš, izdat pod brojem 02/2/13-1-4638/2007 od 11.10.2007. godine, kao datum smrti za lice Ponjević Derviš navodi se 2. mart 1995.godine.

(b) Tačka 3. d) (naredio da Abdić Mahmut, Džebić Bećir i Mahmutović Hasan nagi izadu ispred, te ih Džaferović Husein polijevao vodom)

243. Sud je na osnovu iskaza preživjelih Abdić Mahmuta i Mahmutović Hasana našao dokazanim van razumne sumnje da je optuženi Karajić Suljo naredio da se Abdić Mahmut, Džebić Bećir i Mahmutović Hasan skinu nagi i da izadu vani na snijeg da stoje dva sata na snijegu i da ih Džaferović Husein zv. Zvizda polijeva vodom.

244. Naime u iskazima datim neposredno pred Sudom i svjedok Abdić Mahmut i Mahmutović Husein su u detalje opisali navedeni događaj. Nesaglasnot u iskazima ovih svjedoka se javila u pogledu činjenice da li su se međusobno polijevali vodom ili ih je Džaferović Husein polijevao vodom. Svjedok Mahmutović Husein je istakao da je Suljo prvo naredio da se skinu, na šta je on dok je skidao veš, rekao da je to gore nego da ih ubiju, te ga je te prilike Karajić udario u slijepočnicu čizmom, a onda ih istjero vani, a Džaferović ih je svakog polio kantom od 15 litara vode. Oni su bili 2 i pol sata vani, a Mašo (Abdić Mahmut) je bio 2 sata vani. Abdić Mahmut je rekao da su se međusobno polijevali vodom, u iskazu datom pred Tužilaštvom u Bihaću rekao je da ih je Džaferović polijevao vodom, a u neposrednom svjedočenju pred Sudom da su se međusobno polijevali. Pored iskaza neposrednih žrtava maltretiranja optuženog Karajić Sulje, neposredno pred Sudom su svoje iskaze iznijeli i očevici predmetnog događaja, svjedok C i Čturić Mirsad. Naime oba svjedoka su vidjeli nage ljude pred školom u Todorovskoj Slapnici, pri čemu je svjedok C prepoznao Abdića i Džebića, a za treću osobu nije bio siguran da li se radi o Mahmutović Hasanu ili o Čturić Mirsadu. Čturić Mirsad ističe da je vidio nage ljude i Džebića koji je pao u snijeg od iznemoglosti i molio da ga ubiju i da će im sve oprostiti. Svjedok Čturić je potvrdio da je Suljo Karajić naredio da se uvedu ljudi unutra. Kada su ušli potvrdili su ostalima da su jako dugo bili vani na snijegu. Svjedok C nije bio siguran u pogledu identiteta treće osobe (Mahmutović Hasan ili Čturić), ali je svjedok Čturić Mirsad potvrdio da je vidio nage ljude i da on nije bio jedan od njih.

(c) Tačka 3.f) (naredio da dva sata u školu ne uđu Osmankić Rasim, Ponjević Derviš , Abdić Šefik i Džebić Muhamed)

245. Sud je našao dokazanim van razumne sumnje da je optuženi Karajić Suljo naredio podređenim pripadnicima voda da ne dopuste Osmankiću, Ponjeviću, Abdić Šefiku i Džebiću dva sata da uđu u školu ostavljajući ih vani da se smrzavaju. Prije toga, jedan od podređenih mu pripadnika je istima bio naredio da se skinu nagi, izadu vani na snijeg i međusobno se polijevaju vodom iz kanti.

246. Od navedenih lica iz činjeničnog opisa ove tačke optužnice, jedino je Osmankić Rasim i danas živ. Zbog toga je on bio jedini koji je svjedočio na okolnosti njihovog fizičkog maltretiranja u Osnovnoj školi u Todorovskoj Slapnici.

247. Osmankić Rasim u svom iskazu opisuje događaj koji tretira ova tačka optužnice navodeći da su ga 23.12.1994. godine pozvali u stacionar koji je bio smješten u školi, na vratima ga je dočeka Karajić Suljo i Šemsudin Durmić. On im je po zahtjevu predao svoju pušku papovku, koju je dobio za vrijeme I. Autonomije, a Durmić Šemsudin je tad ispitivao Džebića, a Karajić Suljo je istog već više puta udario po glavi. Nakon toga Durmić Šemsudin je njega i Ponjević Derviša odveo u prostoriju gdje su bili Abdić Šefik i Džebić Muhamed, onda im je naredio da se skinu, da izađu vani i da se međusobno polijevaju vodom, a Karajić Suljo je stajao malo dalje pored kombija i naredio stražaru da ih ne pušta unutra najmanje dva sata.

(d) Tačka 3. h) (fizički maltretirao Čturić Mirsada)

248. Radnje izvršenja u ovoj tački optužnice Sud nalazi utvrđenim na osnovu iskaza preživjelog svjedoka Čturić Mirsada. Sud je iskaz ovog svjedoka cijenio u vezi sa iskazima drugih svjedoka koji su svjedočili na okolnosti okrutnog postupanja u Osnovnoj školi u Todorovskoj Slapnici. Čturić Mirsad je bio pripadnik NO, prilikom zarobljavanja od strane pripadnika Armije BiH bio je ranjen u obje noge, onda je smješten u bolnicu u Bihaću, a po izlasku iz bolnice nije se vratio kući jer mu je majka bila u izbjeglištvu u Hrvatskoj. Umjesto toga otišao je kod svoje sestre koja je živjela u Todorovskoj Slapnici, bio je teško ranjen, nije mogao hodati, te se nije nikom ni prijavio da je došao.

249. Svjedok navodi da je Suljo Karajić jedne večeri došao po njega i njegovog zeta Ponjević Derviša, poznao je Karajić Sulju, imao je fiksator na lijevoj ruci. Navodi da je bilo poznato u narodu „Da čovjek sa fiksatorom tuče narod“. Poznavao je Sulju prije rata. Kada je išao u srednju školu Karajić Suljo je igrao u nogometnom klubu „Krajišnik“, u koji je i svjedok bio uključen. Dok su bili u kući, Čturić navodi da je naizmjenično tukao njega i Ponjevića, da se čak toliko umorio da je morao sjesti na kauč da odmori. Misli da je optuženi na trenutak i zaspao dok se odmarao.

250. Svjedok Čturić Mirsad u svom iskazu dalje navodi, da je optuženi Karajić Suljo ušao u kuću i rekao mu „jesi li ti taj Čturić“ i opsovao mu majku i rekao „Ubio sam Kolača, ubio sam Muju Pehlića – ti si treći“.

251. On mu je tražio da preda pušku. Čturić mu je rekao da je pušku predao 5. Korpusu, te da može otići da pita, jer broj puške zna napamet. Međutim to je Sulji bio samo povod za dolazak.

252. Svjedok opisuje na jasan, detaljan i nedvosmislen način period svoga boravka školi u Todorovskoj Slapnici. Navodi da ga je Karajić tukao i u školi, jednom mu se obratio sa riječima „Što si se ti umirio“ i jako ga udario.

253. Zatim svjedok Čuturić opisuje kako su napustili školu u Todorovskoj Slapnici i odvedeni u zatvor u Vrnograč. Kudić Šemsudin je došao po njih, po njega, Derviša i Bećira. Kada su izašli iz zgrade, ispred je čekao Karajić i njegov vozač i rekao im da sjednu u „Golfa“. Išli su ugašenih svjetala prema asfaltnoj bazi Hajrat, onda se Karajić okrenuo i kaže da je ubio Šefika Abdića, kada je pokušao bježati, a na to mu je svjedok Čuturović rekao „neka si“, onda su prebačeni u drugo auto i Suljo im je rekao da idu u zatvor u Vrnograč dok ne prođe istraga protiv njih.

254. Njegov iskaz, doveden u vezu sa iskazima drugih svjedoka, čini jednu vjerodostojnu cjelovitu sliku dešavanja u školi u tom periodu. Druge osobe koje svjedok Čuturić pominje u svome iskazu su u međuvremenu preminule.

(e) Tačka 6. (fizički maltretirao Kajtezović Sabahudina, svjedoka F)

255. Da je Karajić Suljo počinio krivično pravne radnje поближе opisane u tački 6. optužnice, odnosno da je od 25.decembra 1994. godine do februara 1995.godine u ugostiteljskom objektu „Stop“ u mjestu Hajrat, fizički maltretirao zarobljene pripadnike NO (L, J, K, F, OGREŠEVIĆ DŽUMHURA I KAJTEZOVIĆ SABAHUDINA) na način da ih je sa drugim pripadnicima 5. Korpusa Armije BiH udarao rukama i kundakom puške po svim dijelovima tijela i naredio da se svjedok F i OGREŠEVIĆ streljaju, u čemu je onemogućen dolaskom pripadnika 5. Korpusa, a naknadno u prostorijama motela „Radoč“ u Bužimu maltretirao Kajtezović Sabahudina, na način da ga je udarao kundakom puške po leđima i glavi, naredio da se leđima osloni na zid, razmakne noge, te ga udarao nogama po polnom organu, sve dok Kajtezović nije pao u nesvjest, a naredivao im, a među njima i svjedoku F da se zaletе i popnu na konja nacrtanog na zidu, proizilazi iz iskaza svjedok F, zatim svjedoka Pajezetović Huseina, svjedoka P, L, koji su bili očevidci događaja.

256. Naime Pajezetović Husein je bio u prvoj grupi koja se odvojila na Latića Glavici, te bili zarobljeni od strane “Gumenih“, zatim je ubijen komandant voda Kolupčić, a nakon toga su odvedeni u mjesto Hajrat u ugostiteljski objekat „Stop - a“, tek naknadno je vojna policija dovela svjedoke F, L, K, J.

257. Na okolnosti streljanja svjedoka F, izjasnio se i svjedok H koji je potvrdio da je Karajić Suljo prijetio svjedoku F da će ga streljati ukoliko ne nađe 53-ojku, kao što je streljao i ovu dvojicu. U kafiću „Stop“ svjedok H navodi da je dobio jednu pljusku od Sulje Karajića.

258. Svjedok F navodi da je Suljo Karajić pitao za puškomitraljez M-53, taj puškomitraljez je dužio Ogrješević, koji je isti dao svjedoku F, ali ga on nije mogao nositi pa ga je bacio u snijeg. Niko se od pripadnika NO nije javio da je dužio puškomitraljez, stoga je on naredio jednom policajcu da Ogrješevića i svjedoka F izvede vani i strelja. I onda se javio svjedok K i rekao da zna gdje je puškomitraljez. K je uspio naći puškomitraljez, a onda su još sat vremena proveli u kafiću Stop, nakon čega su ih odveli u Bužim u motel „Radoč“.

259. U Bužimu u motelu „Radoč“ je bila komanda 505 brigade, i **svjedok F** je u tim prostorijama proveo mjesec i po dana. Nadalje svjedok F ističe da se sjeća da je Sabahudina zv „Budo“ tukao čovjek sa fiksatorom, vojničkom čizmom i to u predjelu polnog organa. Prema iskazu svjedoka F, čovjek sa fiksatorom je u te prostorije dolazio još četiri, pet puta, te je svaki put tukao ljude koji su se tu nalazili. Također opisuje da je ispod tih prostorija gdje su se nalazili bio nacrtan konj na zidu, te je njega tjerao da skoči na tog konja, on je pokušavao, te je te prilike zadobio veće povrede. Svjedok F potvrđuje da je i druge pripadnike NO, maltretirao na isti način. Svjedok L potvrđuje da Ogrješević izvođen vani da ga streljaju dok su bili u „Stopu“, a za vrijeme boravka u Bužimu potvrdio je da je dolazio Suljo, a da je on samo jednom vidio i to kada je tukao Kajtezović Sabahudina, izveo ga je vani i naslonio ga uza zid i desnom nogom tukao u predio spolnog organa.

260. **Svjedok Pajzetović Husein** je detaljno opisao kako je Suljo Karajić tukao Kajtezovića. Opisao je događaj od momenta kada je Suljo došao pred čeliju, nakon čega je jedan od policajaca u Bužimu pitao da li neko poznaje ovog čovjek svi su šutjeli, a na sreću javio se Kajtezović i potvrdio da ga poznaje. Nakon toga je taj policajac rekao „E to vam je Suljo Hodža, to je vaš komšija, vaš zemljak“. Oni su isprva razgovarali, a onda ga je Suljo počeo tući, prvo rukama, ali imajući u vidu da je imao fiksator, onda mu je naredio da se nasloni na zid i vojnom čizmom ga je udarao po genitalijama.

261. Svjedok P je potvrdio da je Suljo u Stopu htio ubiti svjedoka F, jer je jedan vojnik Armije BIH bio ubijen metkom 7,9 (oružje M 53), a kako je upravo svjedok F dužio M 53, Suljo je htio da ga ubije, također je opisao na koji način je mučen Kajtezović, te navodi da je Izet Nanić naredio da se odvezu u Bužim u zatvor.

262. Također ovaj svjedok detaljno opisuje način na koji je Suljo u Bužimu maltretirao Kajtezovića, Čauševića i još jednu osobu, te navodi kako ih je najprije izdvojio, a zatim nogom obuvenom u čizmu udarao po genitalijama.

(f) Tačka 7. (fizičko maltretiranje svjedoka D)

263. Ovo vijeće smatra da je Tužilaštvo van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Suljo Karajić u selu Todorovo po ulasku u improvizovanu ambulantu, bez povoda i razloga ošamario „D“ da bi je potom udarao rukama i gumenom palicom po glavi i rukama, od kojih udaraca je ista zadobila povrede u vidu razderano-nagnječenih rana u predjelu tjemenog dijela glave i desne šake, pri tome prijeteći joj, a onda je odveo do kuće brata i sestre u kojoj je ista boravila, gdje je sa još dvojicom vojnika pretresao kuću, pa kada nisu pronašli radio stanicu, svjedokinju D nekoliko puta udario nožem koji je držao u ruci i to pljoštice, tako da je svjedokinji nanio povrede glave koje su krvarile.

264. Sud je u potpunosti poklonio vjeru zaštićenom svjedoku „D“, koja je do u detalje opisala predmetni događaj, te je Sud ocjenio da ista nije imala motiva da pred Sudom ne govori istinu. Svjedok D navodi da je Suljo Karajić zv. „Hodža“ došao u jutranjim satima oko 7:30 u ambulantu u Todorovo i tražio doktoricu, kada se ona predstavila, dobila je prvi šamar, a zatim ju je nastavio tući po glavi palicom. Tukao ju je izvjesno vrijeme po tjemenu i tražio da nešto prizna pri čemu ni danas ne zna šta je tražio da prizna. Nakon što ju je tukao duže od pola sata, odveo ju je u susjednu prostoriju jer su se već ljudi počeli skupljati, ona se pokušala zaštititi rukama, ali je dobila povrede i u predjelu nadlaktice. Nakon toga odveo ju je do kuće njenog brata i sestre, gdje je i ona stanovala, a koja se nalazila 300-400 metara od ambulante. Kada su došli do kuće, ušli su i tražili nešto, uzeli su i merdevine da se popnu na potkrovlje, onda je Suljo rekao „nema ništa“ i tu ju je još par puta udario nožem, pljoštice, tako da joj je glava bila krvava. Još dvojica vojnika su bili s njim, oni su imali oružije, ali je nisu fizički maltretirali, a pri odlasku Suljo joj je rekao da ostane u kući i nigdje ne ide. Ta dvojica naoružanih vojnika su bili na tavanu i jedan je rekao da nema nikakve radio stanice. Kao dokaz Tužilaštvo je uložilo i materijalne dokaze, nalaz i medicinsku dokumentaciju o povredama svjedoka D, pod rednim brojem. T-107, T-111, T-112.

265. Na okolnosti ove tačke svjedočili su i optuženi Karajić Suljo, kao i svjedok odbrane Čaušević Meho. Optuženi Karajić Suljo je priznao da je fizički maltretirao svjedoka D u ambulanti Todorovo, a svjedok Čaušević Meho u svom iskazu potvrdio je da je Karajić Suljo maltretirao svjedoka D, a da je on bio jedan od vojnika koji je bio u njegovoj pratnji, te da je bio očevidac predmetnog događaja.

266. Javljaju se neslaganja u iskazima svjedoka D i optuženog Karajić Sulje i Čaušević Mehe u pogledu povreda i sredstva kojim joj je nanio povrede. Naime Karajić Suljo navodi da nakon što je ona ponovila da ne želi previjati vojnike, jer je to civilna ambulanta, on je uzeo dršku od metle i tim

je počeo udariti, sve dok ga u tome nije spriječio, Čaušević Meho i on je odmah prestao da je tuče. Ranjenik je ostao da ga ona previje. Svjedok Čaušević Meho je potvrdio iskaz Karajić Sulje.

267. Nesaglasnosti u iskazima svjedoka javljaju se i u pogledu načina nanošenja povreda svjedoku D, vremenskom periodu okrutnog postupanja, te dijela koji se odnosi na odlazak u kuću svjedoka D, radi pronalaženja radio stanice.

268. Sud je u potpunosti povjerovao svjedoku D, jer je ista svoj iskaz dala jasno sa navođenjem detalja, te Sud nije imao razloga da sumnja u istinitost istog, uz napomenu da iskazi optuženog i njegovog podređenog nisu bili tako vjerodostojni.

269. Sud je također izvršio određena prilagodavanja i manje korekcije, koje su rezultat činjeničnog stanja kakvo je sud utvrdio. Valja napomenuti kako izmjene međutim nisu takve prirode da bi optuženog po bilo kom osnovu stavile u teži položaj od onog kojeg je imao po samoj optužnici.

270. Činjenični opis tačke 7. Sud je izmjenio na način da umjesto ranijeg dijela

“...., a onda je odveo kući u kojoj je ista boravila zahtjevajući da mu preda radio-stanicu, govoreći joj da ona o svemu obavještava nadležne u Autonomnoj pokrajini Zapadna Bosna, pri tome joj prislanjajući oštricu noža na vrat, a potom je istom udarajući po glavi“, sada stoji

„....odveo do kuće brata i sestre, u kojoj je ista boravila, gdje je sa još dvojicom vojnika pretresao kuću, pa kada nisu pronašli radio-stanicu, svjedokinju D nekoliko puta udario nožem koji je držao u ruci i to pljoštice, tako da je svjedokinji nanio povrede glave koje su krvarile.“

(g) Tačka 8. (fizičko maltretiranje Torić Hasiba zv. Zilkin)

271. Ovo vijeće je izvršilo manju intervenciju u pogledu činjeničnog stanja ove tačke optužnice, jer je na osnovu provedenog dokazanog postupka utvrdilo drugačije činjenično stanje od onog kako je navedeno u optužnici. Naime ovo vijeće je iz činjeničnog opisa optužnice izbacilo imena podređenih pripadnika vojne policije „... Jusom Bužimkićem i Hančin Hasicom...“, te umjesto toga u činjenični opis ubacilo „nepoznati vojnici“, nadalje izbacilo je posljednju rečenicu iz činjeničnog opisa tačke 8 „...u istog ispalio više hitaca od kojih je Torić Hasib zv. „Zilkin“ odmah podlegao...“, te u tom dijelu se navodi sljedeće „...po izlasku iz potoka, pod nepoznatim okolnostima Torić Hasib lišen je života...“. Sve navedene intervencije u činjeničnom supstratu nisu učinjene na štetu optuženog.

272. Ovo vijeće smatra utvrđenim i nespornim da je Karajić Suljo zv. Hodža dana 27. decembra 1994. godine u naselju Donja Lučka, iz kuće izveo Torić Hasiba zv. Zilkin, prethodno ga udarivši desnom nogom u predio lica, naredio da mu veže ruke na leđa i istog odveo do naselja Bare, onda mu naredio da se skine nag, uđe u potok i okupa se. Za ovo vijeće je također nesporno da je Torić Hasib preminuo, na te okolnosti Tužilaštvo je uložilo materijalne dokaze od broja 85. do 92. na okolnosti smrti i naknadne ekshumacije tijela. Pod rednim brojem T-87 uložena je „Potvrda o smrti na ime Torić Hasiba“, u kojoj se navodi da je smrt nastupila 28.12.1994. godine, a izdata je od strane Doma zdravlja Cazin, naknadno 06.06.1997. godine, a ista je potpisana od strane doktora Sadiković Seada.

273. Na okolnosti ove tačke svjedočio je zaštićeni svjedok M i svjedok A. Sud je u potpunosti poklonio vjeru svjedoka M, dok zbog već navedenih razloga u prethodnim tačkama nije poklonilo vjeru svjedoku A.

274. Svjedok M navodi da je 27.12.1994. godine, poslije 23h neko počeo lupati na prozore i na vrata. Svjedok M je živjela sa majkom i ocem, kada su počeli galamiti i zahtjevali su da otvore vrata vojnoj policiji. Ona i majka su otišli na sprat kod oca. Onda je majka sišla i otvorila vrata i ušao je Suljo i za njim druga nepoznata osoba u kuću. Svjedok M je poznavao Sulju od ranije, poznavao ga je iz Kladaše, kad god bi ga vidio, svi su govorili „Eto Sulje Hodže“ - svi su se bojali. U kuću je ušao Suljo, a u pratnji su bili još dva čovjeka. Suljo je rekao njenom ocu da se obuče i da krene s njima. Naredio mu je da se pred njim oblači, otac je rekao „Ionako ćete me ubiti, ubijte me ovdje“, Suljo ga je dva puta udario nogom u lijevi obraz, Torić Hasiba je oblila krv, a onda je Suljo naredio da mu vežu ruke, dozvolili su da ga svjedok M obuče, a onda su ga izveli. Sutra je njena majka događaj prijavila u MZ Pećigrad. Nakon tri dana došlo je dvoje djece po imenu Nedžad i Bahrija, iste je poslala njihova majka da kažu supruzi Torić Hasiba, da je istu noć kada i po Hasiba, Suljo sa vojnicima došao i po nju i rekao joj „Spremi se ideš s nama, ubiću te k'o što sam ubio Hasiba“.

275. Sud je cijenio iskaz svjedoka u cijelini, cijenio je i dijelove koji nisu direktno bili vezani za utvrđivanje činjeničnog stanja ove tačke optužnice, kao dio iskaza koji se odnosi na djecu koja su javila da je Torić ubijen i dio koji se odnosi na privatne okolnosti jedne porodice. Iskaz svjedoka je detaljan, koje prema ocjeni ovog vijeća svjedokinja nije imala potrebe izmišljati, a u dijelovima iskaza kada nije bila sigurna u neke okolnosti, otvoreno je o tome govorila.

276. Svjedok M je bila očevidac predmetnog događaja, međutim dalji navodi optužnice se isključivo zasnivaju na onome što je rekao svjedok A, kome ovo vijeće nije poklonilo vjeru. Stoga

nema dokaza u pogledu tačnih okolnosti njegove smrti. Bez takvih dokaza ovaj aspekt ove tačke ne može se dokazati van razumne sumnje.

(h) Tačka 9. (fizičko maltretiranje Dizdarević Jusufa)

277. Navode ove tačke optužnice, ovo vijeće nalazi utvrđenim na osnovu iskaza svjedoka Rizvić Bajre i Dizdarević Ekreme (snahe). Na okolnosti ove tačke svjedočili su i drugi članovi porodice (sin i kćerka) preminulog Dizdarević Juse, ali kao svjedoci koji su do svojih saznanja o predmetnom događaju došli na posredan način.

278. Ovo vijeće nalazi utvrđenim i nespornim da je krajem novembra početkom decembra 1994. godine u mjestu Podzvizd, opština Velika Kladuša, ušao u kuću u kojoj je boravio Dizdarević Jusuf, istog verbalno napao zahtjevajući da preda oružje i radio stanicu, pa kada je ovaj odgovorio da ne posjeduje ni jedno ni drugo, obratio mu se sa riječima „Juso, govori, mi smo jednog takvog juče ubili u Bužimu“ izveo ga iz kuće i u garaži vlasništvo Čerimović Ibri fizički ga napao udarajući ga puškom pumparicom po glavi, a potom ga odvezao u zatvor u Bužim, u kom zatvoru je nakon izvjesnog vremena Dizdarević Jusuf i podlegao. Ovo vijeće je izvršilo korekciju u činjeničnom stanju optužnice na način da je u zadnjoj rečenici činjeničnog opisa optužnice, na osnovu činjeničnog stanja koje je vijeće utvrdilo u toku provedenog dokaznog postupka, riječ „ubijen“, zamjenilo sa riječi „podlegao“. Na osnovu provedenih dokaza ovo vijeće je ocjenilo da je prikladnije koristiti riječ podlegao, nego ubijen vezano za okolnosti smrti Dizdarević Jusufa.

279. Svjedok Dizdarević Ekrema je živjela u domaćinstvu sa Dizdarević Jusufom (svekom) i svojom majkom.

280. Ona je svjedočila na okolnosti dolaska Sulje Karajića i odvođenja svekra iz kuće, dok je Rizvić Bajro svjedočio na okolnosti fizičkog maltretiranja Dizdarević Jusufa u garaži vlasništva Čerimović Ibri.

281. Svjedok Dizdarević Ekrema u svom iskazu navodi da su njen muž, njena dva sina, djever i jetrva otišli u izbjeglištvo u Turanj jer su bili zabrinuti za svoju sigurnost. Prvi iz izbjeglištva se vratio njen svekar i nije otišao u svoju kuću, jer tamo bila njegova žena i njegova kćerka, koja je podržavala Armiju BIH i 5. Korpus. Prema navodima svjedokinje on je bio simpatizer NO. Nakon osam dana su došla četvorica vojnika i ispremetali kuću, našli su ga, ali nisu ništa rekli. Nakon nekoliko dana je došlo bijelo auto, sa mjesta suvozača izlazi muškarac sa puškom, fiksatorom, njena svekrva je gledala kroz prozor i prepoznala je Sulju, a i ona je sam pretpostavila da je to on, mnogo je čula o njemu, a poslije su i komšije potvrdile da je to Suljo Hodža. Kada je ušao tražio je Jusu,

pitao ga je da li je donio radio stanicu i oružje, a Juso je odgovorio da nije, a onda mu je Suljo rekao „Mi smo takvog juče ubili“. Nedugo poslije došao im je kum Ibro Čerimović i pitao znaju li išta za Jusu, te im je te prilike saopštio da je Jusu, Suljo pretukao kod prodavnice i da je odmah poslije mokrio krv i da je odveden u Bužim u zatvor.

282. Svjedok Rizvić Bajro, je bio načelnik Civilne zaštite, navodi da je Dizdarević Juso bio pripadnik NO i da ga je posljednji put vidio u garaži Čerimović Ibre, koja je ozidana betonskim blokovima bez vrata, kako ga tuče Suljo Hodža, kundakom pumparice po glavi, a podređeni vojnici ga udaraju nogama. On je samo prošao, a na upit tužiteljice zašto nije pokušao pomoći Dizdarević Jusi, te spriječiti Sulju, on je rekao da se bojao da će proći kao Juso dodajući da je bilo nemoguće umiješati se, riječima „*ja jedan običan sejjak da molim takvog čimbenika, vcjnika*“

283. Svjedoci Dizdarević Fikret i Dervišević Vesna su sin i kćerka preminulog Dizdarević Juse, saznanja o predmetnom događaju imaju posredno, na osnovu onoga što su čuli i što im je ispričano. Tako da svjedok Dizdarević Fikret samo potvrđuje navode Rizvić Bajre, te navodi da je saznanja da je njegovog oca tukao Karajić dobio upravo od Rizvić Bajre, dok Dervišević Vesna (kćerka) je dala svoj iskaz pred Sudom na okolnosti potrage za tijelom svoga oca i organizovanja ekshumacije.

284. Svjedok Čerimović Zuhdija je bio zatvoren u Bužimu zajedno sa Dizdarević Jusom, te navodi da mu je Juso u Bužimu umro na rukama od posljedica fizičkog maltretiranja, ali ne zna ko ga je tukao u Bužimu. Ovo je ukazalo Sudu da je bilo i drugih fizičkih povreda koje su nanesene Jusi. Nije izvršena obdukcija niti su podneseni drugi medicinski dokazi koji bi potvrdili da je Juso umro samo od posljedica zadobivenih povreda koje mu je nanio optuženi. Nije bilo dokaza da je na strani optuženog postojao *mens rea* neophodan za namjerno ubistvo. Kada bi postojalo dovoljno dokaza u pogledu uzroka smrti, optuženi bi se mogao smatrati odgovornim i za ovu smrt. Bez tih dokaza osuda se odnosi samo na okrutno postupanje.

C. ZAKLJUČAK

285. Na kraju, vijeće zaključuje da su se u radnjama optuženog stekla, sva bitna obilježja krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) KZ BiH i krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačka a) i b).

286. Sud je prilikom ocjene dokaza imao u vidu i druge dokaze provedene na glavnom pretresu. Međutim tim dokazima nije pridavao posebno veliki značaj, a niti je našao potrebnim da vrši njihovu detaljnu analizu, jer nisu bitno uticali na konačno utvrđeno činjenično stanje i zaključke do kojih je sud došao temeljem dokaza čiju ocjenu je dao u presudi.

287. Iz ovih zaključaka jasno je da je na strani optuženog postojao *mens rea* za oba tipa krivičnog djela. To su bile direktne radnje čiji je cilj bio nanošenje fizičkih povreda i psihičkih patnji. Za krivično djelo ubistva to su bila ubistva izvršena korištenjem ubojitog oružja čija je namjera jasna.

XI. INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST OPTUŽENOG KARAJIĆ SULJE

288. U optužnici se navodi da je optuženi za zločine za koje se tereti odgovoran prema članu 180. stav 1. KZ BiH u vezi sa članom 29. KZ BiH.

289. Član 180. stav 1. KZ BiH propisuje da “Osoba koja planira, pokrene, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 171. (Genocid), 172. (Zločin protiv čovječnosti), 173. (Ratni zločin protiv civilnog stanovništva), 174. (Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika), 175. (Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika), 177. (Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja), 178. (Protupravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu) i 179. (Povrede zakona ili običaja rata) ovog zakona, individualno je odgovorna za to krivično djelo“.

290. Iz naprijed navedne zakonske definicije jasno je da individualna krivična odgovornost postoji za planiranje, pokretanje, naređivanje, počinjenje ili poticanje na izvršenje krivičnog djela, odnosno za pomaganje u planiranju, pripremanju ili počinjenju krivičnog djela.

291. Počinjenje obuhvata fizičko izvršenje krivičnog djela ili uzrokovanje kažnjivog propusta, čime se krše odredbe krivičnog prava.³⁰

292. Naređivanje podrazumjeva osobu koja koristi položaj da bi uvjerila drugu osobu da počini krivično djelo.³¹

293. Podstrekavanje predstavlja umišljajno navođenje ili nagovaranje drugog na izvršenje krivičnog djela.

294. Pomaganje je preduzimanje takve radnje kojom se s umišljajem doprinosi izvršenju protipravne radnje drugog lica.

295. Zločini lišavanja života ratnih zarobljenika (Karajić Amira zv. Kolač, Pehlić Muje, Hušidić Fikreta i Pilipović Hajrudina iz tačke 1, 2., 5, 6, zatim nečovječno postupanje prema svjedoku D, Torić Hasibu, Dizdarević Jusufu, svjedoku F, Kajtežović Sabahudinu, Ogřešević Džumuru su **radnje izvršenja optuženog.**

³⁰ Tužilac protiv Radoslava Krstića, predmet broj IT-98-33-T, presuda 02.08.2001.godine, para.601;

³¹ Tužilac protiv Radoslava Krstića, presuda pretresnog vijeća, para 601;

296. Također za radnje nečovječnog postupanja i psihičke torture pritvorenih civila u školi u Todorovskoj Slapnici, optuženi je odgovoran direktno za svoje **radnje izvršenja** (fizičko maltretiranje svjedoka B, Džebić Bećira, Abdić Mahmuta, Mahmutović Hasana, Čturić Mirsada), ali je i odgovoran kao osoba koja je **naredila** podređenim pripadnicima voda, da maltretira civile Osmankić Rasima, Ponjević Derviša, Abdić Šefik i Džebić Muhamed ((3c)i (3f)) i da poljeva vodom (Abdić Mahmuta, Džebić Bećira i Mahmutović Huseina - (3d)).

297. Odredba člana 29. KZ BiH propisuje da „Ako više osoba, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući što drugo čime se na odlučujući način doprinosi učinjenju krivičnog djela, zajednički učine krivično djelo, svaka od njih kaznit će se kaznom propisanom za to krivično djelo.

298. Optuženi snosi individualnu krivičnu odgovornost da je, ne samo počinio predmetna krivična djela koja obuhvataju fizičko izvršenje, već da je isti predmetna krivična djela naredio podstrekavao i pomagao. Prema ocjeni ovog Vijeća, optuženi je navedena krivična djela počinio sa direktnim umišljajem. Iz radnji u kojima su učestvovali njegovi podređeni jasno je da je optuženi sve vrijeme imao autoritet nad svojim ljudima. Bez obzira na termin dobrovoljac, jasno je da su ga ljudi dobrovoljno pratili. Oni su radili ono što je on od njih tražio zbog divljenja, straha ili zato što su bili istomišljenici. On je neposredno uticao na svoje ljude, a u slučaju maloljetne osobe Šucka, on se brinuo za njega i obučavao ga.

A. URAČUNLJIVOST KARAJIĆ SULJE

299. Odbrana je u toku glavnog pretresa osporavala uračunljivost optuženog Karajić Sulje u vrijeme izvršenja krivičnih djela koje je priznao u svom svjedočenju. U cilju dokazivanja ove tvrdnje optuženog Karajić Sulju je vještačio dr. Zaim Bilalbegović, dr. neuropsihijatar, te je izradio svoj pismeni nalaz i mišljenje, koji je uložen kao dokaz odbrane pod brojem O-11. U navedenom nalazu se navodi da se optuženi nalazio u stanju izrazito povišenog afekta i stanje sužene svijesti prilikom izvršenja djela, u vrijeme pucanja u Karajić Amira, radi čega je prema mišljenju vještaka, sposobnost shvatanje djela i sposobnost upravljanja postupcima bila bitno smanjena.

300. Ovo Vijeće je poklonilo vjeru ovom vještaku u dijelu njegovog nalaza koji je bio objektivan, a tiče se ranjavanja Karajića i bolova koji je isti proživljavao. Preostali dio nalaza i mišljenja nije mogao u cjelosti prihvatiti prvenstveno iz razloga jer je isti sačinjen tek nakon 15 godina i zato što je njegovo mišljenje bilo zasnovano isključivo na psihijatrijskom razgovoru odnosno kazivanju samog optuženog. Psihijatar nije pregledao cijeli spis niti izjave ostalih svjedoka o tom događaju. Psihijatrijski nalaz kao minimum treba sadržavati svijest o svim krivičnim djelima za koja se

optuženi tereti, a izjave svjedoka se trebaju ispitati. Najveću težinu treba dati zapažanjima drugih osoba, a ne nužno zapažanjima optuženog. U ovom slučaju Vijeće nije poklonilo vjeru iskazu optuženog u pogledu okolnosti koje su prethodile ubistvu „Kolača“, a na osnovu ocjene iskaza drugih svjedoka. Vještak je zasnovao svoje mišljenje upravo na ovom iskazu kojem Vijeće nije poklonilo vjeru.

301. Vještak Bilalbegović za period od kraja 1994. godine i početak 1995. godine, navodi da ne zna u kakvom se psihičkom stanju motrenik nalazio, ali na osnovu obavljenih intervjua sa suprugom optuženog i suborcem optuženog Čaušević Mehom, vještak je zaključio da se optuženi nalazio u stanju sužene svijesti i da je njegova sposobnost shvatanja djela i upravljanja postupcima bila bitno smanjena. Nema dovoljno dokaza koji bi to potkrijepili kako bi se opravdali njegovi postupci. Međutim, Vijeće navodi da je njegovo psihičko stanje bilo takvo da će se uzeti kao olakšavajući faktor pri izricanju kazne.

XII. OSLOBAĐAJUĆI DIO

302. Pod tačkama 3 (podtačke a, b, e, g, i), 4. i tačkom 10. optužnice, optuženi se oslobađa od optužbe, jer Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da lica pod navedenim tačkama imaju status zaštićenih osoba prema Konvenciji. Pa stoga nedostaje jedno bitno obilježje predmetnih krivičnih djela, te je Vijeće donijelo odluku da optuženog oslobodi od optužbe za navedeno krivično djelo. Osnov za oslobađanje je da se bez ovog elementa ova krivična djela ne smatraju ratnim zločinima. To jesu krivična djela počinjenja u vrijeme rata, ali su bila i trebala biti krivično gonjena prema postojećem zakonu i pravnom okviru koji su u to vrijeme bili na snazi. Zastara za ova krivična djela je sada istekla. Iz ovog razloga Vijeće neće donijeti ocjenu o konkretnim događajima nego samo o ključnom pitanju statusa svake oštećene strane.

303. Tačka 3 a) optužnice navodi da je optuženi počinio krivično-pravnu radnju mučenja svjedoka B i C, na način da je naredio podređenom pripadniku voda vojne policije da svjedoka C udara palicom, govoreći pri tome „Udaraj ga i čuvaj mu facu, on će u hangar“, potom prislonio oštricu noža ispod vrata njegovoj supruzi, govoreći joj da spremi bijeli čaršaf jer njenom mužu ništa drugo neće ni trebati, a onda u predio leđa nogom udario „C“, gurnuvši ga niz stepenice, izveo ga iz kuće i kada su na putu susreli svjedoka „B“ istom naredio da krene s njima, te ih s uperenom puškom u leđa doveo do navedene škole. Sud je utvrdio, kao što je ranije i obrazloženo u poglavlju *Status Civila* da Tužilaštvo nije dokazalo van razumne sumnje da oštećeni „B“ i „C“ imaju status zaštićenih lica (civila) prema Ženevskoj konvenciji. Stoga imajući u vidu da nije dokazan jedan od bitnih elemenata za postojanje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, Sud je optuženog Karajić Sulju na osnovu odredbe iz člana 284. tačka c) ZKP BiH oslobodio optužbi iz ove tačke optužnice, jer je postojanje navedenog elementa predviđen kao posebni element krivičnog djela, a koji je sadržan i u zakonskom opisu djela.

304. Tačka 3 b - (fizičko maltretiranje Abdić Mahmuta) - kao i u prethodnoj tački optužnice Sud je optuženog Karajić Sulju na osnovu odredbe iz člana 284. tačka c) ZKP BiH oslobodio optužbi iz ove tačke, jer Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da oštećeni Abdić Mahmut imao status zaštićenog lica, a što je predviđeno kao posebni element ovog krivičnog djela, odnosno ista je sadržana u zakonskom opisu djela.

305. Tačka 3 e - (fizičko maltretiranje Džebić Abida) - kao i u prethodnoj tački optužnice Sud je optuženog Karajić Sulju na osnovu odredbe iz člana 284. tačka c) ZKP BiH oslobodio optužbi, jer Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da oštećeni Džebić Abid imao status zaštićenog

lica, a što je predviđeno kao posebni element ovog krivičnog djela, odnosno ista je sadržana u zakonskom opisu djela.

306. Tačka 3g – (fizičko maltretiranje i ubistvo Abdić Šefika) - Tačka 3 g optužnice navodi da je optuženi počinio krivično-pravnu radnju mučenja i ubistva Abdić Šefika, da je optuženi Karajić Suljo nakon što je u navedenu školu sa borbene linije doveo i razoružao Abdić Šefika, pripadnika 506. brigade 5. Korpusa Armije BiH, pod sumnjom da saraduje sa pripadnicima Narodne Odbrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna, zajedno sa podređenim mu pripadnikom voda vojne policije Osmanom zv. „Šekinov“ i pripadnikom 505. viteške motorizovane brigade Hamom Durmićem zv. „Pišta“ istog fizički maltretirao udarajući ga po svim dijelovima tijela, da bi ga nakon dva do tri dana zajedno sa Džaferović Huseinom zv. „Zvizda“, komandantom Civilne zaštite u Todorovskoj Slapnici, te pripadnicima podređenog mu voda vojne policije Jusom Bužimkićem i Čaušević Šemsudinom zv. „Šucko“ izveo iz navedene škole, a potom su zajedno u istog ispalili oko petnaestak hitaca od kojih je Abdić Šefik odmah podlegao. Na okolnosti ove tačke svjedočili su svjedoci A, B, C, Abdić Mahmut, Rizvić Bajro, Abid Džebić. Na osnovu provedenih dokaza nesporno je da je Abdić Šefik ubijen, međutim navedeni svjedoci u svojim iskazima ne pominju optuženog Karajić Suljo kao osobu koja je maltretirala i ubila Abdić Šefik.

307. Jedino svjedok „A“ koji tvrdi da je bio prisutan na mjestu događaj, navodi da je vidio optuženog Karajića, ali on kaže da nije vidio ko je pucao, jer ih je bila trojica, a otac ubijenog Šefika, svjedočio je pred Sudom i u svom iskazu naveo „Ko je ubio mog sina zna Karajić, braća Džaferović i Šemsudin Durmić“.

308. Imajući u vidu iskaz svjedoka A, kojem ovo Vijeće nije poklonilo vjeru, čiji iskaz je u mnogom bio u suprotnosti sa iskazima drugih svjedoka, u kojem je isti dodavao mnoge stvari i bio neprecizan u odnosu na odlučne činjenice, a u nedostatku drugih dokaza, Sud nije mogao na pouzdan način i izvan razumne sumnje utvrditi da je optuženi počinio navedne radnje, pa je Sud optuženog na osnovu odredbe iz člana 284. tačka c) ZKP BiH oslobodio optužbi iz ove tačke optužnice.

309. Tačka 3i - (fizičko maltretiranje Džebić Muhameda) - navodi da je optuženi počinio krivično-pravnu radnju fizičkog zlostavljanja Džebić Muhameda zajedno sa podređenim mu pripadnicima voda vojne policije Jusom Bužimkićem, Osmanom zv. „Šekinov“, Durmić Šemsudinom zv. „Šucko“ i pripadnikom 505. viteške motorizovane brigade Durmić Hamom zv. „Pišta“, na način što su ga udarali gumenim palicama po svim dijelovima tijela, od kojih udaraca je isti bio krvav i nije mogao hodati, da bi od zadobijenih povreda Džebić Muhamed i podlegao u školi.

310. Nesporno je da Džebić Muhamed imao status zaštićene osobe, odnosno civila u vrijeme kada se događaj desio, nesporno je također da je Džebić podlegao, međutim Tužilaštvo prema ocjeni ovog Vijeća nije uspjelo van razumne sumnje dokazati da je optuženi Karajić Suljo izvršio krivično pravnu radnju na način kako je to navedeno u predmetnoj optužnici. Na okolnosti ove tačke svjedočili su svjedok A, svjedok B, Osmankić Rasim, svjedok C, Čturić Mirsad i Adil Džebić. Sud nije poklonio vjeru svjedoku A iz već navedenih razloga, dok su drugi svjedoci do saznanja o ovom događaju došli posredno, na način da su o događaju čuli, svjedok Osmankić, svjedok C, Čturić su potvrdili da je tučen da je bio u jako lošem stanju, ali nisu znali ko ga je tukao.

311. Tačka 4 - nije dokazano van razumne sumnje da je optuženi Karajić Suljo izvršio krivično pravnu radnju pod tačkom 4. optužnice, Vijeće je zaključilo da Tužilaštvo nije uspjelo dokazati van razumne sumnje da je optuženi Karajić Suljo učinio krivično djelo pod ovom tačkom. Na okolnosti iz ove tačke optužnice svjedočili su zaštićeni svjedoci A, N, O, R, Čaušević Meho, Osmanagić Sulejman. Pri čemu niti jedan od navedenih svjedoka nije očevidac, već se radi o licima koji su čuli posredno o ovom događaju. Jedino je svjedok A naveo da je Karajić Suljo izvršilac ovog djela iz tačke 4, ali Sud nije poklonio vjeru ovom svjedoku iz već pomenutih razloga.

312. Tačka 10 - (fizičko maltretiranje Ejuba Čehajića) - za ovu tačku optužnice Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da oštećeni Čehajić Ejub ima svojstvo zaštićene osobe prema Ženevskoj konvenciji, civila. Naime optuženi Karajić Suljo prilikom svoga svjedočenja opisao svoje viđenje događaja koje tretira ova tačka optužnice, navodeći da jeste tukao Čehajić Ejuba, ali drvenom letvom, a ne gumenom palicom kako se navodi u optužnici. Na okolnosti ove tačke svjedočili su i svjedok Čehajić Ejub, Suljanović Hasica, te je uložena medicinska dokumentacija u vezi zdravstvenog stanja optuženog. Sud je optuženog Karajić Sulju na osnovu odredbe iz člana 284. tačka c) ZKP BiH oslobodio optužbi iz ove tačke optužnice, jer je status civila predviđen kao posebni element krivičnog djela, a koja je sadržana u zakonskom opisu djela.

313. Naime, član 3. ZKP BiH propisuje pretpostavku nevinosti i *in dubio pro reo*. U skladu sa tim, Sud je dužan da donese oslobadajuću presudu kada sumnja i dalje postoji. Optuženi će biti oslobođen ne samo kada je dokazana nevinost optuženog, već i kada krivica optuženog nije dokazana van razumne sumnje. To znači da, kada i dalje postoji bilo kakva sumnja u relevantne činjenice, pretpostavka nevinosti preovladava, te se mora odraziti u korist optuženog. Sud mora utvrditi činjenice sa izvjesnošću i ne smije sumnjati u njihovo postojanje.

314. Tužilaštvo snosi teret dokazivanja krivice optuženog, te je krivicu dužno dokazati van razumne sumnje. Pretresno vijeće standard „van razumne sumnje“ tumači kao visoki stepen

vjerovatnoće; on ne znači izvjesnost ni dokazanost van svake sjenke sumnje.³² Ponovo, u skladu sa principom *in dubio pro reo* svaka eventualna nejasnoća ili sumnja razriješena je u korist optuženog.

³² Predmet Halilović, Prvostepena presuda, fusnota 24.

XIII. KAŽNJAVANJE

A. KAŽNJAVANJE KOJE JE NEOPHODNO I SRAZMJERNO TEŽINI KRIVIČNOG DJELA

315. Vijeće je u pogledu krivičnog djela ratni zločin razmatralo kaznu koja je neophodna i koja odgovara proklamovanim zakonskim ciljevima, kao i relevantne zakonske elemente. U središtu ovog suđenja u protekle dvije godine bila su ubistva i patnje do kojih je došlo u sjeverozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine. Vijeću je jasno da za žrtve nijedna kazna nije srazmjerna težini ovih djela. Odmetnička priroda postupaka optuženog je usadila strah u mnoge.

1. Izrečena kazna mora biti neophodna i srazmjerna jačini opasnosti za zaštićena lica i vrijednosti (član 2. KZ BiH)

316. Vijeće će u vezi s tim takode uzeti u obzir zakonske elemente koji se odnose na ovu konkretnu svrhu, to jest, patnju direktnih i indirektnih žrtava.³³ U ovom predmetu su o patnjama direktnih žrtava svjedočili preživjeli koji su došli na Sud. Indirektne žrtve, porodica i prijatelji su također govorili o vlastitom strahu, patnjama i duševnom bolu.

2. Kazna mora biti srazmjerna stepenu patnje, te mora biti dostatna kako bi uticala na druge da ne čine slična krivična djela u budućnosti (član 6. i 39. KZ BiH)

317. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti pitanju odvratanja jer se radi o tako teškom zločinu da se mora i treba iskoristiti svako raspoloživo sredstvo vladavine prava kako bi osiguralo da se ova djela nikada ne ponove. Ovakva djela ne smiju biti ponovo počinjena u eventualnim budućim sukobima. Kako bi se drugi odvratili od činjenja sličnih krivičnih djela kazna mora biti učinkovita u smislu da u dovoljnoj mjeri odražava težinu zlodjela. Ova krivična djela su djela vojnika van kontrole koji nije bio pod nadzorom svojih nadređenih, i koji ga nisu ni kaznili. Iako i druge osobe snose odgovornost, u ovom slučaju je važno da se predmetna krivična djela tretiraju kao teške povrede što i predstavljaju, tako da služe kao nauk drugima.

³³ Član 48. KZ BiH.

3. Krivičnopravna sankcija mora odražavati društvenu osudu ponašanja optuženog (član 39. KZ BiH)

318. U ovom slučaju, zajednica, međunarodno pravo i zakon BiH ponašanje optuženog opisuju kao kažnjivo prema domaćim i međunarodnim propisima. Obje zajednice su jasno izrazile svoj stav da su ovakvi zločini za osudu bez obzira na to koja strana ih je počinila ili na kojem mjestu su počinjeni, te da isti ne smiju proći nekažnjeno. Sankcija mora biti dovoljno teška kako se preko ovog zločina ne bi prešlo njegovim neadekvatnim kažnjavanjem.

4. Kazna mora biti neophodna i srazmjerna vaspitnoj svrsi Zakona, a to je da lica budu upoznata sa pogibeljnošću zločina, te sa pravednošću kažnjavanja učinitelja (član 39. KZ BiH)

319. Sudenje i kažnjavanje ovih djela mora pokazati da se zločini koji su počinjeni za vrijeme rata neće tolerisati i da je krivični postupak odgovorajući način da se zločini razotkriju i da se prekine začarani krug lične odmazde. Vijeće ne može narediti pomirenje, niti ga presuda može zahtijevati. Međutim, kazna koja u potpunosti odražava težinu djela može doprinijeti pomirenju tako što će dati zakonski, a ne nasilan odgovor, te promovisati nastojanje da se na taj način zadovolji pravda umjesto ličnom osvetom ili osvetom zajednice. Ovo krivično djelo pogodilo je ne samo žrtve već i cijeli dio zemlje koji se našao u sukobu unutar sukoba. U ovom slučaju Sud se nada da izrečena kazna pokazuje da ja pravična presuda moguća čak i u predmetima najtežih zločina.

B. KAZNA ILI KRIVIČNOPRAVNA SANKCIJA MORA BITI NEOPHODNA I SRAZMJERNA INDIVIDUALNOM POČINIOCU

320. Pravičnost kao zakonski uslov se također mora uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne,³⁴ kao i konkretne okolnosti ne samo krivičnog djela već i njegovog počinioca. Zakon predviđa dva cilja koja su relevantna za lice osuđeno za krivično djelo: (1) da se počinitelj odvrati od činjenja krivičnih djela u budućnosti;³⁵ i (2) rehabilitacija³⁶. Rehabilitacija nije samo svrha koju je Krivični zakon predvidio kao obavezu Suda, već je to jedini cilj kažnjavanja koji se izričito zahtijeva međunarodnim pravom o ljudskim pravima kojeg se vijeće po Ustavu mora pridržavati. Član 10.

³⁴ Član 39. KZ BiH.

³⁵ Član 6. i 39. KZ BiH.

³⁶ Član 6. KZ BiH.

stav 3. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima glasi: “Kazneni sistem mora obuhvatati postupke prema osuđenicima čiji je glavni cilj promjena njihovog ponašanja i društvena rehabilitacija”.

321. Postoji niz pravila koja su relevantna za ove svrhe jer utiču na kaznu koja će se izreći pojedinom licu koje je oglašeno krivim.³⁷ U ta pravila između ostalog spadaju stepen krivične odgovornosti, ponašanje počinioca prije, za vrijeme i nakon počinjenja krivičnog djela, motivi za počinjenje djela i ličnost počinioca. Zavisno od činjenica, ovi elementi mogu predstavljati otežavajuće ili olakšavajuće okolnosti prilikom odmjeravanja kazne. Cilj razmatranja ovih elemenata jeste da pomognu Sudu u utvrđivanju kazne koja je neophodna i srazmjerna u smislu svrhe kažnjavanja i elemenata koji su već uzeti u obzir u odnosu na sam zločin i njegove posljedice po zajednicu, ali pod uslovom da ta kazna odgovara preventivnim i odgojnim zahtjevima u odnosu na konkretnog počinioca.

C. OPTUŽENI

1. Stepen odgovornosti

322. Optuženi Karajić Suljo je direktno odgovoran za zločine koje je počinio.

2. Držanje i lične prilike optuženog

323. Držanje i lične prilike optuženog Karajić Sulje prije, za vrijeme i nakon počinjenja zločina sadrže kako otežavajuće tako i olakšavajuće činjenice, i relevantne su u pogledu odvratanja i rehabilitacije.

(a) Prije počinjenja krivičnog djela

324. Kao što se navodi u nalazu vještaka odbrane dr. Bilalbegovića, dokaz odbrane (O-11) “**Optuženi je** odrastao u socijalno i emotivno nestabilnom okruženju. Otac optuženog je bio sklon mijenjanju žena, imao je običaj da privede neku ženu kući i sa njom živi neko vrijeme, a zatim dovede drugu, pa treću i tako redom. Tako je majka od optuženog često bila u situaciji da mora napustiti i kuću i djecu, jer je on dovodio druge žene. Od djece je samo tražio potpunu poslušnost i

³⁷ Član 48.KZ BiH.

odgovornost u obavljanju poslova oko zemljoradnje, ne vodeći računa o školovanju ili drugim potrebama djece. Svaka neposlušnost je bila kažnjavana fizičkim zlostavljanjem. Radi takvog ponašanja oca, iako mu je bio jedini sin u majke, Suljo je morao napustiti oca i majku sa nepunih 15 godina i otići i tražiti posao u Sloveniji, gdje je uz rad završio Srednju građevinsku školu. Sa ocem nije održavao kontakte jer se plašio oca. U Bosnu i Hercegovinu se vratio početkom rata.

(b) Okolnosti krivičnog djela

325. Ovo je bio izuzetno bolan sukob. Okrenuo je Muslimane protiv Muslimana. Nekim svjedocima je bilo jasno da su mnogi mladi ljudi bili uvučeni u ovaj sukob bez ikakvog jasnog osjećaja šta je izazvalo ovaj sukob. Za mnoge je to bilo samo pitanje geografije. Jasno je da je optuženi smatrao da su neprijatelji u ovom slučaju bili izdajice i kao takve ih je posebno prezirao. Niko nije pokušao da ga udalji sa terena uprkos njegovim mnogobrojnim povredama.

(c) Okolnosti nakon tog vremena

326. Optuženi je poslije rata završio pedagošku školu. Dobio je još jedno dijete i mirno je živio u Velikoj Kladuši. Nije mogao predavati zbog povreda usta. I dalje trpi velike patnje zbog ove povrede. Vodio je ugostiteljski objekat i nije osuđivan.

(d) Držanje tokom postupka

327. Držanje optuženog za vrijeme postupka bilo je primjereno. Uvažavao je Sud i imao je korektno držanje. Držanje optuženog tokom suđenja bilo je prikladno i u skladu sa očekivanjima Vijeća, te stoga ne predstavlja ni otežavajuću niti olakšavajuću okolnost. Vijeće zapaža da su dolazak i obraćanje Sudu bili veoma teški za optuženog zbog očiglednih bolova i nelagode zbog njegove povrede usta. Međutim, on se sve vrijeme ponašao dostojanstveno.

3. Motiv

328. Postojanje motiva ne predstavlja bitan element krivičnog djela u ovom predmetu niti se povezuje sa umišljajem. Kod optuženog je postojao potrební umišljaj da počini zločine propisane Zakonom i navedene u obrazloženju presude. Stoga Vijeće neće razmatrati ovo pitanje, a motiv ne predstavlja ni otežavajuću ni olakšavajuću okolnost. Vijeće napominje da je optuženi bio posebno ljut zbog onoga što je smatrao izdajom od strane autonomaša.

4. Ličnost optuženog

329. Sud ne raspolaže sa dovoljno dokaza kako bi donio zaključke u tom pogledu. Vijeće je

razmatralo prirodu zaštićenih svjedoka u ovom predmetu za koje je jasno da su se bojali optuženog. Međutim, Vijeće je takođe konstatovalo drugačije ponašanje optuženog u toku rata te njegovo današnje ponašanje.

5. Ublažavanje kazne u skladu sa Zakonom

330. Član 49. KZ BiH navodi sljedeće u pogledu ublažavanja kazne:

Sud može učinitelju odmjeriti kaznu ispod granice propisane zakonom ili izreći blažu vrstu kazne:

- a. Kad zakon propisuje da se učinitelj može blaže kazniti; i
- b. Kad sud utvrdi da postoje osobito olakšavajuće okolnosti koje ukazuju da se i sa blažom kaznom može postići svrha kažnjavanja.

Imajući u vidu navedeni član, Vijeće je zaključilo da nisu ispunjeni uslovi iz ovog člana te se kazna nije mogla ublažiti.

6. Odvraćanje i društvena rehabilitacija

331. Dužina zatvorske kazne kao i vrijeme provedeno u zatvoru kao kazna za zločin u većini slučajeva predstavljaju legitimna sredstva prevencije. Ona počiniocu daju mogućnost da razmotri posljedice svojih radnji na žrtve, razmisli o svojim greškama iz prošlosti i da se iskupi za svoje kriminalne radnje.

D. ZAKLJUČAK

332. S obzirom na gore navedene okolnosti, Vijeće nije utvrdilo da je dugotrajna kazna odgovarajuća u ovom slučaju. Umjesto toga Vijeće nalazi odgovarajućom jedinstvenu kaznu od 18 (osamnaest) godina

333. Pojedinačno utvrđene kazne i nakon toga izrečena jedinstvena kazna od 18 godina odražava kako olakšavajuće tako i otežavajuće okolnosti. Sud nalazi da je ovaj tip krivične sankcije proporcionalan težini krivičnog djela, s obzirom na postojeće otežavajuće i olakšavajuće okolnosti, te učešću i ulozi optuženog u počinjenju krivičnog djela, dok će se kaznom postići krajnji cilj krivičnih sankcija i kažnjavanja u smislu člana 39. KZ BiH.

334. **Na osnovu člana 56. KZ BiH**, optuženom će se u izrečenu kaznu zatvora uračunati vrijeme koje je proveo u pritvoru po rješenju ovog Suda, počevši od dana lišenja slobode od 17.10.2007.godine.

XIV. ODLUKA O TROŠKOVIMA I IMOVINSKO PRAVNIM ZAHTJEVIMA

335. Na osnovu člana 188. stav 2. i 4. ZKP BiH, optuženi se oslobađa plaćanja **troškova krivičnog postupka**, te isti padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

336. **Imovinsko pravni zahtjevi** - odlučujući o imovinsko pravnom zahtjevu oštećenih, Sud je na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećene: Karajić Asiju – (majka Karajić Amira zv. Kolač), Pehlić Mehmeda (brat Pehlić Muje), Šabić Sladu (supruga Pehlić Muje), Abdić Mahmuta (otac Abdić Šefika i žrtva), svjedoka C, svjedoka B, Džebić Adila (sin Džebić Bećira), Čuturić Mirsada, Mahmutović Hasana, svjedoka D, Čehajić Ejuba, Osmankić Rasima, svjedok N, Abdić Muharemu – (žena Abdić Šefika), Sabljaković Fadilu – (nevjenčana supruga Hušidić Fikreta), Pilipović Refiku – (supruga Pilipović Hajrudina), svjedoka F, svjedoka P, svjedoka L, svjedoka J, Pajezetović Huseina, svjedoka M, Dizdarević Ekrema – (snaha Dizdarević Juse), Dizdarević Fikreta – (sin Dizdarević Juse), Dervišević Vesnu – (kćerka Dizdarević Juse) sa imovinsko pravnim zahtjevima uputio na parnicu, obzirom da bi utvrđivanje činjenica u pogledu visine imovinskopravnog zahtjeva iziskivala duže vrijeme, što bi samim tim i produžilo i ovaj postupak. Također, dana 16.02.2010.godine Tužiteljica je dostavila u sudski spis saglasnost oštećenih koji su postavili imovinske zahtjeve da ih Sud BiH uputi da imovinsko pravne zahtjeve u cijelosti ostvare u parničnom postupku.

ZAPISNIČAR

Elma Karović

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Davorin Jukić

/poipis i pečat/

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom vijeću Suda BiH u roku od 15 (petnaest) dana od prijema pismenog otppravka presude.

XV. PRILOG 1 I PRILOG 2

PRILOG 1				
LISTA DOKAZA TUŽILAŠTVA BIH PREDATIH SUDU U TOKU POSTUPKA U PREDMETU x-kr-07/336, PROTIV KARAJIĆ SULJE				
Doka z	Opis	Datum predaje	Broj u optužnici	Napomena
T-1	Proglas Fikreta Abdića stanovništvu Zapadne Bosne od 22.09.1993. godine; Inicijativa za formiranje Autonomne pokrajine Zapadna Bosna; Proglas demokratske inicijative građana Zapadne Bosne od 10. oktobra 1993. godine;	20.03.2008.	dokaz 1 dokaz 2; dokaz 3;	SUD Proglas Fikreta Abdića stanovništvu Zapadne Bosne od 22.9.1993. uz priloge A) obrazloženje Deklaracije o proglašenju Republike Zapadna Bosna B) inicijativa za formiranje autonomne pokrajine „Zapadna Bosna“ uključene u Sastav Republike Bosne i Unije Republika Bosne i Hercegovine C) novinski članak D) pristupnica za članstvo u Zapadnobosansku muslimansku demokratsku stranku E) proglas Demokratske inicijative građana Zapadna Bosna F) Saglasnost sa inicijativom da se okrug Bihać formira kao autonomna pokrajina Zapadna Bosna uključena u sastav Republike Bosne i Unije Republika Bosna i Hercegovina
T-2	Zapisnik o saslušanju svjedoka Čović Esada, Tužilaštva BiH, broj KT-RZ-130/07 od 06.12.2007. godine;	20.03.2008.	Naveden u optužnici	
T-3	Zapisnik o saslušanju svjedoka Čović Esada, Tužilaštva BiH, broj KT-RZ-130/07 od 29.03.2007.godine;	20.03.2008.	Naveden u optužnici	
T-4	Mapa;	20.03.2008.	n/n	Uvedeno kao dokument a ne kao dokaz
T-5	Izveštaj o poginulim borcima Narodne odbrane Zapadna Bosna, sačinjen od strane Osmanagić Sulejmana, pomoćnika komandanta za moral 1. brigade Narodne odbrane, za period od 15.11.1994., za period od 16.11.1994. do 15.03.1995. godine, za period od 16.11.1994. do 28.03.1995., za	20.03.2008.	dokaz 15;	

	period od 16.11.1994. do 19.04.1995., za period od 16.11.1994. do 02.05.1995., za period od 16.11.1994. do 23.06.1995.; Izveštaj o nestalim borcima 1. brigade Narodne odbrane Zapadna Bosna, sačinjen od strane Osmanagić Sulejmana, pomoćnika komandanta za moral 1. brigade Narodne odbrane; Spisak zarobljenih – nestalih boraca Narodne odbrane Zapadna Bosna, 1. brigade Narodne odbrane od 05.01.1995. godine;			
T-6	Zapisnik o saslušanju svjedoka Osmanagić Sulejmana Tužilaštva BiH broj KT-RZ-130/07 od 28.11.2007. godine;	20.03.2008.	Naveden u optužnici	
T-7	Karte A) Opštine Velika Kladuša B) Opštine Cazin C) Opštine Bužim;	10.04.2008.	n/n	
T-8	Knjiga “ Svi zločini Fikreta Abdića” autor Emin Huskić; A) Fotografija – preživjeli borci “Hegine grupe” u slobodnoj Velikoj Kladuši;	10.04.2008.	n/n dokaz 24	
T-9	Zapisnik o saslušanju svjedoka “A”- Kapić Fikret Tužilaštva BiH broj KT-RZ-130/07 od 19.02.2007. godine	10.04.2008.	Naveden u optužnici	
T-10	Zapisnik o saslušanju svjedoka “A”- Kapić Fikret Državne agencije za istrage i zaštitu broj: 17-12/3-04-2-1/07 od 25.01.2007. godine	10.04.2008.	Naveden u optužnici	
T-11	Zapisnik o saslušanju svjedoka Gračanin Mirsada broj KT- 125/98-RZ od 06.07.2006. godine sačinjen od strane Kantonalnog tužilaštva Bihać;	17.04.08.	Naveden u optužnici	
T-12	Zapisnik o saslušanju svjedoka Gračanin Mirsada Tužilaštva BiH broj KT-RZ-117/07 i KT-RZ-130/07 od 11.04.2007. godine;	17.04.08.	Naveden u optužnici	

T-13	Zapisnik o saslušanju svjedoka Karajić Fikreta broj KT-125/98-RZ od 20.06.2006. godine sačinjen od strane Kantonalnog tužilaštva Bihać;	17.04.08.	Naveden u optužnici	
T-14	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tužilaštva BiH Karajić Fikreta broj KT-RZ-130/07 od 03.07.2007. godine;	17.04.08.	Naveden u optužnici	
T-15	Zahtjev Karajić Enise i Karajić Asije od 12.03.1997. godine dostavljen Sanitarnoj inspekciji opštine Bihać, a odnosi se na prekop i ekshumaciju posmrtnih ostataka Karajić Amira;	17.04.08.	dokaz 32;	
T-16	Rješenje Unsko-sanskog kantona, opštine Bihać, Sektor za privredu broj 3/30-510-26/97 od 13.03.1997. godine;	17.04.08.	dokaz 33;	
T-17	Sprovodnica za prenos mrtvaca Karajić (Arif) Amir, broj 3/30-510-26/97 od 13.03.1997. godine;	17.04.08.	dokaz 34;	
T-18	Zapisnik o saslušanju svjedoka Karajić Asije broj KT-125/98-RZ od 20.06.2006. godine, sačinjen od strane Kantonalnog tužilaštva Bihać;	17.04.08.	Naveden u optužnici	
T-19	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tužilaštva BiH Karajić Asije, broj KT-RZ-130/07 od 14.11.2007. godine	17.04.08.	Naveden u optužnici	
T-20	Potvrda o smrti za lice Karajić Amir, potpisana i sačinjena od strane prim.dr. Mešić Pašalić Semire iz 1997. godine;	24.04.08.	dokaz 40;	
T-21	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mešić Pašalić Semire Tužilaštva BiH broj KT-RZ-130/07 od 07.11.2007. godine;	24.04.08.	Naveden u optužnici	
T-22	Zapisnik o saslušanju svjedoka Nanić Zijada broj KT-125/98-RZ od 21.06.2006. godine sačinjen od strane Kantonalnog tužilaštva	24.04.08.	Naveden u optužnici	

	Bihać;			
T-23	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tužilaštva BiH, Nanić Zijada broj KT-RZ-130/07 od 27.04.2007. godine;	24.04.08.	Naveden u optužnici	
T-24	Crtež lica mjesta ubistva Karajić Amira broj 246/94 od 04.08.1994. godine;	24.04.08.	dokaz 39;	
T-25	Zapisnik o saslušanju svjedoka Badić Alage broj KT-125/98-RZ od 20.06.2006. godine sačinjen od strane Kantonalnog tužilaštva Bihać;	24.04.08.	Naveden u optužnici	
T-26	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tužilaštva BiH Badić Alage, broj KT-RZ-130/07 od 26.04.2007. godine;	24.04.08.	Naveden u optužnici	
T-27	Zapisnik o saslušanju svjedoka Majetić Ismeta, broj KT-RZ-125/98 od 20.06.2006. godine sačinjen od strane Kantonalnog tužilaštva Bihać;	24.04.08.	Naveden u optužnici	
T-28	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tužilaštva BiH Majetić Ismeta broj KT-RZ-130/07 od 26.04.2007. godine;	24.04.08.	Naveden u optužnici	
T-29	Zapisnik o uvidaju Okružnog vojnog suda u Bihaću broj KRI-1525/94 od 05.08.1994. godine;	24.04.08.	dokaz 38;	
T-30	Službena zabilješka broj KTA:20/94 sačinjena na okolnosti ispravke greške u Zapisniku o uvidaju Okružnog vojnog suda u Bihaću broj KRI-1525/94 od 05.08.1994. godine;	24.04.08.	Nalazi se uz zapisnik od 25.06.02. godine	
T-31	Zapisnik o saslušanju svjedoka Veladžić Hamdije broj KI-1/01-RZ od 25.06.2002. godine sačinjen od strane Kantonalnog suda Bihać ;	24.04.08.	Naveden u optužnici	
T-32	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tužilaštva BiH Veladžić Hamdije broj KT-RZ-130/07 od 21.05.2007. godine;	24.04.08.	Naveden u optužnici	
T-33	Službena zabilješka Kantonalnog MUP-a – PU Bužim, PS Bužim broj 05-7/01-13-734/00 od	08.05.08.	dokaz 45;	

	07.08.2000.godine, sačinjena od strane ovlaštenog službenog lica Makić Namira na okolnosti događaja od 06.12.1994. godine;			
T-34	Zapisnik Kantonalnog MUP-a Bihać 05-1/03-2-152/00 od 14.08.2000. godine, kao dopuna službene zabilješke od 07.08.2000. godine;	08.05.08.	dokaz 46;	
T-35	Zapisnik o saslušanju svjedoka Makić Namira broj KT-125/98-RZ od 21.06.2006. godine sačinjen od strane Kantonalnog tužilaštva Bihać;	08.05.08.	Naveden u optužnici	
T-36	Zapisnik Tužilaštva BiH broj KT-RZ-130/07 od 26.04.2007. godine;	08.05.08.	Naveden u optužnici	
T-37	Zapisnik o saslušanju svjedoka "E" broj KT-125/98 od 21.06.2006. godine sačinjen od strane Kantonalnog tužilaštva Bihać;	08.05.08.	Naveden u optužnici	
T-38	Zapisnik Tužilaštva BiH broj KT-RZ-130/07 od 21.05.2007. godine	08.05.08.	Naveden u optužnici	
T-39	Dnevni izvještaj načelnika Odsjeka za kontraobavještajne poslove komande 5. korpusa – majora Malić Agića dostavljen načelniku Organa službe vojne bezbjednosti Komande 5. korpusa od 07.12.1994. godine;	08.05.08.	dokaz 44;	
T-40	Zapisnik o saslušanju svjedoka Agić Malića Tužilaštva BiH broj KT-RZ-130/07 od 30.05.2007. godine;	08.05.08.	Naveden u optužnici	
T-41	Zapisnik o saslušanju svjedoka Šahinović Sulejmana broj KT-125/98-RZ od 21.06.2006. godine sačinjen od strane Kantonalnog tužilaštva Bihać;	22.05.08.	Naveden u optužnici	
T-42	Zapisnik o saslušanju svjedoka Šahinović Sulejmana sačinjen od strane Tužilaštva BiH broj KT-	22.05.08.	Naveden u optužnici	

	RZ- 130/07 od 21.05.2007. godine;			
T-43	Zapisnik o saslušanju svjedoka "G" broj KI-1/01-RZ od 29.06.2001. godine sačinjen od strane Kantonalnog suda Bihać;	22.05.08.	Naveden u optužnici	
T-44	Zapisnik o saslušanju svjedoka "G" sačinjen od strane Tužilaštva BiH broj KT-RZ.130/07 od 31.05.2007. godine;	22.05.08.	Naveden u optužnici	
T-45	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ćerimović Huseina u Kantonalnom sudu u Bihaću od 02.07.2001. godine;	22.05.08.	Naveden u optužnici	
T-46	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ćerimović Huseina zapisnik Tužilaštva BiH broj KT-RZ-130/07 od 26.06.2007. godine;	22.05.08.	Naveden u optužnici	
T-47	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ćerimović Mehe broj KT-125/98-RZ od 21.06.2006. godine sačinjen od strane Kantonalnog tužilaštva Bihać;	12.06.08.	Naveden u optužnici	
T-48	Zapisnik Tužilaštva BiH broj KT-RZ-130/07 od 31.10.2007. godine;	12.06.08.	Naveden u optužnici	
T-49	Zapisnik o saslušanju svjedoka Pehlić Sulejmana, sačinjen od strane Kantonalnog suda u Bihaću od 02.07.2001. godine;	12.06.08.	Naveden u optužnici	
T-50	Zapisnik broj KT-RZ-130/07 od 31.10.2007. godine;	12.06.08.	Naveden u optužnici	
T-51	Zapisnik o saslušanju svjedoka	12.06.08.	Naveden u	

	Pehlić Mehmeda broj KT-RZ-130/07 od 31.10.2007. godine;		optužnici	
T-52	Zapisnik o saslušanju svjedoka "B" broj KT-125/98-RZ od 02.03.2006. godine sačinjen u Kantonalnom tužilaštvu Bihać;	19.06.08.		
T-53	Zapisnik broj KT-RZ-130/07 od 19.04.2007. godine ;	19.06.08.		
T-54	Zapisnik o saslušanju svjedoka Abdić Muhareme broj KI-1/01-RZ od 29.06.2001. godine sačinjen od strane, Kantonalnog tužilaštva Bihać;	19.06.08.		
T-55	Zapisnik broj KT-RZ-130/07 od 03.07.2007. godine;	19.06.08.		
T-56	Zapisnik o saslušanju svjedoka Abdić Mahmuta broj KRI-12/2000 sačinjen od strane Kantonalnog suda u Bihaću 18.09.2000. godine;	19.06.08.		
T-57	Zapisnik o saslušanju svjedoka broj KT-125/98-RZ od 02.03.2006. godine sačinjen od strane;	19.06.08.		
T-58	Zapisnik broj KT-RZ-130/07 od 19.04.2007. godine;	19.06.08.		
T-59	Ovjerena fotokopija lične karte na ime Abdić Šefik;	19.06.08.	dokaz 57;	
T-60	Ovjerena fotokopija dozvole za izlazak van kruga kasarne izdata od strane Armije BiH, VP 5045, na ime Abdić Šefik, kojom se odobrava izlazak u Todorovsku Slapnicu od 09. do 10.12.1994. godine radi odsustva;	19.06.08.	dokaz 58;	
T-61	Zahvalnica Armije BiH izdata na ime Abdić Mahmut;	19.06.08.	dokaz 68;	KOPIJA (ORIGINAL KOD SVJEDOKA)
T-62	Zapisnik o saslušanju svjedoka Džebić Adila broj KI-1/01-RZ od 24.08.2001. godine sačinjen od strane Kantonalnog suda Bihać;	26.06.08.		

T-63	Zapisnik svjedoka Džebić Adila broj KT-RZ-130/07 od 25.06.2007. godine;	26.06.08.		
T-64	Zapisnik o saslušanju svjedoka Džebić Abida, broj KRI-12/2000 sačinjen od strane Kantonalnog suda u Bihaću 18.09.2000. godine;	26.06.08.		
T-65	Zapisnik svjedoka Džebić Abida broj KT-RZ-130/07 od 25.06.2007. godine;	26.06.08.		
T-66	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mahmutović Hasana broj KRI-12/2000 od 18.09.2000. godine sačinjen od strane Kantonalnog suda Bihać;	26.06.08.		
T-67	zapisnik svjedoka Mahmutović Hasana broj KT-RZ-130/07 od 25.06.2007. godine;	26.06.08.		
T-68	Zapisnik o saslušanju svjedoka Osmankić Rasima broj KI-1/01 od 28.06.2001. godine sačinjen od strane Kantonalnog suda Bihać	03.07.08.		
T-69	zapisnik o saslušanju svjedoka Osmankić Rasima broj KT-RZ-130/07 od 04.07.2007. godine;	03.07.08.		
T-70	Zapisnik o saslušanju svjedoka "C" broj KRI-12/2000 od 20.09.2000. godine sačinjen od strane Kantonalnog suda Bihać;	03.07.08.		
T-71	Zapisnik o saslušanju svjedoka "C" broj KT- 125/98-RZ od 02.03.2006. godine sačinjen od strane Kantonalnog tužilaštva Bihać;	03.07.08.		
T-72	Zapisnik o saslušanju svjedoka "C" Tužilaštva BiH broj KT-RZ-130/07 od 19.04.2007. godine	03.07.08.		
T-73	Zapisnik o saslušanju svjedoka "N" Tužilaštva BiH broj KT-RZ-130/07 od 29.11.2007. godine;	10.07.08.		
T-74	DVD sa snimkom iskopavanja glave Dizdarević Rasima i sa snimkom iskopavanja tijela Dizdarević Rasima, dostavljen od	10.07.08.	dokaz 82;	

	strane Udruženja logoraša Zapadna Bosna;			
T-75	Zapisnik o saslušanju svjedoka "O" Tužilaštva BiH broj KT-RZ-130/07 od 10.12.2007. godine;	10.07.08.		
T-76	Zapisnik o saslušanju svjedoka "R" broj KT-RZ-130/07 od 17.12.2007. godine;	10.07.08.		
T-77	Zapisnik o saslušanju svjedoka Pajzetović Huse broj KT-RZ-130/07 od 19.04.2007. godine;	21.08.08.		
T-78	Zapisnik o saslušanju svjedoka "P" broj KT-RZ-130/07 od 21.11.2007. godine;	21.08.08.		
T-79	Zapisnik o saslušanju svjedoka "J" broj KT-RZ-130/07 od 05.07.2007. godine;	21.08.08.		
T-80	Zapisnik o saslušanju svjedoka "F" broj KT-RZ-130/07 od 21.05.2007. godine;	04.09.08.		
T-81	Zapisnik o saslušanju svjedoka Sabljaković Fadile broj KT-RZ-130/07 od 21.11.2007.godine,	04.09.08.		
T-82	Zapisnik o saslušanju svjedoka Pilipović Refike broj KT-RZ-130/07 od 21.11.2007. godine;	04.09.08.		
T-83	Zapisnik o saslušanju svjedoka "D" broj KT-RZ-130/07 od 27.04.2007. godine;	11.09.08.		
T-84	Zapisnik o saslušanju svjedoka "M" broj KT-RZ-130/07 od 27.09.2007. godine;	11.09.08.		

T-85	Potvrda o predaji dokumentacije sačinjena od strane Državne agencije za istrage i zaštite, broj 17/12/3-04-2-8/07 od 11.10.2007. godine;	11.09.08.	dokaz 96;	
T-86	Fotografije sa ekshumacije mrtvog tijela Torić Hasiba;	11.09.08.	dokaz 96;	
T-87	Potvrda o smrti na ime Torić (Hasan) Hasib, izdata od strane zdravstvene organizacije Dom zdravlja Cazin, pod rednim brojem 5/96 od 06.06.1997. godine;	11.09.08.	dokaz 97;	
T-88	Akt opštine Cazin – Služba za društvene djelatnosti i ekologiju, broj 02-510-77-1/97 od 20.12.1999. godine, a odnosi se na dostavljanje dokumenata radi iskopa i prenosa posmrtnih ostataka Torić (Hasana) Hasiba;	11.09.08.	dokaz 98;	
T-89	Potvrda Komunalnog preduzeća Cazin broj 3-99 od 21.12.1999. godine;	11.09.08.	dokaz 99;	
T-90	Saglasnost Komisije za razmjenu na ime Torić Hasib zv. "Zilkin";	11.09.08.	dokaz 100;	
T-91	Potvrda sačinjena u rukopisu od 21.12.1999. godine;	11.09.08.	dokaz 101;	
T-92	Uvjerjenje Kancelarije za traženje nestalih i zarobljenih lica Republike Srpske, broj 115/2003 od 10.11.2003. godine;	11.09.08.	dokaz 102;	
T-93	Zapisnik o saslušanju svjedoka Rizvić Bajre od 02.10.2007. godine, sačinjen od strane ovlaštenih radnika SIPE;	11.09.08.		
T-94	Zapisnik o saslušanju svjedoka Rizvić Bajre, broj KT-RZ-130/07 od 17.12.2007. godine;	11.09.08.		
T-95	Zapisnik o saslušanju svjedoka Dizdarević Ekreme, broj KT-RZ-130/07 od 06.12.2007. godine;	02.10.08.		
T-96	Zapisnik o saslušanju svjedoka Dizdarević Fikreta, broj KT-Rz-130/07 od 29.11.2007. godine;	02.10.08.		

T-97	Zapisnik o saslušanju svjedoka Dervišević Vesne, broj KT-RZ-130/07 od 29.11.2007. godine;	02.10.08.		
T-98	Potvrda SIPE o preuzimanju Medicinska dokumentacija na ime Čehajić Ejub od Čehajić Ejuba;	02.10.08.		
T-99	Medicinska dokumentacija na ime Čehajić Ejub- Nalaz i mišljenje specijaliste;	02.10.08.	dokaz 105;	
T-100	Medicinska dokumentacija na ime Čehajić Ejub-Otpusno pismo;	02.10.08.	dokaz 105;	
T-101	Medicinska dokumentacija na ime Čehajić Ejub-Nalaz, ocjena i mišljenje;	02.10.08.	dokaz 105;	
T-102	Zapisnik o saslušanju svjedoka Čehajić Ejuba broj KT-RZ-130/07 od 29.11.2007. godine;	02.10.08.		
T-103	Zapisnik o saslušanju svjedoka Čuturać Mirsada broj KRI-12/00 od 19.09.2000. godine sačinjen od strane Kantonalnog suda Bihać ;	09.10.08.		
T-104	Zapisnik o saslušanju svjedoka "H" broj KT-RZ-130/07 od 31.05.2007. godine;	16.10.08		
T-105	Zapisnik o saslušanju svjedoka "L" broj KT-RZ-130/07 od 05.07.2007. godine;	16.10.08		
T-106	Medicinska dokumentacija na ime Karajić Sulejman izdata od Regionalne bolnice Bihać, hirurška služba, 21.06.1994. godine;			
T-107	Nalaz i mišljenje sudskog vještaka medicinske struke dr. Hamza Žuje od 10.11.2007. godine na ime Karajić Suljo;			
T-108	Medicinska dokumentacija na ime Džebić Bećira;			
T-109	Medicinska dokumentacija na ime Abdić Mahmut;			
T-110	Ovjerena fotokopija knjige protokola od broja 4047-5986/94 od 01-1995/95 u kojoj je pod rednim brojem 5876 i upisano ime "D" i datum 28.12.1994. godine;			
T-111	Medicinska dokumentacija na ime "D" od 28.12.1994. i 30.12.1994.godine;			
T-112	Nalaz i mišljenje sudskog vještaka medicinske struke dr. Hamza Žuje od 13.12.2007. godine na ime			

	Čahajić Ejub,(medicinska dokumentacija na ime Čehajić Ejub;			
T-113	Naredba Kantonalnog suda Bihać broj KRI-54/99 od 24.02.2000. godine kojim se određuje ekshumacija mrtvog tijela Abdić Šefika;			
T-114	Zapisnik Kantonalnog suda u Bihaću broj KRI-54/99 od 14.03.2000. godine koji se odnosi na ekshumaciju – pregled mrtvog tijela Abdić Šefika,			
T-115	Zapisnik o ekshumaciji i obdukciji mrtvog tijela Abdić Šefika, sačinjen od strane primarijus dr. Rakočević Miroslava, specijalista za patologiju i sudsku medicinu;			
T-116	Zapisnik o obdukciji i ekshumaciji mrtvog tijela Džebić Muhameda sačinjen od strane prim.dr. Rakočević Miroslava, specijalista za sudsku medicine i patologiju;			
T-117	Medicinska dokumentacija na ime “B”, dokaz 80;			
T-118	Sudsko-psihijatrijski nalaz za “B” (Nuhanović Sulejman) od 24.12.2007. godine sačinjen od strane sudskog vještaka prof. Kučukalić Abdulaha,			
T-119	Akt – Zapovijest za aktivnu odbranu 1. lake brigade Narodne odbrane oružanih snaga AP Zapadna Bosna broj 02/8-2 od 14.04.1994. godine, dokaz 5; ovjereno od strane MKSJ, broj 00498391;			
T-120	Informacija Ministarstva unutrašnjih poslova, CSB – Sektor SDB Bihać s naznakom “državna tajna” broj 01-395/94 od 02.05.1994., dostavljen 5. korpusu Armije BiH, Sektor službe vojne bezbjednosti;			
T-121	Izvjestaj 501. brdske brigade, Sektor službe vojne bezbjednosti, strogo pov. 03/29-46 od 14. juna 1994. godine, dokaz 7; (dostavljeno uz akt Ministarstva odbrane od 03.05.2007.godine;			
T-122	Akt – Zapovijest za napadne operacije “Štit-94”, Kabinet			

	predsjednika AP ZB, od 28.06.1994. godine;			
T-123	Izveštaj 506. bo brigade, komandno mjesto Mrcelji, strogo pov. 01/161-66 od 13.07.1994. godine, dokaz 9; dokazi – binder 1, sekcija 27;			
T-124	Akt – Zabrana prelaska linija dodira sa jedinicama 5. korpusa i kretanja civila u zoni odgovornosti jedinica, u potpisu Vrnovni komandant Fikret Abdić od 20.07.1994. godine, dokaz 10; ovjeren MKSJ 00498362;			
T-125	Vanredni izvještaj Komande 5. korpusa, Sektora službe vojne bezbjednosti, strogo pov. 03/1-220/7 od 7. avgusta 1994.god. , dokaz 11; (dostavljeno uz akt Ministarstva odbrane od 03.05.2007.);			
T-126	Analitički presjek Armije BiH u 1993., 1994. i 1995. godini, Štab Armije, Generalštab Armije R BiH, Komandno mjesto Kakanj, broj 1-1/1992-1, od 31.12.1995. godine, dokaz 12; - ovjereno od strane MKSJ, broj MKS06001878;			
T-127	Ovjerena kopija jediničnog i matičnog kartona na ime Karajić (Čamil) Suljo, dostavljen od strane Ministarstva odbrane BiH broj 08-04-6541-4/06 od 20.12.2006. god.;			
T-128	Dopis Ministarstva odbrane BiH broj 08-04-1-995-1/07 od 12.03.2007. godine;			
T-129	Akt Federalnog ministarstva odbrane, Uprava za odbranu Bihać, Odjel za odbranu Velika Kladuša, strogo pov. br. 22-14-03-2155/99 od 15.12.1999. godine, dostavljen od strane Kantonalnog ministarstva unutrašnjih poslova Unsko-sanskog kantona, Uprava policije, Sektor kriminalističke policije, broj 05-1/04-5-04-3-503/07 od 31.10.2007. godine, dokaz 18; – dostavljen Tužilaštvu BiH 05.11.2007. godine;			
T-130	Akt Federalnog ministarstva odbrane, VP 5025 – Bihać, broj 30-27/11-1/3/169-1/01 od 27.02.2001. godine, a odnosi se za period			

	angažovanja Karajić (Ćamila) Sulje, rođenog 20.07.1968. godine za period od avgusta do decembra mjeseca 1994. godine;			
T-131	Pregled personalnih podataka 505. viteške brigade, dokaz 20;			
T-132	Izveštaj o aktivnostima na formiranju i zaživljavanju diverzantsko-izvidačkog odreda, vojna jedinica 5025/30, strogo pov. 02/2-2 od decembra mjeseca 1993. godine, potpisan od strane komandanta Omanović Osmana;			
T-133	Akt Armije BiH, VJ 5045 Bužim - evidencija ranjenih pripadnika VJ 5045 Bužim, period od 01.01.1995.godine;			
T-134	Izvod iz kaznene evidencije na ime Karajić Suljo, sin Ćamila, rođen 20.07.1968. godine u mjestu Trnovi, opština Velika Kladuša, dostavljen od strane II policijske uprave, PS Velika Kladuša, broj 05-1/07-3-1-04-13-186/07 od 15.06.2007. godine;			
T-135	Dopis Kantonalnog tužilaštva Bihać broj KT-125/98-RZ od 18.06.2007. godine sa priložima: akt K MUP-a USK od 11.04.2007. godine; akt K MUP-a PU 2, PS Velika Kladuša od 03.04.2007.; Službena zabilješka Uprave policije, Sektor krim. policije broj 05-1/03-1-371/07 od 26.03.2007. godine; Obavijest službe za patologiju Kantonalne bolnice "dr.Irfan Ljubijankić" Bihać od 15.03.2007. godine;			
T-136	Dopis Kantonalnog tužilaštva Bihać broj KT-125/98-RZ od 13.03.2007. godine;			
T-137	Akt Federalnog ministarstva odbrane, Zajedničke komande Vojske Federacije, vojna jedinica 2001/5, označeno kao "vojna tajna – povjerljivo" broj 30-12/03-30/4-211/01 od 09.03.2001. godine;			
T-138	Dopis 2. policijske uprave, PS Bužim, broj 05-1/07-4-1-1248/07 od 13.06.2007. godine, dokaz 31; - "korespodencija";			
T-139	Zapisnik opštine Bihać, Sektor za		dokaz 35;	

	privredu – Sanitarna inspekcija broj 3/30-510-26/1997. od 13.03.2007. godine;			
T-140	Ovjerena kopija protokola Kantonalne bolnice “Dr. Irfan Ljubijankić” za lice Amir “Kolač”, upisan pod rednim brojem 627 od 05.08.1994. godine;		dokaz 36;	
T-141	Službena zabilješka ovlaštenog radnika K MUP-a Unsko-sanskog kantona Bihać Mešić Nihada, dostavljena aktom K MUP-a Unsko-sanskog Kantona Bihać broj 05-1/03-2-04-3441/99 od 30.12.1999. godine;		dokaz 37;	
T-142	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Karajić Amir, izdat pod brojem 2003-12-3433/2007 u Bihaću 02.10.2007. godine;		dokaz 41;	
T-143	Uvjerenje Udruženja porodica poginulih pripadnika Narodne odbrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna – Velika Kladuša, br. 02”UO”-417/07 od 1.10.2007., izdato na ime Karajić Amir;		dokaz 42;	
T-144	Akt Federalnog ministarstva odbrane, VP 5025 Bihać broj 30-27/49-1/10/2-133/01, sa naznakom “vojna tajna, povjerljivo”;		dokaz 52;	
T-145	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Pehlić Mujo broj 04/2-13-1-620/2007 od 01.10.2007. godine,		dokaz 53;	
T-146	Uvjerenje Udruženja porodica poginulih pripadnika Narodne odbrane AP Zapadna Bosna Velika Kladuša broj 02”UO”-426/07 od 02.10.2007. godine,		dokaz 54;	
T-147	Akt Ministarstva odbrane BiH broj 08-04-1-2666-3/07 od 18.07.2007. godine koji se odnosi na vojnu angažovanost Abdić (Mahmuta) Šefika,		dokaz 55;	
T-148	Ovjerena kopija vojnog protokola Armije BiH, 5. korpusa, 506. Bob, 2. bataljon, sa oznakom “P 1 – 539/94/95” sa upisanim periodom 03.10.1994. – 22-01.1995. godine, pod rednim brojem 643 upisano ime Abdić Šefik (Mahmut), 1956.		dokaz 56;	

	godište,			
T-149	Akt 5. korpusa – podaci o poginulom borcu – Komanda mjesta Velika Kladuša, označen “službena tajna – povjerljivo”, broj pov.03-3/136-1032/95 od 05.11.1995. godine, izdat na ime Abdić Šefik;		dokaz 59;	
T-150	Foto-dokumentacija i skica lica mjesta – ekshumacija, identifikacija i obdukcija tijela Abdić Šefika sa upisanim datumom 14.03.2000. godine, broj 6/00;		dokaz 61;	
T-151	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Abdić Šefik broj 04/2-13-1-1452/99 od 03.08.1999. godine;		dokaz 64;	
T-152	Uvjerenje o plaćama pripadnika Oružanih snaga Republike BiH na ime Abdić Šefik od 01.10.1996.godine;		dokaz 65;	
T-153	Uvjerenje Federalnog ministarstva odbrane, Uprava za odbranu Bihać, Odjel za odbranu Velika Kladuša, br. 22-14-03-025/99 od 13.05.1999. godine, izdato na ime Abdić (Mahmut) Šefik;			
T-154	Rješenje opštine Velika Kladuša, sector za pitanje boraca i invalida domovinskog rata broj 06-569-418/96 od 12.09.1996. godine, izdato na zahtjev Abdić Mahmuta,			
T-155	Obavijest Kantonalnog suda Bihać broj KRI-12/2000 od 07.07.2000. godine;			
T-156	Crtež lica mjesta ekshumacije i obdukcije Džebić Muhameda sa datumom 13.07.2000. godine;			
T-157	Foto-dokumentacija ekshumacije i obdukcije tijela Džebić Muhameda sačinjena 13.07.2000. godine;			
T-158	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Džebić Muhamed broj 04/2-13-1-5517/99 od 16.08.1999. godine,			
T-159	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Ponjević Derviš, izdat pod brojem 02/2/13-1-4638/2007 od 11.10.2007. godine;			
T-160	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Džebić Bećir broj 04/2-13-1-2820/02 od 30.11.2002. godine;		dokaz 75;	
T-161	Izvod iz matične knjige umrlih na		dokaz 83;	

	ime Dizdarević Rasim, broj 04/2-13-1-620/2007 od 01.10.2007. godine;			
T-162	Uvjerenje Udruženja porodica poginulih pripadnika Narodne odbrane Autonomna pokrajina Zapadna Bosna – Velika Kladuša, broj 02"UO"-427/07 od 02.10.2007., izdato na ime Dizdarević (Memaga) Rasim;		dokaz 84;	
T-163	Ovjerena fotokopija knjige Mrtvane broj 438/95-4/01 u kojoj je pod rednim brojem 480 dana 04.04.1995. godine upisano ime Dizdarević (Memaga) Rasim;		dokaz 85;	
T-164	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Pilipović Hajrudin, broj 04/2-13-1-620/2007 od 01.10.2007. godine;		dokaz 86;	
T-165	Uvjerenje Udruženja porodica poginulih pripadnika Narodne odbrane Autonomna pokrajina Zapadna Bosna – Velika Kladuša, broj 02"UO"-424/07 od 02.10.2007., izdato na ime Hajrudin Pilipović (Husein) ;		dokaz 87;	
T-166	Ovjerena fotokopija knjige Mrtvane broj 438/95-4/01 u kojoj je pod rednim brojem 471 dana 23.03.1995. godine upisano ime Pilipović (Huseina) Hajrdin,		dokaz 88;	
T-167	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Hušidić Fikret, broj 04/2-13-1-620/2007 od 01.10.2007. godine;		dokaz 89;	
T-168	Uvjerenje Udruženja porodica poginulih pripadnika Narodne odbrane Autonomna pokrajina Zapadna Bosna – Velika Kladuša, broj 02"UO"-423/07 od 02.10.2007., izdato na ime Fikret Hušidić (Hasan);		dokaz 90;	
T-169	Ovjerena fotokopija knjige Mrtvane broj 438/95-4/01 u kojoj je pod rednim brojem 470 dana 23.03.1995. godine upisano ime Hušidić (Hasana) Fikret,		dokaz 91;	
T-170	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Torić Hasib, broj 02-13-2445/07 od 04.10.2007. godine;		dokaz 103;	
T-171	Izvod iz matične knjige umrlih na			

	ime Dizdarević Jusuf, broj 2003-12-3434/2007 od 02.10.2007. godine;			
T-172	Informacija vojne jedinice 5025/30, strogo pov. 01/37-2 od 10.03.1994. godine, potpisana od strane komandanta Omanović Osmana –		dokaz 4;	
T-173	Akt – Informacija o procjeni specijalnih jedinica 5. korpusa,		dokaz 13;	
T-174	Dokument sačinjen od natporučnika Nuhanović Memage o boravku u 506. Bobr na formacijskom mjestu pomoćnika komandanta za TIPP broj 03/294-2 od 26.03.1995. godine			
T-175	Formacijska knjiga 505. viteške motorizovane brigade, strogo pov., godina 1994., redni brojevi od 01 – 66, sa upisanim “mjesto: Bužim			
T-176	Službena zabilješka CSB-a Bihać – SJB Velika Kladaša OP Vrnograč broj 14-5/01-2-279/94 od 06.12.1994. godine, sačinjena od strane Rizvić Bešira,			
T-177	Dopis K MUP-a Unsko-sanskog kantona - II policijska uprava, Policijska stanica Bužim broj 05-1/07-4-552/07 od 16.05.2007. godine, a u vezi službene zabilješke od 07.08.2000. godine,			
T-178	Dopis K MUP-a Unsko-sanskog kantona – II policijska uprava, PS Velika Kladaša broj 05-1/07-3-1-203/07 od 17.05.2007. godine,			
T-179	Akt K MUP-a Unsko-sanskog kantona – II Policijska uprava – PS Velika Kladaša broj 05-1/07-3-1-04-3-246/07 od 13.06.2007. godine			
T-180	Dopis K MUP-a Unsko-sanskog kantona broj 05-1/07-4-1-1248/07 od 13.06.2007. godine sa priložima – službena zabilješka broj 05-1/07-3-878/07 od 12.06.2007. godine, sačinjen od strane ovlaštenog službenog lica PS Velika Kladaša Isaković Elvira			
T-181	Službena zabilješka K MUP-a Unsko-Sanskog kantona broj 05-1/07-3-1-598/07 od 04.07.2007.			

	godine			
T-182	Akt Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata – Odsjek za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze za Unsko-sanski kanton, sa oznakom “tajno”, pov.broj 07/5-03-1-11/07 od 25.10.2007. godine,		dokaz 92;	
T-183	Zapisnik o ispitivanju “okrivljenog” Sulje Karajića Kantonalni sud u Bihaću od 16.04.2001	16.04. 2009.		
T-184	Zapisnik svjedoka Sulejman Velić broj KT-RZ-130/07 od 06.11.2009. godine			
T-185	Zapisnik o saslušanju Muratović Fatmira			
T-186	VOB za Suljanović Hasicu			
T-187	Zapisnik o saslušanju Suljanović Hasice -policija			

PRILOG 2

LISTA DOKAZA ODBRANE PREDATIH SUDU U TOKU POSTUPKA U PREDMETU X-KR-07/336, PROTIV KARAJIĆ SULJE

Dokaz	Opis	Datum predaje	Napomena
O-1	Mapa - Linija razdvajanja snaga 5. Korpusa i SČA (10.12.1994.godine);		
O-2	Mapa - Linija odbrane snaga 5. Korpusa oko Velike Kladuše (od 17.12.1994. godine);		
O-3	Mapa - ucrtana Alatuša, Džaferović brdo, Latića Glavica, Todorovska Slapnica u odnosu na Veliku Kladušu		
O-4	Satelitski snimak – linija odbrane 22.12.1994. godine u rejonu Džaferovića brda ucrtana na satelitskom snimku žutom linijom. Linija odbrane krajem decembra 1994.godine u rejonu Džaferovića brda ucrtana na satelitskom snimku crvenom linijom;		

O-5	Uvjerenje Odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze Bihać na ime Karajić Suljo od 10.12.2008. godine		
O-6	Naredba o razrješenju od 02.07.1995. godine		
O-7	Tekst iz Večernjeg lista, nedjelja 17.11.2000 godine		
O-8	Zahvalnica od 24.6.1996. godine		
O-9	Dopis pukovnika J.A.M. Pouliot servisni bataljun Kanadskog Kontigenta sprovedbenih snaga iz septembra 1996. (IFOR – septembar 1996.)		
O-10	Engleska verzija dokaza O9		
O-11	Medicinsko vještačenje prof.dr.Zaim Bilalbegović, neuropsihijatar		
O-12	Presuda Okružnog Vojnog suda u Bihaću, IK-118/94 od 21.04.1994 godine		
O-13	Presuda Odjeljenja Vrhovnog suda BIH, KZ-38/94 od 07.09.1994 godine		
O-14	Otpusno pismo na ime Karajić Sulejman od 30.01.1995. godine		
O-15	Otpusno pismo na ime Karajić Suljo od 07.03. do 10.03.1995 godine N. Broj: 2285		
O-16	Otpusnica iz bolnice od 26.01. do 30.01.1995 godine na ime Karajić Suljo, RB 882		
O-17	Otpusno pismo na ime Karajić Suljo od 10.03.1995 godine N. Broj: 2285		
O-18	Otpusno pismo na ime Karajić Suljo od 11.04.1995 godine N. Broj: 2810		
O-19	Nalaz, ocjena i mišljenje Vojno ljekarske komisije od 18.09.1995 godine na ime Sulje Karajić		
O-20	Otpusno pismo od 24.11.1993. godine na ime Karajić Sulejman		

O-21	Otpusno pismo "prepis" od 21.06.1994 godine sa nalazom od 01.09.1995 godine		
O-22	Otpusnica iz bolnice MB 10010 od 16.10. do 19.11.1993 godine na ime Karajić Sulje		
O-23	Otpusno pismo od 11.4.1995. godine na ime Karajić Suljo		
O-24	Otpusno pismo sa fizijatrije Gata		
O-25	Uputnica za VVLJK od 31.08.1995 god., Uputnica specijalisti od 29.05.1995 god.		
O-26	Povijest bolesti od 15. 09.1998 god.		
O-27	Nalaz, ocjena i mišljenje Vojno ljebarske komisije od 22.10.1995 godine na ime Sulje Karajića (nije prihvaćen-nema ovjeru)		
O-28	Mišljenje o potrebi upućivanja pripadnika OS na liječenje u inostranstvo od 01.09.1995 godine Ministarstva zdravlja Sarajevo		
O-29A	Zahtjev advokata Veladžića Općinskom sudu Velika Kladaša od 15.03.2008 godine za dostavu podataka o kaznenim postupcima ;		
O-29B	Obavijest o pristupu informacijama Općinskog suda Velika Kladaša od 27.3.2008. godine		
O-29C	Uvjerenje Općinskog suda Velika Kladaša		
O-30	Zahtjev advokata Alage Bajramovića za dostavu podataka iz vojne evidencije za optuženog Sulju Karajića		
O-31	Dopis odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne		

	obaveze Bihać od 18.9.2009. godine			
O-32	Uvjerenje Odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze Bihać na ime Čehajić Ejub od 17.9.2009. godine			
O-33	Uvjerenje Odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze Bihać na ime Čuturić Mirsad od 17.9.2009. godine			
O-34	Uvjerenje Odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze Bihać na ime Mahmutović Hasan od 17.9.2009. godine			
O-35	Uvjerenje Odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze Bihać na ime Latić Zijad od 17.9.2009. godine			
O-36	Uvjerenje Odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze Bihać na ime Alibašić Zarif od 17.9.2009. godine			
O-37	Uvjerenje Odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze Bihać na ime Suljanović Hasica od 17.9.2009. godine			
O-38	Uvjerenje Odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze Bihać na ime Kapić Fikret od 17.9.2009. godine			
O-39	Uvjerenje Odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze Bihać na ime Nuhanović Sulejman od 17.9.2009. godine			
O-40	Uvjerenje Odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze Bihać na ime Čaušević Meho od 17.9.2009. godine			
O-41	Matični karton na ime Kapić Fikret			

O-42	Matični karton na ime Suljanović Hasica		
O-43	Matični karton na ime Latić Zijad		
O-44	Matični karton na ime Alibašić Zarif		
O-45	Rješenje kantonalnog ministarstva za pitanja boraca i ratnih vojnih invalida Unsko-sanskog kantona od 20.5.2005. godine na ime Karajić Suljo		
O-46a	Monografija - zlatni ljiljan odlikovani pripadnici Armije BiH 1992 – 1995 (kopija)		
O-46	Izvod iz evidencije vojnih obaveznika Odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze za područje USK za lice Kulenović Jasmin od 26.10.2009. godine		
O-47	Dopis Odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze za područje USK od 02.11.2009. godine		
O-48	Uvjerenje Odsjeka za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze Bihać na ime Rizvić Bajro od 17.9.2009. godine		
O-49	Matični karton na ime Rizvić Bajro		
O-50	Matični karton na ime Fazlić Damir		
O-51	Matični karton na ime Rizvić Bešir		
O-52	Matični karton na ime Miljković Hasan		
O-53	Matični karton na ime Dizdarević Din		
O-54	Matični karton na ime Čehajić Ejub		
O-55	Matični karton za svjedoka R		

O-56	Matični karton za svjedoka O			
O-57	Matični karton za Čović Esada			

